

123. Tiistaina 22 päivänä lokakuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys kuntien valtion-
osuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi 3808

Hallituksen esitys 149/1996 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi työttömyys-
vakuutusmaksusta vuonna 1997, vuodelta
1997 perittävästä palkansaajan työttö-
myysvakuutusmaksusta ja työttömyyskas-
salain 29 §:n muuttamisesta ja 25 ja 30 §:n
väliaikaisesta muuttamisesta 3827

Hallituksen esitys 169/1996 vp

3) Hallituksen esitys vuonna 1997 perit-
täviä sosiaaliturvamaksuja ja kansanelä-
kelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsää-
dännöksi „

Hallituksen esitys 170/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi lasten koti-
hoidon tuesta annetun lain 8 ja 11 §:n
poikkeuksellisesta soveltamisesta 3839

Hallituksen esitys 171/1996 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi sairausva-
kuutuslain muuttamisesta, kuntoutusra-
halain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltami-
sesta ja työntekijäin työeläkemaksun ja
työttömyysvakuutusmaksun huomioon
ottamisesta eräissä päivärahoissa 3843

Hallituksen esitys 172/1996 vp

6) Hallituksen esitys laiksi sairausva-
kuutuslain 5 ja 5 b §:n väliaikaisesta muut-
tamisesta 3847

Hallituksen esitys 173/1996 vp

7) Hallituksen esitys laiksi yksityishen-
kilön velkajärjestelystä annetun lain muut-
tamisesta 3856

Hallituksen esitys 180/1996 vp

8) Hallituksen esitys laiksi rikosvahin-
kojen korvaamisesta valtion varoista an-
netun lain muuttamisesta 3859

Hallituksen esitys 181/1996 vp

9) Hallituksen esitys paikallishallinto-
uudistukseen liittyväksi lainsäädännöksi. 3860

Hallituksen esitys 182/1996 vp

10) Hallituksen esitys laiksi valtioneu-
voston oikeudesta luovuttaa Lapuan pat-
ruunatehtaan hallinnassa olevaa omai-
suutta perustettavalle osakeyhtiölle sekä
ryhtyä eräisiin muihin yhtiön perustami-
seen liittyviin järjestelyihin annetun lain
kumoamisesta „

Hallituksen esitys 183/1996 vp

11) Hallituksen esitys laiksi Ahvenan-
maan maakuntaa koskevista poikkeuksis-
ta arvonlisävero- ja valmisteverolainsää-
däntöön sekä siihen liittyviksi laeiksi „

Hallituksen esitys 184/1996 vp

12) Hallituksen esitys laiksi tekijänoi-
keuslain 47 §:n muuttamisesta 3865

Hallituksen esitys 185/1996 vp

13) Hallituksen esitys ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi.....	3865	22) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1995	3876
Hallituksen esitys 186/1996 vp		Kertomus 2/1996 vp	
		Talousvaliokunnan mietintö 15/1996 vp	
14) Hallituksen esitys eläinlääkinnällistä rajatarkastusta koskevaksi lainsäädännöksi	„	23) Hallituksen kehitys yhteistyökertomus vuodelta 1994	3877
Hallituksen esitys 187/1996 vp		Kertomus 14/1995 vp	
		Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 15/1996 vp	
15) Hallituksen esitys laiksi maaseutu-elinkeinotilastoista	„	E n s i m m ä i n e n k ä s i t t e l y	
Hallituksen esitys 188/1996 vp		24) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tunisian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Euro-Välimeri -sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä	„
16) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta	„	Hallituksen esitys 96/1996 vp	
Hallituksen esitys 189/1996 vp		Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 18/1996 vp	
17) Hallituksen esitys maatalousyrittäjien lomituspalvelulaiksi	„	25) Hallituksen esitys Kiinan kanssa tuloeroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä	„
Hallituksen esitys 190/1996 vp		Hallituksen esitys 133/1996 vp	
18) Hallituksen esitys laeiksi vuosilomalain 6 §:n, palkkaturvalain 12 §:n ja merimiesten palkkaturvalain 12 §:n muuttamisesta	3868	Valtiovarainvaliokunnan mietintö 21/1996 vp	
Hallituksen esitys 191/1996 vp		26) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1997	„
19) Talousarvioaloitteet 1—441/1996 vp (ks. istunnon n:o 120 päiväjärjestys)	„	Hallituksen esitys 135/1996 vp	
A i n o a k ä s i t t e l y		Valtiovarainvaliokunnan mietintö 22/1996 vp	
20) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1997	3876	27) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 12 ja 15 §:n sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta	„
Hallituksen esitys 122/1996 vp		Hallituksen esitys 143/1996 vp	
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 23/1996 vp		Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 18/1996 vp	
21) Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muutokset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1993 ovat antaneet aihetta	„		
Kertomus 7/1996 vp			
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 24/1996 vp			

28) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain ja apteekkimaksusta annetun lain muuttamisesta 3878

Hallituksen esitys 118/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 19/1996 vp

29) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoidon lain, kansanterveyslain 40 §:n ja Helsingin yliopistollisesta keskussairaala-
sta annetun lain 7 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 142/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 20/1996 vp

30) Hallituksen esitys laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 102/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 16/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

31) Hallituksen esitys Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan kanssa tulon ja omaisuuden kak-
sinkertaisen verotuksen sekä veron kiertä-
misen estämiseksi tehdyn sopimuksen
muuttamista koskevan pöytäkirjan eräi-
den määräysten hyväksymisestä ”

Hallituksen esitys 152/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 25/1996
vp

32) Hallituksen esitys laiksi sotilasvam-
malain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 176/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 22/1996 vp
Lakialoite 50/1995 vp

33) Hallituksen esitys laiksi rintamave-
teraanien kuntoutuksesta annetun lain
5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 177/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

34) Hallituksen esitys kansaneläkelain
ja eräiden siihen liittyvien lakien sosiaali-
vakuutustoimikuntaa koskevien säännös-
ten muuttamisesta 3879

Hallituksen esitys 168/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 24/1996 vp

35) Hallituksen esitys laiksi ydinener-
gialain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 117/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

36) Hallituksen esitys laiksi työneuvos-
tosta ja työsuojelun poikkeusluvista an-
netun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liit-
tyviksi laeiksi ”

Hallituksen esitys 179/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 12/1996
vp

37) Hallituksen esitys laiksi yhteistoi-
minnasta yrityksissä annetun lain muutta-
misesta ”

Hallituksen esitys 99/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1996
vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

” Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Dromberg, Elo, Hämäläinen, Ihamäki,
Jaakonsaari, Juhantalo, Kekkonen, Kiviniemi,
Korhonen R., Linnainmaa, Luhtanen, Markku-
la-Kivisilta, Olin, Perho, Ranta-Muotio, Ranta-
nen, Ryhänen, Saapunki, Saari, Seppänen, Si-
mes, Tulonen, Vehkaoja, Viitamies ja Viljamaa.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Saari, Jaakonsaari, Linnainmaa, Ihamäki,
Kekkonen ja Juhantalo.

Ilmoitukset:

” Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Lin-
nainmaa sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat

Ihamäki, Juhantalo, Perho, Siimes, Tulonen, Vehkaoja ja Viljamaa,

tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Elo, Rantanen ja Saapunki,

tämän kuun 24 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Hämäläinen, Karjula, Kiviniemi, R. Korhonen, Luhtanen, Ryhänen ja Viitamies sekä tämän kuun 25 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Olin.

Ympäristövaliokunnan jäsenet

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valiokunta- paikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Itälä vapautusta ympäristövaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että ympäristövaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Uudet hallituksen esitykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on 18 päivänä lokakuuta 1996 antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 192—196.

U-asiat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että 10 ja 17 päivänä lokakuuta 1996 päivätyillä valtioneuvoston kirjelmillä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 53—56.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asioiden n:ot U 53 ja U 54 osalta talousvaliokunnan, asian n:o U 55 osalta lakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan sekä asian n:o U 56 osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 566, 575, 584, 589—595, 597—603, 605, 607 ja 608. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys kuntien valtionosuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 149/1996 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan sekä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Kuntien valtionosuusuudistus on tämän vaalikauden kuntia koskevasta lainsäädännöstä suurin ja myös merkittävin uudistuskokonaisuus. Haluan tässä yhteydessä todeta, että pidän valitettavana, ettei tämä asia ehtinyt suureen saliin lähetekeskusteluun ennen kunnallisvaaleja. Samalla haluan kuitenkin todeta, että tämä lakikokonaisuus oli hallituksen toimesta budjettilakiaikataulussa toimitettu eteenpäin ja tämä viivästyminen ei missään muodossa johtunut hallituksen toimenpiteistä.

Kuntien valtionosuusuudistus jatkaa tällä vuosikymmenellä toteutettua linjaa, jota edellinen hallitus myös usean selvitysmiehen toimesta on vienyt eteenpäin. Tämänkertainen uudistus on kaksivaiheinen. Ensimmäinen vaihe, jossa jo poistettiin kuntien kantokyylokyloitus ja toteutettiin kuntien verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus, tuli voimaan jo tämän vuoden alusta. Ensi vuoden alusta järjestelmä täsmentyy muun muassa tehtäväkohtaisten valtionosuuksien määräytymisperusteiden osalta, jotka pohjautuvat suoritettuihin tutkimuksiin ja selvityksiin. Haluan korostaa sitä, että tämä uudistus on nyt tehty pohjautuen hyvinkin perusteellisiin selvityksiin ja tutkimuksiin ja ensimmäisenä tavoitteena on ollut tehdä yleiset perusteet eikä lähteä

katsomaan ensimmäiseksi kuntakohtaisia vaikutuksia.

Ensi vuoden alusta voimaan tulevaksi ehdotettu järjestelmä on lyhyesti kuvattuna pääpiirteissään seuraava:

Valtionosuusjärjestelmä koostuu ensisijaisesti tutkimustuloksiin perustuvista käyttötalouden valtionosuuksista sekä kuntien verotuloihin perustuvasta valtionosuuksien tasauksesta. Nämä kahta elementtiä täydentävät investointien valtionosuudet sekä harkinnanvaraiset rahoitusavustukset.

Kuntien verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen tasausrajaksi ehdotetaan 90:tä prosenttia koko maan keskimääräisistä, laskennallisista, asukaskohtaisista verotuloista. Verotuloihin lasketaan tässä yhteydessä mukaan niin kunnallisvero, kiinteistövero kuin myös kunnan yhteisövero-osuus. Kunnalle, jonka verotulo alittaa laskennallisen 90 prosentin rajan, ehdotetaan myönnettäväksi asukasta kohti verotulon tasausta, joka on tasausrajan ja kunnan oman verotulon erotus, eli tasausrajaan, 90 prosenttiin, saakka tuo erotus tulee valtionosuutena. Jos kunnan laskennalliset verotulot ylittävät 90 prosentin tasausrajan, kunnan valtionosuuksia ehdotetaan vähennettäväksi markkamäärällä, joka on 40 prosenttia ylityksen kokonaismäärästä, kuitenkin enintään 15 prosenttia kunnan laskennallisesta verotulosta.

Sosiaalihuollon valtionosuuksien määräytymistekijöitä ovat ikärakenne ja työttömyys sekä terveydenhuollon osalta ikärakenne ja sairastavuustekijät. Näiden ohella koko sosiaali- ja terveystoimeen on muodostettu erityinen syrjäisyystekijä, joka perustuu ns. syrjäisten kuntien palkkakustannuksia nostavaan syrjäseutulisiään.

Opetustoimen valtionosuudet määräytyvät ehdotuksen mukaan oppilasmäärien ja yksikkökustannusten perusteella laskettavista laskennallisista kustannuksista. Opetustoimen valtionosuudet myönnetään ja maksetaan ylläpitäjäkunnille ja -kuntayhtymille sekä yksityisten opilaitosten ylläpitäjille. Tämän osalta haluan todeta, että niin selvitysmies Koski kuin minäkin olemme päätyneet tähän malliin, jossa valtionosuudet myönnetään ylläpitäjille, sektoriministeriön, siis opetusministeriön, nimenomaisesta toivomuksesta. Luotan sektoriministeriön asiantuntemukseen tässä. Samalla on kuitenkin syytä todeta, että nimenomaan tämä on ollut yksi niitä suuria kysymyksiä, joissa olemme olleet eri linjoilla valmistelutyössä Kuntaliiton kanssa. Tämän vuoksi valiokunnan käsittelyssä tähän kysy-

mykseen kannattaa erikseen kiinnittää huomiota.

Yleinen valtionosuus muodostuu ns. pienistä valtionosuustehtävistä, joissa on mukana muun muassa palo- ja pelastustoimi, liikenteen taajamalisästä suurille kaupungeille sekä syrjäisyyden, saaristoisuuden tai kaksikielisyyden aiheuttamista erityiskustannuksista. Ehdotus pitää sisällään myös periaatelinjauksen, jossa nostamme harkinnanvaraista rahoitusavustusta. Tällä määrärahalla autetaan uuden järjestelmän takia erityisesti Pohjois-Suomessa ja saaristokunnissa poikkeuksellisiin sopeutumisvaikeuksiin joutuvia kuntia. Linjaus on tehty tälle vaalikaudelle. Tulevat hallitukset linjannevat omalta osaltaan harkinnanvaraisen valtionosuuden määrää.

Valtionosuusuudistuksen täytäntöönpanon ajaksi ehdotetaan viittä vuotta eli vuoteen 2001 saakka, minä aikana järjestelmän muutos rajataan vuosittain siten, että valtionosuusleikkaukset ovat vuosina 97—98 valtionosuusuudistuksesta johtuen plus miinus 200 markkaa per asukas. Kun samanaikaisesti toteutetaan valtionosuusleikkaus, yhteismäärältään näiden vuosien luvut tulevat välille 291—691 markkaa miinusta, tämä sen vuoksi, että valtionosuusleikkaus toteutetaan kaikissa kunnissa samalla markkamäärällä per asukas, joka vuonna 1997 on 491 markkaa. Yhteisvaikutus koko uudistuksen ajalla vuoteen 2001 saakka on rajattu kuntakohtaisesti enintään plus miinus 1 400 markkaan per asukas.

Esitys pitää sisällään myös indeksitarkistukset sekä joka neljäs vuosi toteutettavat kustannustenjaon tarkistukset. Uudistuksen seuranta käynnistetään välittömästi ja toteutetaan siten, että tarpeelliset tarkistukset tulevat voimaan jo vuoden 99 alusta eli vielä tämän vaalikauden aikana.

Julkisuudessa on käyty hyvin paljon keskustelua siitä, ehdotus kohtelee maan eri osia, eri kuntia, miten eri kuntatyyppejä. Toisaalta on käyty keskustelua uudistuksen yhdestä keskeisestä tavoitteesta, järjestelmän yksinkertaistamisesta, selkeyttämisestä ja tekemisestä läpinäkyväksi, jotta kukin voi tarkastella ei vain oman kuntansa vaan myös naapurikunnan valtionosuuksien määräytymisperusteita läpinäkyvästi. Nämä kaikki asiat liittyvät toisiinsa. Jos pyritään mahdollisimman oikein perustein, tutkittuun ja selvitettyyn tietoon perustuen, määräytyviin valtionosuuksiin, järjestelmä ei voi olla aivan yksinkertainen. Siinä määrin paikalliset olosuhteet maan eri osissa poikkeavat toisistaan. Yksinkertaisuus-

den vaade on myös sikäli vaikea, että saman lainsäädännön pitää sopia yhtä hyvin niin Pohjois-Suomeen tai saariston pieniin kuntiin kuin pääkaupunkiseudun suuriin kaupunkikeskustuksiin.

Eräs keskeinen lähtökohta, jota on syytä korostaa valtionosuusjärjestelmää uudistettaessa, on se, ettei valtion ja kuntien välinen kustannusjako muutu muilta osin, kuin mitä hallituksen jo päättämät valtionosuusleikkaukset merkitsevät. Tämä on valtionosuus uudistuskustelussa sikäli unohtunut, että keskustelun lopputuloksena jää kuva, että kaikki kunnat olisivat menettäjiä joukossa. Kuitenkin valtionosuus uudistuksessa on kysymys nollasummamelistä. Valtio — kunta-suhteen osalta rahanjako ei muutu, vaan kysymys on kuntien keskinäisestä rahanjaon muutoksesta.

Aiempaan valtionosuushistoriaan verrattuna osa kunnista hyötyy, osa menettää tässä uudistuksessa. Tällä tavoin laskien tämän uudistuksen menettäjiä löytyy niin Lapista, Uudeltamaalta kuin Keski-Suomestakin, joten mitään yksittäistä aluetta tai ilmansuuntaa menettäjiä osalta ei ole osoitettavissa. Se kohtelee maata jotakuinkin tasavertaisesti. Toisaalta on huomioitava, että edelleenkin tämän uudistuksen jälkeen valtionosuusien määrät säilyvät hyvin erilaisina maan eri osissa ollen Lapissa kolme kertaa suuremmat kuin täällä etelässä ja yksittäisten kuntien osalta erot ovat suuruusluokkana jopa kymmenkertaisia.

Toisaalta on korostettava, että sosiaali- ja terveystoimen sekä opetus- ja kirjastotoimen valtionosuuksien laskutavan muutos saattaa kunnat aiempaa paremmin samalle lähtöviivalle, kun tilannetta verrataan nykyiseen järjestelmään. Ehdotuksen mukaan kaikkien kuntien omarahoitusosuus on näiden tehtävien osalta laskennallisesti yhtä suuri asukasta kohti ja valtionosuus on kunnan laskennallisten menojen, joihin kunta itse ei voi vaikuttaa, ja tämän omarahoitusosuuden erotus.

Menettäjiä uudistuksessa nykytilanteeseen verrattuna olisivat myös eräät esikaupunkikunnat, joiden ikärakenne on hyvin edullinen. Kun valtionosuuksia myönnetään peruspalveluihin, sellaiset kunnat, joissa työikäisen väestön osuus on korkea ja vanhusväestön osuus pieni, eivät yllä sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuksissa niiden kuntien tasolle, joissa on puolestaan korkea vanhojen ikäryhmien osuus ja samalla korkea sairastavuus. Näin tapahtuu siitä huolimatta, että lasten päivähoito sinänsä antaa osaltaan

väestörakenteeltaan edullisille kunnille hyvän tuloksen verrattuna nykyjärjestelmään.

Kun keskustelua kuntakohtaisista vaikutuksista on käyty myös täällä pääkaupunkiseudulla, on syytä todeta, että tässä uudistuksessa löytyy vertailukohtia useampaan vuoteen. Nimenomaan pääkaupunkiseudun kuntien kannattaa muistaa se, että uudistus astui osittain jo voimaan tämän vuoden alusta ja merkittävimmät hyödyt pääkaupunkiseudun kunnille tulivat jo vuoden 96 alusta. Vuoden 97 alusta voimaan astuva muutos täytyy laskea yhteen tämän vuoden alun muutoksen kanssa. Vielä vaikeampaa vertailu on sen vuoksi, että tämän vuoden alusta poistettiin jo kuntien kantokikylyluokitusjärjestelmä, ja kun tuo järjestelmä oli jäädytettynä vuodesta 92 lukien, niin vaikka nyt ei olisi tehty mitään kokonaisvaltaista valtionosuus uudistusta, yksittäisten kuntien valtionosuudet olisivat tulleet muuttamaan pelkästään kantokikylyluokitusjärjestelmän ajan tasalle saattamisen johdosta.

Tästä uudistusehdotuksesta on yleisesti todettu, että perusteet ovat oikean suuntaiset, mutta lopputulokseen on osassa kuntia oltu ymmärrettävästi tyytymättömiä. Kuntakohtaiset koelaskelmat ovat olleet tähän saakka vielä alustavia ja tarkentuvat koko ajan, ja lopulliset tiedot saamme vasta siinä vaiheessa, kun esimerkiksi uudet oppilasmäärät ovat luotettavasti käytettävissä.

Tämän vuoksi toivon, että eduskuntakäsittelyssä pohja käsittelylle voisivat olla nimenomaan tämän kokonaisuudistuksen peruslinjaukset, ne peruskriteerit, joilla valtionosuuksia kunnille jaetaan, ja noista kriteereistä etsittäisiin ensin yhteisymmärrystä ja sen jälkeen katsottaisiin, miten ne vaikuttavat kuntakohtaisesti, ja kuntakohtaisessa arvioinnissakin huomioitaisiin se, että puhuttaisiin lopullisista markkamääristä, ei vain siitä muutoksesta joka toteutuu johonkin tiettyyn, vielä erikseen valittavaan vuoteen verrattuna.

Aivan lopuksi haluan painottaa sitä, että meillä on siirretty hyvin vahvasti edellisten vaalikausien aikana valtaa ja vastuuta kuntiin. Kuntien itsehallinnon kautta on pystytty selviytymään myös 90-luvun alun hyvin vaikeasta julkisen talouden kriisistä tavalla, joka ei olisi ollut mahdollinen ilman tällaista vallan ja vastuun siirtoa kunnallisen itsehallinnon puolelle.

Tämä uudistus omalta osaltaan jatkaa tätä linjaa. Kuntien ja kuntalaisten näkökulmasta valtio tarjoaa jatkossakin kunnille oman tukensa palvelutuotannon ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Päätösvalta siitä, miten ja mitä palveluja

kunnissa toteutetaan, on kuitenkin myös tämän uuden valtionosuusjärjestelmän aikakaudella kunnilla ja kuntalaisilla itsellään, ja toivon, että uudet valtuustot ja uudet valtuutetut ottavat tämän tehtävän haasteellisena vastaan. Valtionosuusuudistuksen jälkeen valtio antaa yhden kononisrahasumman — lukuun ottamatta investointeja — josta päätösvalta on kuntatasolla.

Edustajat Saari ja Jaakonsaari merkitään länän oleviksi.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman kertoi, miten valtionosuusuudistus huomioi erilaisten kuntien erilaiset olosuhteet. Tässä uudistussahassa on toisaalta vanhat syrjäseutulisät, toisaalta tulee uusi kaupungistumisnäkökulma. Tulee valtionosuus myös museoille, teatterille ja niiden perusteella.

Kun alustavia laskelmia on tehty, näyttäisi, että esimerkiksi Etelä-Suomen maaseutukunnat putoavat näiden kriteerien väliin. Kun toisaalta sosiaalihuollon valtionosuudessa alle kuusivuotiaiden lapsien osalta uutena kriteerinä tulee elinkeinorakenne mukaan, saattaa käydä niin, että maaseutukunnat, joiden elinkeinorakenne on yksipuolinen, menettävät valtionosuutta. Niissä kuitenkin on hoidettu esimerkiksi lasten päivähoito erittäin hyvin. Toisaalta tämä antaa suurille kaupunkikunnille lisää valtionosuuksia, vaikka niissä ei lasten päivähoitoa edes kunnolla hoideta. Onko loppuun saakka mietitty, onko elinkeinorakenteen huomioon ottaminen sosiaalihuollon osalta oikea mittari tässä yhteydessä? Eikö se sorsi esimerkiksi maaseutukuntia ja eräitä kaupunkikuntia eteläisessä Suomessa?

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä lakiesitys on pääosin perusteltu ja oikean suuntainen, mutta yksi asia, jonka haluan tuoda tässä esiin, ovat häviäjäkunnat. Nämä häviäjäkunnat ovat nimenomaan kasvavia kehyskuntia.

Mielestäni tässä on ehkä liikaa painotettu yli 85-vuotiaiden osuutta valtionapua määrättäessä. Sen sijaan alle kouluikäisten osalta on painotettu sekä naisten että miesten työssäkäyntiprosenttia. Katson, että esimerkiksi tämän tyyppisissä kunnissa oikea ja voimakkaampi painotusarvo pitäisi olla naisten työssäkäyntiprosenteilla.

Lisäksi näiden kuntien ongelma on se, että

niissä on jo jouduttu toteuttamaan niin päivähoito-, koulu- kuin terveystalveluja ilman valtionapuja erittäin huomattavassa määrin. Näiden kuntien ongelma on se, että niissä tarvitaan vielä päivähoitopaikkoja, koulupaikkoja ja niiden rakentamista, ja siinä valtio ei tule tarpeeksi vastaan.

Nämä kasvavat kunnat eivät ole ainoastaan sellaisia, joihin on muuttovoittoa muualta Suomesta, vaan nämä ovat sellaisia kuntia, joiden asukasrakenne takaa sen, että niissä on pieniä lapsia jatkossakin. Ellei kehitystä pystytä muuttamaan sillä tavalla, että tuetaan näitä ihmisiä, se tietää erinomaisia vaikeuksia, koska muuttoliike niiden hyvinvoivien kohdalla, joilla lapset ovat isoja, on pois päin ja meille tulee aina näihin kuntiin tilalle lapsiperheitä. Minä näen, että koska tätä ei ole tarpeeksi otettu huomioon, vaarana on, että näiden kuntien elinolosuhteet ja asumisolosuhteet kärjistyvät ja kieroutuvat entisestään.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Nämä kaksi kommenttia oikeastaan osoittavat tämän uudistuksen vaikeutta. Yhtä aikaa pitää ottaa huomioon täysin vastakkaisia näkemyksiä. Otan esimerkiksi vaikka muuttoliikkeen.

Meillä ovat hyvin useat kunnat perustellusti olleet huolissaan siitä, että kun näistä kunnista, joista monet ovat muuten kaupunkikuntia, ei pelkästään maaseutukuntia, on hyvin voimakas muuttoliike ulospäin, näihin kuntiin jää kaikki se palvelurakenne, se perusverkko, joka täytyy ainakin jonkin aikaa kuitenkin pitää yllä, ennen kuin voidaan huomioida väestömäärän muutos. Kun valtionosuudet tulevat kuitenkin asukaspohjaisina näihin palveluihin, muuttotappiokunnat menettävät tässä tilanteessa huomattavastikin valtionosuuksia eivätkä pysty tällä tavoin joustavasti omaa palveluverkkoaan mitoittamaan siihen tarpeeseen. Vastaavasti ne kunnat, joihin muuttoliike suuntautuu, saavat saman järjestelmän mukaisesti markkaa per asukas -mittarilla lisää voimavaroja uusien asukkaiden palvelutarvituksen rakentamiseen.

Jos lisäys ei ole riittävä, kun se perustuu vain asukasmäärään eikä niinkään väestörakenteeseen — muuttoliikkeen painottaessa vielä hyvin nuoria ikäluokkia eli lapsia — meidän on tehtävä valinta. Yhtä aikaa emme voi antaa lisätukea kunnille, jotka menettävät väestöään ja vielä antaa lisätukea niille kunnille, jotka saavat lisää väestöä. Sen vuoksi peruseriaate on väestömääräinen lähtökohta valtionosuuksia määrättäessä.

Samalla tavalla lasten päivähoitokysymys kriteerin osalta, mitä siinä käytetään, on ongelmallinen, otetaanko siinä huomioon vain esimerkiksi naisten työssäkäynti vai tiettyjen alojen työssäkäynti, jota nyt on käytetty: sekä teollisuus että palvelualat. Kun ed. Ala-Nissilä toteaa, että pitäisi käyttää muita kriteereitä nimenomaan huomioiden maaseutukunnat, niin uskallan ilman tutkimustietoaakin väittää, että ne kriteerit, jotka ed. Kautto täällä totesi, jotka painottaisivat naisten työssäkäyntiä vielä nyt esitettyjä kriteereitä enemmän, tarkoittaisivat maaseutukunnille esitettyä huonompaa tilannetta.

Senkin vuoksi tämä järjestelmä on hyvin vaikea, että täytyy löytää tutkimuksiin perustuen olosuhdetekijöitä ja eroja joko palveluiden tarpeessa, mukaan lukien päivähoitopalvelut, tai kustannuksissa, joista esimerkkinä vanhushuollon hyvin suuret kustannusnousut niissä kunnissa, joissa vanhusväestön määrä on muita kuntia suurempi. Vain näiden mittareiden kautta löytyy oikea järjestelmä.

Valiokuntakäsittelyssä joudutaan etenemään ja toivon, että myös edetään niin, että tarkastellaan ensin nimenomaan selvityksiä ja tutkimuksia, joiden pitäisi olla pohjana kriteereille, ja vasta sen jälkeen ryhdytään katsomaan, mikä olisi yksittäisten kuntien näkökulmasta sellainen järjestelmä, joka tuottaisi mahdollisimman hyvän lopputuloksen. Tämä käsittelyjärjestys on itselleni hyvin tärkeä, koska muuten tästä esityksestä eduskuntakäsittelyssä hyvin nopeasti erkaannutaan vielä epäselvempään, perustelemattomampaan järjestelmään, jossa ei ole käytettävissä yksiselitteisiä tutkimustietoon perustuvia kriteereitä.

Omalta osaltani olen valmis ministeriöstä toimittamaan valiokunnan käsittelyyn sitä selvitysjä tutkimusaineistoa, jota meillä on ollut käytettävissä, ja toivon, että nimenomaan näihin kysymyksiin, joihin tässä nyt viitattiin, valiokunta kiinnittää erityistä huomiota.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Tässä maassa on tullut tavaksi, että hyvin monet uudistukset suoritetaan väärään aikaan. Nyt on käymässä vielä pahemmin, kun vääränlainen uudistus suoritetaan väärään aikaan. Ministeri esittelypuheenvuorossaan totesi, että kunnat selviytyivät 90-luvun alussa ja tällä uudistuksella jatketaan tuota 90-luvun alkupuolella aloitettua uudistuslinjaa. Tämä on totta, mutta 93 suoritettun uudistuksen ja tämän välillä on hyvin oleellinen ero, ja se on se, että vuoden 93 uudistuksessa

kuntien välinen siirtymä oli enintään K 60 markkaa asukasta kohden, kun se tässä uudistuksessa on moninkertainen. Varsinkin kun edellisten leikkausten päälle suoritetaan uudet leikkaukset, kunnilla on todella keinot vähissä. Voi sanoa, että mikäli tämä linja jatkuu, sadat kunnat tulevat ajautumaan Suomessa taloudelliseen katastrofitalaan.

Olen vakuuttunut siitä, että oli ministerin oman puolueen onni, että tämä laki ei ollut käsitelyssä ennen kunnallisvaaleja, sillä vaalitappio olisi voinut olla tapahtunutakin suurempi.

Valtionosuusuudistushan perustuu lähinnä selvitysmies Heikki Kosken tekemään pohjatyöhön. Selvitysmies Kosken työ on ollut vaikea ja haasteellinen, ja uskon, että hänellä on ollut vilpittömän pyrkimys oikeudenmukaiseen lopputulokseen. Vaikka on ollut tyytyväinen selvityksen lopputulokseenkaan, niin voi todeta, että hallitus on omassa esityksessään vieläkin huonontanut sitä muun muassa siirtymätasauksen rajoituksen poistamisella vuonna 2002.

Kuntien valtionosuuksien ankarat leikkaukset eivät siedä rinnalleen tämän kaltaisia uudistuksia, joiden vaikutukset monien kuntien osalta ovat suurempia kuin itse leikkaukset. Vähintä, mitä tässä yhteydessä hallintovaliokunta voisi tehdä, on, että voimaantuloa siirrettäisiin ainakin kahdella vuodella, jolloin jäisi aikaa selvittää perusteita tarkemmin, sillä todellisuudessa selvitysmiehellekin tuli loppujen lopuksi hyvinkin kiire ja tutkimukset jouduttiin tekemään hyvin lyhyellä, sanoisin liian lyhyellä, aikataululla.

Nyt käsiteltävää valtionosuusuudistusta on tarkasteltava kokonaisuutena, aivan kuten ministeri Backman esittelypuheenvuorossaan totesi, yhdessä tänä vuonna tehdyn yhden vuoden eräänlaisen poikkeuslain kanssa. Kun näin tehdään, syntyy hieman toisenlainen kuva siitä, mitä maassa alueellisesti tapahtuu, mitä osittain ministerikin esitteli.

Yleinen toteamus on ollut, että Uusimaa on menettäjiä joukossa. Tilastojen mukaan uudistus vie Uudeltamaalta noin 160 markkaa asukasta kohden. Tänä vuonna Uusimaa sai kuitenkin lähes 200 markkaa, joten tulos kokonaisuudessaan — vuosi 1996 ja esillä oleva uudistus yhdessä — on lopputulemaltaan positiivinen Uudenmaan osalta. Yksittäisiä menettäviä kuntia varmasti on, ja perusteista johtuen muun muassa Vantaan ja Vihdin kaltaiset kunnat joutuvat menettäjiä tässä tilanteessa.

Alueellisesti Lapin osalta tämä kokonaisuudessaan tietää 874 markan menetystä, mutta kun

siihen lasketaan tämän vuoden lisämenetykset, uudistusmenetykset ovat yli 1 000 markkaa. Samoin menetykset kasvavat Keski-Suomen osalta ja monien niidenkin maakuntien osalta, jotka nyt näyttävät voittavan. Muun muassa Pohjois-Pohjanmaankin puntit tämä vuosi vie kutakuinkin tasan. Alueellisesti voidaan todeta, että selkeästi tämän lain vaikutukset painottuvat Pohjois- ja Itä-Suomeen. Missä määrin se on oikein, siitä ilmeisesti hallituksen ja opposition välillä on selkeästi erilainen käsitys.

Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että tavoitteena on selkeys, läpinäkyvyys ja yksinkertaisuus. Oli hyvä, että ministeri totesi esittelypuheenvuorossaan sen, minkä selvitysmies Koskin omassa työssään, että pyrkimällä oikeudenmukaiseen järjestelmään ei ole mahdollista saada yksinkertaista ja kovin selkeää järjestelmää. Toistaiseksi en ole vielä tavannut ketään, joka on ilmoittanut pystyvänsä laskemaan kokonaisuudessaan nämä eri hallintohaarojen valtionosuudet ja siten tarkistamaan ne, niin kuin tavoitteeksi on asetettu. Mutta kuten todettu, tehtävä on vaikea ja ongelmallinen, joten älköön tällä perusteella sinänsä tätä tuomittako.

Uudistuksen peruskuvio — verotulojen tasaus, yleinen valtionosuus ja tehtäväkohtaisten valtionosuuksien kuntaosuuksien vakiointi laskennallisilla menoperusteilla — on lähtökohdiltaan tietysti oikea. Ongelma syntyykin siitä, millaisia perusteita, tekijöitä, ja niiden painoarvoja käytetään laskennallisten tekijöiden taustalla, mitkä olosuhdetekijät milläkin painolla, mitkä kunnan rakennetekijät ja mitkä palvelutarvetekijät otetaan mukaan silloin, kun kunnan laskennallisia menoja lasketaan.

Näistäkään ei varmaan ole mahdollista saada aikaan yksimielisyyttä kaikilta osin, joten valintoihin joudutaan. Mutta sellainen perustelu, että tämä malli sinänsä olisi oikea ja kaikki muut ovat vääriä, ei varmasti pidä paikkaansa, sillä ei ole olemassa absoluuttisesti oikeudenmukaista järjestelmää, on vain erilaisiin valintoihin tosiasioiden rinnalla perustuvia järjestelmiä. Sitä kuvannee sekin, että eri maissa, muun muassa Pohjoismaissa, on hyvin erilaisia tekijöitä näiden laskelmien taustalla.

Verotulojen tasaus laskennallisesti 90 prosenttiin ei ole mielestäni riittävä. Sehän vakioi jo lähtökohdiltaan kunnat eriarvoisiksi siten, että jos kaikki muu toteutuisi oikeudenmukaisesti, keskimäärin niiden kuntien veroäyryn hinta — tai niin kuin nykyisin sanotaan: verotuloprosentti — olisi 10 prosenttia korkeampi kuin niiden kun-

tien, jotka eivät ole verotulotäydennyksen piirissä tai joiden verotulot ovat vähintään 100 prosenttia. Näin ollen jo lähtökohdiltaan asetetaan kunnat eriarvoiseen asemaan. Tiedän kyllä, että verotulontasauksen nostaminen aiheuttaa monia ongelmia, mutta totean, että esimerkiksi Ruotsin järjestelmässä laskennallisista tekijöistä johtuen monilta osin verotulotasaus on jopa yli 100 prosenttia.

Tehtäväkohtaisiin menoperusteisiin ja myöskin yleisiin valtionosuuksiin sisältyy syrjäisyys-, saaristo-, kieli- ym. tekijöitä. Näidenkin osalta voidaan olla tietysti monta mieltä. Näyttää kuitenkin siltä, että syntyy paljon väliinpuotoajia ja sellaisia tapauksia, jotka tippuvat kaikkien näiden tekijöiden ulkopuolelle, mutta eivät toisaalta saa ns. taajamalisääkään, ja se aiheuttaa luonnollisesti suuria ongelmia valtionosuuksien kokonaisuudessa.

Sen, että on vaikea puhua jostakin erinomaisesta järjestelmästä, osoittanee jo se, kun todetaan, että ns. tasauslisä tai tasausvähennys, joka vahvistetaan viidelle vuodelle, määräytyy hyvin pitkälti sattumanvaraisesti sen mukaan, millainen kunnan verotulokehitys verovuosina 1993 ja 1994 on ollut. Jos laskennan perusteeksi otettaisiin esimerkiksi vuodet 94 ja 95, joiden verotus on jo valmistunut, tasauslukemat olisivat monien kuntien osalta täysin toisenlaisia. Kuitenkin tämä on voimassa viisi vuotta, enkä ole ainakaan vielä itse keksinyt, millä tavalla se voitaisiin, muutoin kuin määrittelemällä viideksi vuodeksi, ottaa huomioon. Mutta voi kysyä, missä määrin yhden verovuoden valinta antaa oikean kuvan viideksi vuodeksi tasauslisälle tai tasausvähennykselle.

Alueelliset ja kuntakohtaiset vaikutukset ovat hyvin suuret varsinkin, kun ne yhdistetään näihin leikkauksiin, sillä kuntien ja kuntalaisten kannalta ei ole mitään merkitystä sillä, mistä valtionosuuksien väheneminen johtuu. Kysymys on vain siitä, kuinka paljon kunnalla on taloudellisia resursseja tarjota palveluja.

Meillä on maassa noin 20 kuntaa, jotka tulevat menettämään vuoteen 2001 mennessä enimmäismäärän eli 1 400 markkaa, ja kun tämä vuosi otetaan mukaan, 1 600 markkaa asukasta kohden. Kun siihen lisätään valtionosuuksien leikkaukset, 1 495 markkaa, menettävät nämä kunnat, esimerkiksi Kemijärven kaupunki, yli 3 000 markkaa, kun vastaavasti voittajakuntiin kuuluva Tampere menettää 3 000 markan sijasta vain reilut 500 markkaa. Onnittelten tietysti Tamperetta, mutta kun konkretisoimme, mitä tämä

käytännössä merkitsee, niin sehän merkitsee sitä, että jos Kemijärvi kattaa tämän äyrin hinnalla, sen tulee korottaa äyriä 6 penniä kun Tampere selviää 1 pennillä. (Ed. Vähänäkki: Tampereella on työttömiä!) — Tampereella on varmasti työttömiä, mutta tuskin enempää kuin Kemijärvellä suhteellisesti ottaen. Kokonaisuutena on tietysti todettava, että suhteelliset luvut pätevät näissäkin asioissa.

Kysymys ei ole enää mielestäni siitä, onko järjestelmä oikeudenmukainen vai ei. Kysymys on ennen kaikkea siitä, voivatko kunnat selviytyä näistä leikkauksista ja tasapuolisesti tarjota peruspalvelut kaikkialla maassa, niin kuin viime vuonna perusoikeusuudistuksella on juhlallisesti tässä salissa vahvistettu.

Harkinnanvaraisten rahojen korotus on sinänsä hyvä, ja niiden maksaminen kahdessa erässä on mielestäni myös hyvä. Mutta voi todeta, että summa ei ole riittävä nykyisellä tasolla, jos kuntien peruspalvelut aiotaan turvata. Tästäkin on todettava, että tähän ei ole sinänsä valtiolta mitään hyväntekeväisyyttä, koska harkinnanvaraiset korotetut määrärahat otetaan muista valtionosuuksista eli kokonaisuudessaan kuntien valtionosuudet eivät mihinkään lisäänty.

Tällaisen esityksen antaminen nyt edessä olevina aikoina, jolloin kunnat ovat todella suurissa vaikeuksissa, joihin lisäksi vaikuttaa uuteen kirjanpitojärjestelmään siirtyminen ja menojen uudenlainen kirjaustapa, voi perustua vain siihen, että päättäjillä ei ole realistista ja todenmukaista kuvaa siitä, mitä kuntakentässä on tapahtumassa.

Ehkäpä yksi hyvä peruste tälle päättäjien harhalle on nimeämäni Helsinki-harha. Yhteisöverohan kasvoi vuosina 94—95 noin 4,4 miljardia markkaa, vaikkakin siellä oli kahden vuoden jälkiveroja, mutta kokonaisuudessaan. Helsinki sai tästä potista 28 prosenttia, kun Helsinki normaaleista kunnallisverotuloista tässä maassa saa 12 prosenttia. Helsingin suhteellinen asema — onnea myös Helsingille — parani tästä 0,8 miljardia markkaa eli 2 penniä veroäyriiltä. Siksi on hyvin helppoa ollut alentaa Helsingissä veroäyrin hintaa ja taksoja, ja se on tietysti helsinkiläisten etu, mutta ei pidä sillä perusteella kuvitella, että tilanne kaikkialla muuallakin maassa olisi sama.

Yleensä hallituksen tänne tuomia lakiesityksiä ja uudistuksia perustellaan säästöillä ja valtiontalouden säästöillä nimenomaan. Tätä ei voi ainakaan sillä perustella, sillä tähän, niin kuin ministeri totesi, on valtiontalouden kannal-

ta neutraali, toisin sanoen se ei säästä penniäkään valtion varoja. Kysymyksessä on ainoastaan Lipposen hallituksen arvovalinta, jolla se on päättänyt panna kuntarahat uusjakoon. Poliittisella hallituksella on siihen luonnollisesti täysi oikeus, mutta se joutuu kantamaan myös vastuun, niin kuin jo kunnallisvaaleissa oireellisesti oli näkyvissä.

Olen vakuuttunut siitä, että mikäli jokin todella positiivinen uusi kasvu ei yllätä tai hallitus ei muuta politiikkaansa, niin meillä on muutaman vuoden kuluttua tässä maassa pankkikriisiin verrattava kuntakriisi. Mielestäni Suomella ei olisi siihen varaa, vaan täytyisi tarkemmin arvioida ja laskelmoida, miten tulevaisuudessa kansalaiset ovat samanarvoisia peruspalveluiden suhteen kaikkialla Suomessa.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Ed. Manniselle pari vastausta. Ensinnäkään tämä käsittelyajankohta, toistan, ei ollut riippuvainen hallituksesta, vaan eduskunnasta. Jos oikein muistan — ed. Manninen voi korjata — niin samassa istunnossa ennen kunnallisvaaleja oli käsitellyssä tämän vaalikauden suurin kuntia koskeva uudistus eli kuntien valtionosuusuudistus ja valtionhallintoa koskeva uudistus. Tässä vaiheessa keskustelua nimenomaan keskustankin ryhmästä valtionhallintouudistukseen haluttiin käyttää hyvin paljon aikaa, tässä vaiheessa oli yli 35 puheenvuoropyyntöä, kun tästä uudistuksesta äsken puheenvuoropyyntöjä taisi olla 5. Mielestäni tämä ehkä kuvaa hyvin sitä keskustelua, mitä meillä ylipäättään suhteessa valtionhallinto — kunta-asiat käydään tällä hetkellä ja on viimeisen vuoden aikana käyty. Enemmän kiinnostaa se, miten valtio valvoo kuntia, mikä on valtion edustus alueella, kuin se, miten kuntapolitiikkaa, kuntalaisten palveluja, voidaan viedä eteenpäin. Tämä on myös itsekritiikkiä siinä, että nämä asiat ovat olleet aivan väärin painottuneina esillä.

Sitten menen uudistuksen ajankohtaan, onko nyt oikea aika tehdä ja onko oikein tehdä esimerkiksi valtionosuusleikkauksia. Verrataanpa tilannetta vuoteen 93 edellisen hallituksen aikakaudella. Kunnilla oli tuolloin rahastoissa rahaa noin 8 miljardia vähemmän kuin tällä hetkellä, tuolloin 12 miljardia, nyt 20 miljardia. Tuolloin kunnilla oli velkaa 31,5 miljardia. Tämän vuoden luku lienee jossain 25 miljardin paikkeilla. Kumpi ajankohta, 93 vai tämä, on kuntatalouden näkökulmasta oikeampi tehdä nämä leikkaukset, kumpi on työllisyyden kannalta oikeampi?

90-luvun alussa tehdyt ratkaisut edellisen vaalikauden aikana, siis edellisen vaalikauden aikana, merkitsivät kunnissa henkilöstömäärän vähentämistä noin 40 000:lla aikana, jolloin edellinen hallitus päästi muutoinkin työttömyyden karkaamaan käsistä. Tällä hetkellä kunnissa ei ole tämän tyyppistä henkilöstömäärän vähentymistä. Päinvastoin joissakin otetaan tällä hetkellä jo lisää henkilöstöä.

Tämän vuoksi kuva siitä, että ajankohta jottenkin tälle uudistukselle tai valtionosuusleikkauksille olisi nyt huonompi, kuin oli edellisen hallituskauden aikana tehdyille ratkaisuille, on mielestäni väärä. Pikemminkin kun tunnustan kehityksen olevan kunnissa se, että vuonna 99 näillä näkymin olemme suurin piirtein samanlaisissa luvuissa niin velkamäärän kuin myös rahastojen osalta kuin 93, ei ole mitään järkeä siirtää näitä rakennemuutoksia, joita nyt tehdään sekä valtionosuuksien määrään että itse valtionosuusjärjestelmään. Ei ole mitään järkeä siirtää tätä uudistusta tuohon ajankohtaan, noin vuoteen 99, jolloin joka tapauksessa on nykyistä huonompi tilanne, mutta se tilanne ei ole silloinkaan näiden toimenpiteiden seurauksena yhtään huonompi kuin vuonna 93, jos sitä jonkinlaisena vertailuvuotena tässä pidämme.

Sitten lyhyesti alueellisista vaikutuksista.

En tiedä, mihin tilastoaineistoon pohjautuu se ed. Mannisen maalaama kuva, jossa Itä- ja Pohjois-Suomi ovat tässä kärsijöinä, kun edessäni on aivan tuoret laskelmat, jotka muuten eivät ole muuttuneet paljon niistä laskelmista, jotka ovat ed. Mannisellakin olleet käytettävissä. Kun katsotaan tilannetta, niin Pohjois-Karjala kuuluu voittajien joukkoon koko uudistuksen osalta. Kuopion lääni kuuluu selvästi uudistuksen voittajien joukkoon. Oulun lääni kuuluu selvästi uudistuksen voittajien joukkoon, ja se, joka tässä häviää näistä Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnista, on kieltämättä Lappi säilyttäen edelleenkin suurimmat valtionosuudet ja myös lääneistä toiseksi suurimmat käytettävissä olevat varat Uudenmaan jälkeen, kun laskemme yhteen valtionosuudet ja kuntien verotulot, eli toiseksi suurimmat käyttövarat on käytettävissä palveluihin. Se, joka Itä-Suomesta vielä on häviäjien joukossa niukasti, on Mikkelin lääni. Tämä laskettakoon ministerin synniksi. Ei ainakaan voida syyttää kotiin päin vetämisestä tässä tilanteessa. (Ed. Vähänäkki: Päinvastoin kuin Ahon hallituksen aikana!)

Kun näiden lukujen valossa tarkastelee alueellista muutosta, niin pidän hyvin tarkoitushakui-

senä sitä, että annetaan kuva, että kärsijöinä ovat Itä- ja Pohjois-Suomi. Tämä ei pidä paikkaansa. Jos katsomme vanhan kantokikylokituksen perusteella erilaisia kuntatyyppisiä, niin menettäjiä tässä ovat kantokikylokat 9 ja 10, eli ei voida sanoa, että tässä jotenkin ns. rikkaita kuntia suosittaisiin. Ei voida myöskään sanoa, että tässä olisi alkutuotantokunnilla mitään merkittävää eroa verrattuna muihin. Tämä muutos on muuttaman kymmenen markan tarkkuudella alkutuotantokunnissa sama kuin koko maassa.

Tältä osin yksittäisten kuntien välillä on huomattavia eroja, ja nyt tulemme viimeiseen kommenttiini, joka koskee verotulojen tasausjärjestelmää. Jos ja kun Ruotsissa on järjestelmä, joka tasaisi yli 100-prosenttisesti, pidän sitä erittäin huonona järjestelmänä. Sehän tarkoittaisi sitä, että kunnalla ei ole minkäänlaista kannuste-elementtiä valtionosuusjärjestelmässä pyrkiä saamaan kuntaan lisää verotuloja, jos se voi lähteä siitä, että valtio joka tapauksessa takaa kunnalle samat verotulot kuin valtakunnassa keskimäärin. Kun tähän järjestelmään on haluttu tietoisesti myös kannustavuuselementti, niin tuo raja, 90 prosenttia, tasausrajana on mielestäni erittäin perusteltu.

Ed. Linnainmaa merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Manninen mainitsi Vihdin esimerkkinä, ja tulen siihen kohta puuttumaan. Olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että tämä uudistus on sinänsä tarpeellinen, sen lähtökohdat ovat oikeat. Mutta eräiltä osin olosuhdetekijät on otettu ehkä väärillä painotuksilla huomioon. Otan nyt tässä Vihdin esimerkiksi ja ilmoitan heti samalla, että tämä on myös ministerin tiedossa ja on tarkoitus, että tämä asia selvitetään, ellei muuten, niin viimeistään hallintovaliokunnassa.

Vihdissähan tilanne on se, että siellä on noudatettu erittäin edistysellistä elinkeinopolitiikkaa niin, että työttömyys on Uudenmaan pienimpiä, noin 10—11 prosentin luokkaa. Samoin kunnan verotulot ovat kasvaneet budjetoitua enemmän. Tästä huolimatta nämä leikkaukset tulevat Vihdin kunnassa olemaan yhteensä noin 1 000 markkaa per asukas, ja se merkitsi sitä, että Vihti joutuisi nostamaan veroäyriään yli 3 pennillä; ellei, se romahduttaisi kunnan talouden.

Näinhän ei tietenkään voi tässä uudistuksessa olla. Isossa uudistuksessa on aina joitain aukkoja, joitain epäkohtia. Tämä on ilmeisesti semmoinen, joka nyt täytyy tutkia ja katsoa, miten se hoidetaan kuntoon. Mutta sinänsä tietysti pienet yksityiskohdat eivät voi koko uudistusta kaataa. Rapatessa roiskuaa, ja tämä hoidettaneen kuntoon, näin ainakin uskon, Mielelläni kuulen ministerin kommentin tähän.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rapatessa ei kyllä pitäisi näin paljon roiskua. Minun piti kommentoida tätä keskusteluajankohtaa. Jos erm-kytkennällä hallitus osoitti päättäväisyyttä eikä antanut eduskunnan keskustella ennen vaaleja ja jos se oli kyseenalaista, niin kyllä tämä on tuomittavaa. Kyllä tämä on yksi eniten ensi kunnanvaltuustojen töihin vaikuttavista asioista ja siitä kernaasti olisi pitänyt keskustella ennen vaaleja, varsinkin kun muistetaan, miten hallituksen sisäpiiristä ja erityisesti suuremmista puolueista esiinnyttiin kesästä asti eli puhuttiin, että kuntien pitäisi laskea veroäyriä, investoida jne.

Otamme esimerkiksi Kajaanin. Tämä tarkoittaa 85 miljoonan markan tulojen vähentymistä, joka on noin neljäsosa verotuloista. Miten voi tulla tästä sellainen yhtälö, että jää yhtään varaa laskea veroäyriä, yhtään investoida tai yhtään työllistää enemmän, kun peruspalvelujen pyörittäminenkin alkaa käydä vaikeaksi?

Minusta, kun ministeri totesi, ketkä kärsivät, ja sanoi, ettei tämä rokottaisi Itä- ja Pohjois-Suomea, niin Kainuun kannalta voi selvästi sanoa, että tämä rokottaa Kainuuta. Jos kymmenestä kunnasta seitsemän on sellaisia, jotka häviävät ja ovat muuten kovinta työttömyysaluetta ja ovat olleet tähän astikin ja kuntien resursit käyttää varoja työllisyyteen tästä rajoittuvat, niin kyllä me voimme ihan hyvin sanoa, että tämä linja on ollut sillä tavalla, että Itä- ja Pohjois-Suomi ainakin Kainuun osalta on tullut väärin kohdelluksi, vaikkakin kieltämättä pääkaupunkiseudullakin saattaa vaikeuksia olla sen jälkeen, kun se on ollut helpommin kohdeltu vuonna 95.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun mielestäni on onni se, että tätä lakia ei tehdä siinä vaiheessa, että keskusta olisi hallituksessa. Ed. Mannisen puheenvuorotakin näkyi selvästi, että hän tarkastelee lakia lähinnä maantieteelliseltä pohjalta ja asukkaiden elinolosuhteita pelkkien prosenttien pohjalta.

Minä taas näen, että pitäisi katsoa hehtaarien sijasta nimenomaan asukkaiden näkökannalta tätä tilannetta, miten lakia uudistetaan, esimerkiksi työttömyyden osalta. Monien suurten kaupunkien erityisesti Uudellamaalla työttömyysprosentti ei ehkä ole aivan yhtä korkea kuin pohjoisemmassa Suomessa, mutta jos katsotaan, mitä ne prosentit tarkoittavat, niin ne tarkoittavat kymmeniätuhansia ihmisiä, joista on lisäksi pitkäaikaistyöttömiä suuri osa ja ennen kaikkea myös nuorisotyöttömiä suuri osa. Eli pitäisi katsoa myös näitä tekijöitä sisäisesti.

Miten palvelut turvataan? Mitä varten ne palvelut ovat? Palvelut ovat ihmisiä varten. Sen takia pitää turvata se, että erilaisia palveluja voidaan toteuttaa sen mukaisesti, mitä asukasrakenteeseen osoittaa. Niin kuin aikaisemmassa puheenvuorossani, arvostelen tätä lakiesitystä nytkin vielä siitä, että se ei ota alle 20-vuotiaiden osuutta riittävästi huomioon. Käytännössä lähes kaikki alle 20-vuotiaat ovat jonkin näköisen laitoshoidon piirissä eli ovat joko päiväkodissa tai sitten saavat jonkinlaista perhepäivähoitotukea. Sen jälkeen he ovat koulussa. Tätä ei ole riittävästi painotettu. Kaikki yli 85-vuotiaat eivät suinkaan ole laitoshoidon tarpeessa. Tämä on se kohta, johon toivon valiokunnan paneutuvan.

Ed. J u u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Manninen totesi, että valtionosuusleikkaukset eivät siedä rinnalleen valtionosuusuudistusta. Tämän voi kyllä kääntää toisin päinkin: Ne kunnat, jotka ovat vuosia olleet erilaisista tekijöistä johtuen epäoikeudenmukaisesti kohdeltuja valtionosuusjärjestelmässä, tarvitsevat ehdottomasti valtionosuusuudistusta, jota ylipäänsä näistä raskaista leikkauksista voitaisiin selvittää.

Ed. Manninen totesi myös, että ei ole kysymys siitä, onko järjestelmä oikeudenmukainen, vaan miten kunnat selviävät. Minun mielestäni oikeudenmukaisempaan järjestelmään ehdottomasti pitää pyrkiä, oli aika mikä tahansa. On selvää, että kun olosuhdetekijät otetaan ihan laiskennallisen valtionosuuden lisäksi ja olosuhdetekijöille annetaan erilaisia painoarvoja, varmasti-kaan ihan täsmällisesti oikeata mallia kukaan ei osaa tehdä. On varmaa, että eduskunnassakin keskustellaan asiasta. Valtionosuusuudistusta on ehdottomasti pidettävä oikeudenmukaisena ja tähän aikaan tervetulleena.

Ed. R. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä käsittelyajankohtaan tulee,

voi todeta, että voi olla hyväkin tällaista asiaa käsitellä vasta vaalien jälkeen. Silloin pystytään ehkä paremmin puhumaan asiasta ja tunnekuohut jäävät vähän sivummalle. Ei tarvitsisi ainakaan kovin paljon väriä väitteitä esittää.

Siltä osin haluaisin ed. Mannisen puheenvuoroa korjata, ettei jää väärä todistus pöytäkirjaan oikaisematta, kun hän vertaili Kemijärven ja Tampereen työttömiä. Eihän näitä voi keskenään verrata eikä kannata. Pitää verrata Tampereen työttömien määrää Kemijärven koko asukaslukuun. Valitettavasti Tampereella on työttömiä noin puolitoistakertainen määrä verrattuna siihen, mitä Kemijärvellä on asukkaita. Tältä osin se vertaus ontui. Täytyy vielä muistaa se, että Tampere on kaikkien erilaisten tukien ulkopuolella, niin kuin lähes koko Pirkanmaa. Siitä huolimatta meidän verorahoillamme vielä kyllä tuetaan Kemijärvenkin hyvää elintasa.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman syyllistyi juuri siihen, mistä minä varoitin. Kun hän puhui ns. voittajista tai häviäjistä, hän tarkasteli vuosia 1997—2001. Jos tarkastellaan tätä vuotta, sekä Savo että Pohjois-Karjala ovat selkeitä häviäjiä. Pohjois-Pohjanmaakin on nolllilla. Mikkeli taitaa olla vielä enemmän. Näytti kyllä, että Mikkelissä puolue hävisikin aika rankasti näissä vaaleissa.

Mitä tulee leikkausten määriin, voi vielä todeta, että Kemijärven leikkauksen ja valtionosuusmuutoksen määrä tarkoittaa sitä, että jokaisen työntekijän palkkaa pitäisi alentaa 40 000 markkaa, jos se siitä otettaisiin. On turha kuvitella, ettei irtisanomisia kunnissa tulisi ja etteikö henkilökuntaa vähennettäisi. Valitettavasti vain nyt ei ole kunnissa enää kovin paljon siihen mahdollisuuksia, tai sitten kun siihen mennään, myöskin peruspalvelut loppuvat.

Mitä tulee yleensä oikeudenmukaisuuteen, voi todeta, että kun edellistä uudistusta käsiteltiin, täällä todettiin täältä katsottuna oikealta puolelta, että se on nyt oikeudenmukainen. Nyt kun tuli tämä uusi oikeudenmukainen, tässä on kymmeniä kuntia, jotka viimeksi voittivat paljon ja nyt häviävät. Oikeudenmukaisuuskin on hyvin suhteellista. Pitää olla oikeudenmukainen, mutta ennen kaikkea huolehtia siitä, että peruspalvelut voidaan turvata. Sitä tämä ei turvaa kaikkialla maassa.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Kuulun niihin, jotka pitävät hallituksen esitystä peruste-

iltaan oikeana, ja pidän sitä myöskin toteuttamiskelpoisena lähes kaikilta osin sellaisenaan. Se parantaa kuntien keskinäistä vertailua. Kunnissa voidaan itse laskea, paljonko saadaan valtionosuuksia, ja tarkastaa paljon nykyistä paremmin perusteet, miten valtionosuus on laskettu ja maksettu.

Esitys on myöskin mielestäni huomattavan paljon oikeudenmukaisempi kuin nykyinen lainsäädäntö. Tämä on suhteellinen käsitys. Voittajia ja häviäjiä on kautta linjan. Mutta jos katsotaan, minkälaiset kunnat nyt voittavat, niin useimmiten ne kunnat, jotka ovat järjestäneet palvelunsa — sehän on kuntalaisten kannalta keskeisin asia, miten palvelut on järjestetty — taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti, yleisesti ottaen voittavat. Ne, jotka ovat järjestäneet ne kalliisti, epätarkoituksenmukaisesti ym., kuuluvat usein häviäjiin. Ei aina ole näin, vaan tilanne riippuu tietysti myös asukasrakenteesta.

Jos katsotaan esimerkiksi Varsinais-Suomen pieniä kuntia, ne voittavat, koska siellä on kaikkien säästäväisimmin eletty. Jos lasketaan Varsinais-Suomen pienten kuntien verotulot ja valtionosuudet yhteen, niin ylivoimaisesti Suomessa pienimmällä määrällä rahaa per asukas tullaan toimeen. Tämä antaa niille kunnille myöskin jonkin verran oikeutta tässä kohdin. Ei ainakaan tämä johda siihen, että valtionosuusuudistuksen kautta pakkoliitettäisiin pieniä kuntia suurempiin. Se on aivan varma.

Ainoastaan yksi on minusta näistä isommissa kohdista kriittinen. Se on se, miten kuntayhtymien ylläpitämille oppilaitoksille suoritetaan valtionosuus. Hallituksen esityksen mukaan se opetusministeriön ehdotuksen perusteella maksetaan ylläpitävälle oppilaitokselle. Kuulun niihin, jotka sanovat, että se pitäisi maksaa omistajakunnille, siis peruskunnille. Jos ei makseta peruskunnille, oppilaitosten rahankäytön vertailu, kustannuslaskelmat ym. tulevat erittäin vaikeaksi. Tämä korjaus tähän mielestäni pitäisi tehdä, mutta muuten pääsääntöisesti laki on parempi kuin aikaisemmin; oikeudenmukaisemmin valtionosuus jakautuu, mutta tietysti on voittajia ja häviäjiä tämänkin jälkeen.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mikkola totesi, että tämä parantaa vertailumahdollisuuksia jnp. Tilannehan on juuri päinvastoin. Hän lopuksi totesikin, että opetustoimen ylläpitäjäjärjestelmä tuhoaa vertailtavuuden jatkossa eli lakiesitys ei täytä ed. Mikkolan esittämää vaatimusta.

Mitä tulee laskemiseen ja tarkistamiseen, edelleen väitän, että ed. Mikkola on hallituksen propagandan uhri tässä suhteessa. Ei varmasti tämä helpota ainakaan nykyiseen järjestelmään verrattuna laskemista ja tarkistamista. Jos tutkimuksen perusteena olevat tuloksetkin haluaa tarkistaa, aikamoinen arvosana tilastotieteessä täytyy olla. Useimmissa kunnissa ei näitä tilastotieteilijöitä kovinkaan monia ole.

Ed. Ihamäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mikkola totesi, että niitä kuntia, jotka ovat taloudellisesti ja järkevästi rakentaneet palveluja kuntalaisilleen, esitys suosii ja että se on oikea periaate. Näin varmasti on, ja siinä mielessä aivan hyvä näkökanta. Mutta se todellakaan ei pidä paikkaansa kaikkien kuntien osalta. On kuntia, jotka ovat järjestäneet palveluja juuri näiden periaatteiden mukaisesti, jotka ovat kärkisijoilla siinä, miten edullisia palvelut ovat tai miten paljon niitä on yritetty toteuttaa, mutta silti lopputulos on se, että palveluja puuttuu ja se on vaikeuttamassa näiden kuntien elämää erittäin huomattavasti. Sen vuoksi haluan painottaa, että valiokunnassa vielä katsottaisiin näitä erityispoikkeamia, ne ovat erityispoikkeamia, ja niiden osuutta tulevaisuudessa, koska niiden tilannetta varmaan pystyttäisiin joillain painoarvoilla vielä muuttamaan.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean vain, että olen eri mieltä ed. Mannisen kanssa. Me varmaan jatkamme valiokunnassa keskustelua.

Ed. Kautolle vain lyhyesti totean, että sanoin tässä, että on myös asumisrakenteeltaan erilaisia kuntia, ja Vantaa kuuluu näihin. (Ed. M. Pohjola: Ja Vihti!) — Voi olla Vihti myöskin ja varmaan on muitakin vielä. — Mutta myös näissä kunnissa saattaa olla semmoisia tekijöitä, kuten asukas- ja kaupunkirakenteen hajoaminen tietyllä tavalla, mikä voi vaikeuttaa palveluja. Vaikka ne on tarkoituksenmukaisesti järjestetty, siitä huolimatta tämäntapaiset asiat myös aiheuttavat omia ongelmiaan.

Mutta niin kuin sanoin, semmoista valtionosuuslainsäädäntöä me emme täällä pysty tekemään, että kaikki sanoisivat, että tämä on nyt täysin oikeudenmukainen ja kohtelee kaikkia tasapuolisesti. Ainoastaan siinä tapauksessa, että

rahaa olisi jaettavana huomattavasti nykyistä enemmän, saattaisimme olla tyytyväisiä.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Suomen perustuslakia on vastikään täsmennetty perusoikeuksien osalta. Nuo perusoikeudet ovat kaikille kansalaisille kuuluvia riippumatta sukupuolesta, iästä tai asuinpaikasta. Hyvin isolta osalta perusoikeuksia ja peruspalveluja tuotetaan kuntien toimesta.

Nyt joudumme asettamaankin todella ison periaatteellisen kysymyksen, toteutuvatko perusoikeudet koko maan osalta tasavertaisina, jos niin kuin näyttää, isossa osassa maata kuntien asemaa heikennetään siten, kuin esitetään. Kyky tuottaa perusoikeuksia ja peruspalveluja on kuitenkin joka tapauksessa riippuvainen rahasta. Jos sitä puuttuu, niin sitten puuttuu se tärkein, ja nyt valtio vetää rahaa erältä alueilta rajusti pois.

Jo nyt ollaan tilanteessa, jossa erilaisuutta palvelutasossa on kovasti. Jos jossakin Lapin kunnassa esimerkiksi koulumatka lapsella on jo 70 kilometriä, mutta jossakin kaupungissa täällä etelässä pisimmillään vain kilometrin, voidaan perustellusti kysyä, elämmekö enää tasa-arvoisessa Suomessa. Miten todella hoidetaan saman periaatteen ja saman laatutason mukaan vaikkapa kirjastopalvelut, jos kuntien taloudellinen asema muuttuu jyrkästi erilaiseksi? Kirjastot varmasti säilyvät, mutta uusia kirjoja sinne ei saada kaiken kansa luettavaksi hankittua. Rahastahan se riippuu! Entä vammaishuolto tai invalidien asema ylipäätäänkin kaikkine tarvittavine lisäpalveluineen? Kysymyksiä on paljon.

Me olemme siis sen perimmäisen kysymyksen äärellä, ollaanko nyt astumassa perustuslain rikkomisen tielle, jos lähdetään siitä, mitä perustuslain henki edellyttää: tasavertaisten perusoikeuksien ja peruspalvelujen toteuttamista koko maan mitassa. Voidaan tietysti sanoa, että nostakoot kunnat veroäyriä, sillähän ne saavat itselleen lisää rahaa käyttöön. Mutta sekin on jo nyt kovin erilainen eri osissa maata.

Kaiken huipuksihan on vielä käymässä niin, että eräät niistä isoista kunnista, jotka nyt hyötyvät tästä muutosesityksestä, jonka hallitus on tehnyt, ovat alentamassa veroäyriä. Sen sijaan niissä kunnissa, joissa ollaan menettämässä, Lapissakin useimmissa, muutoinkin ollaan jo taloudellisen ahdinkotilan edessä. Esimerkiksi investoinnit putoavat ja kunnan työllistämien ihmisten määrä putoaa, mistä seuraa se ja vain se, että työttömyys pahenee.

Rouva puhemies! Hallitus on antanut esityk-

sensä eduskunnalle kuntien valtionosuusuudistuksesta, joka rakentuu pitkälle markkaa per asukas -periaatteelle. Esityksen mukaan muutokset tulevat olemaan todella isoja niin alueellisesti kuin kuntien keskenkin. Lapissa, niin kuin täällä on jo todettu ed. Mannisen toimesta, kahta kuntaa lukuun ottamatta kaikki menettävät. Menetykset suurimmillaan ovat lähes 3 000 markkaa asukas. Sisäministeriön laskelman mukaan Lapin kunnat menettävät vuositasolla yhteensä 187 miljoonaa markkaa. Myös kuntien kesken on suuria muutoksia kautta Suomen muuallakin.

Minusta esitetty järjestelmä ei sovikaan maahan, jossa olosuhteet alueittain ja kuntien kesken poikkeavat jyrkästi toisistaan. Kokonaisuutena katsottuna menettävänä osapuolena uudistuksessa ovat alueet ja kunnat, joissa olosuhteet ja väestörakenne lisäävät palvelusten tuottamisen hintaa. Tällaisia alueitahan ovat juuri Lappi ja saaristo sekä ne kaupungit, jotka nopeasti kasvavat, kuten Vantaa. Tästä muuttoliikkeestä nousee esimerkiksi Vantaan kysymys, joka on käynnistynyt kehitysalueilta tänne Kehä III:n sisäpuolelle.

Lapin liitto on omalta osaltaan tehnyt esityksen siitä, mitä tässä pitäisi tehdä, ja nämä Lapin liiton muutosesitykset nyt tältäkin paikalta terveisinä etukäteenkin — liitto varmasti on kuultavana — hallintovaliokuntaan, johon asia selvitettäväksi menee. Tarvittavia muutosesityksiä ovat ainakin:

1) Syrjäseutulisäjärjestelmän kunnille aiheuttamat lisäkustannukset otetaan täysimääräisesti huomioon. Vuonna 1994 syrjäseutulisäkustannus oli Lapin kunnissa keskimäärin 635 markkaa per asukas. Tämä järjestelmä rasittaa vain Lappia ja eräitä Itä-Suomen kuntia ja on lakisääteinen.

2) Sosiaali- ja terveystoimen syrjäisyyskerrointa korotetaan.

3) Harvaanasuville kunnille, joiden asukastiheys on alle yksi henkilö neliökilometri, sekä niille saaristokunnille, joilla ei ole kiinteää mannyryhteyttä, sisäasiainministeriö määrää oman laskennallisen yksikköhinnan neljäksi vuodeksi kerrallaan tasaamaan erityisolosuhteista johtuvia lisäkustannuksia opetus-, sosiaali- ja terveystoimen osalta.

4) Verotulojen tasausosa nostetaan 95 prosenttiin.

5) Saamelaiden opetustoiminnan kielillisää tulee nostaa niin, että se vastaa saamen kielen opetuksesta aiheutuvia lisäkustannuksia. Tämä on

hyvin tärkeää. Meidän on ehdottomasti vaalittava saamen kieltä, mutta on luotava saamelaisalueiden kunnille kaikki edellytykset myös käytännössä tehdä sitä äärettömän arvokasta kulttuurityötä, jota saamen kielen ja kulttuurin edistäminen on. (Ed. Kautto: Eiväthän ne ole päässeet sopuun edes siitä, kuka on lappalainen!)

6) Valtionosuudet kaikilta osin tulee maksaa suoraan peruskunnille.

— Välihuutoon totean, että lain osalta tässä ei ole ollut ongelmia. On vain nostatettu turhia kiistoja. Tämä on minun kantani, ja toivon, että tämä saamelaisongelma äkkiä saadaan järjestyksi. Se edellyttää kyllä hyvin maltillista asiaan paneutumista. On aika helppo nostattaa väestöryhmiä vastakkain varsinkin, kun taloudelliset ja muut olosuhteet ovat hyvin vaikeat. Syyllinen on silloin helppo löytää läheltä, jos niitä sormellosoittajia sinnepäin on, ja tällainen tilanne Ylä-Lapissa valitettavasti nyt on.

Mutta joka tapauksessa tilanne on se, että Lapissa ollaan hyvin huolestuneita valtionosuusjärjestelmän muutoksen vuoksi. Me todella odotamme, että asiaan huolella paneudutaan ja edes kohtuus toteutuu, kun eduskunta lopullisen päätöksen tekee.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kriteerit ovat vaikeat tässä uudistuksessa. On toki määritelty hyvin selkeästi markkamääräisesti, mihin ne enintään voivat nousta per asukas. Mutta ehkä täytyisi myös tarkastella siltä pohjalta, että jos kunta joutuu nostamaan tämän johdosta veroäyriään tuntuvasti — sanotaan yli 1,5 penniä, 2—3 penniä — selvitäkseen, uudistus ei kohtele tältä osin näitä kuntia tasavertaisesti verrattuna muihin. Tämä kriteeri minusta täytyisi vielä hallintovaliokunnassa selvittää. Viittaan tässä suhteessa juuri Vihdin esimerkkiin. Me olisimme valmiita siihen ja näkisimme kohtuulliseksi sen, että esimerkiksi 1,5 pennillä kunta joutuisi äyriä nostamaan, mutta jos puhutaan veroäyriä korotuksesta liki 3 pennillä tai yli, on selvää, että näin ei saa eikä voi tapahtua, eikä se varmasti ole ollut uudistajien tarkoitus. Tähän epäkohtaan muutaman kunnan kohdalta, romuttamatta koko esitystä, mielestäni olisi puututtava.

Ed. P e n t t i l ä : Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni on, yllätys yllätys, rakenteellinen. Hallituksen esityksessä viilataan valtionosuuksia, vaikka ne pitäisi kokonaan lakkauttaa. Samaan aikaan tuloverotus tulisi siirtää kokonaan kun-

tien perittäväksi. Tähän ajatukseen on kaksi syytä.

Ensimmäinen on se, että on typerää ylläpitää nykyistä kaksinkertaista veronperimisjärjestelmää, jossa kunnat keräävät osan tuloverosta ja valtio osan ja sitten valtio siirtää kunnille suunnilleen yhtä paljon rahaa, kuin se on tuloverolla kerännyt. Suuruusluokathan näissä ovat likimain samat.

Toinen syy siihen, että tällaiseen uuteen järjestelmään tulisi siirtyä, on kunnallinen autonomia. Niin kauan kuin kunnat ovat riippuvaisia valtionosuuksista, ne eivät ole oikeasti autonomisia. Ne ovat valtion talutusnuorassa. Siksi talutusnuora tulee katkaista. Jos tämä talutusnuora katkaistaan, tarvitaan uudenlaista kuntien välistä tasausjärjestelmää. Tämä on päivänselvää, koska Enontekiö tuskin selviää niistä palveluvelvoitteista, joita sillä kuntalaisiaan kohtaan on, ilman jonkinlaista tasausjärjestelmää.

Tällainen järjestelmä, jossa kunnat perivät tuloveron ja sitten suoritetaan tasaus niiden välillä, on hyvinkin mahdollinen. Itse asiassa me voimme katsoa Ruotsiin, jossa on jo siirrytty järjestelmään, jossa tulovero peritään kuntien toimesta. Jos Ruotsin malli ei kelpaa, niin voidaan katsoa suomalaista seurakuntamallia, jossa seurakuntien välillä suoritetaan tasaus niin, että pienet ja isommat tulevat yhtä lailla toimeen.

Valtionosuuksista luopumiseen on kaksi tärkeää syytä.

Ensimmäinen on se, että kuntien välinen järjestelmä on parempi kuin nykyinen, koska siinä jaetaan kuntien omaa rahaa kuntien kesken. Se on parempi kuin se, että halutaan jonkin muun, tässä tapauksessa valtion, rahaa itselle. Myös se epävarmuus, joka liittyy valtionosuusjärjestelmään, poistuu tai ainakin lievenee.

Toinen syy, miksi kannatan perusteellisempaa remonttia, on historiallinen. Historiallinen syy on se, että olemme siirtymässä keskitetystä hyvinvointivaltiosta hajautettuun hyvinvointiyhteiskuntaan, jossa vastuu hyvinvointipalveluista siirtyy yhä enemmän kunnille. Nykyinen ongelma hyvinvointivaltiossahan on se, että hyvinvointivaltio tällä hetkellä tarkoittaa sitä, että valtion hyvinvointi tulee ennen kuntien ja ihmisten hyvinvointia. On viisaampaa, että kunnilla, joilla on vastuu palveluiden järjestämisestä, on oikeus periä tuloverot ja siirtää ehdottamaani kuntien väliseen tasausjärjestelmään.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. Penttilä totesi, myös

tämä lakiesitys tietää kuntien päätösvalan ja vastuun lisäystä ja myös se malli, jonka hän esitti. Hän halusi perätä sitä, että näin tapahtuisi vielä enemmän, ja totesi, että siitä seuraa tietysti kuntien keskinäistä erilaisuutta palvelujen suhteen, niin kuin tässäkin järjestelmässä.

Mielestäni kuitenkin, jos ajatellaan tätä ja uutta mallia, pitäisi pystyä tarkastelemaan kuntia myös jollakin tavalla alueellisesti. Haluan ottaa esimerkkinä pääkaupunkiseudun siinä mielessä, että se on iso kokonaisuus. Sillä alueella asuu paljon asukkaita. Jos tuloksena on se, että nämä kunnat hyvin paljon erilaistuvat esimerkiksi perittävän veroäyrin hinnan suhteen, on vaarana hyvin laajoja yhteiskunnallisia ongelmia siinä mielessä, että jostakin kaupungista saattaa kehittyä kaikkein heikoimmin toimeentulevien ihmisten asuttama keskus. Väitän, että kokonaisuus kärsii, jos näin tapahtuu tietyn alueen suhteen. Siinä mielessä haluan korostaa sitä, että niin tämän lain käsittelyn yhteydessä kuin mietittäessä mahdollista jatkoa jonkin uuden muodon suhteen pitää ottaa näitäkin asioita huomioon.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Penttilän esitys yhteen tuloveroon siirtymisestä niin, että kunta perisi vain tuloverot, on vanha esitys. Itsekin olen sitä aikoinaan julkisuudessa esittänyt. Myös kokoomus esitti tätä mallia muutamia vuosia sitten, mutta ei kytkenyt siihen erästä tärkeätä pointtia. En tiedä ed. Penttilän kantaa. Jos tällainen kokonaisremontti tehtäisiin, perittävän tuloveron pitäisi kunnan osalta ehdottomasti olla silloin progressiivinen eikä nykyisenlainen tasavero. Silloin myös tulonjakovaikutus verotuksen kautta toimisi.

Ymmärrän täysin ongelman, että on aivan hassua siirtää suurin piirtein saman kokoinen summa valtion kassaan ja sitten valtionosuuksien kautta takaisin kuntiin. Tämä on ihan mielenkiintoinen ja kehiteltävä ajatus. Totta kai se edellyttäisi toimiakseen joka tapauksessa toimivaa tasausjärjestelmää, joka ottaisi huomioon kuntien mahdollisuudet ja erilaisen aseman.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai ed. Penttilän malli on periaatteessa mahdollinen. Olen sitä jossakin määrin tutkinut ja todennut, että mielestäni se ei sovi suomalaiseen järjestelmään ensinnäkään siitä syystä, että alueelliset erot ovat meillä niin suuria, että jakoverona Ranualla pitäisi olla ve-

roäyryn hinta 78 penniä, kun Kauniaisissa selvittäisiin jollakin 16—17 pennillä.

Mitä tulee seurakuntiin, niistä on todettava, että siellä veroäyryn hinnat ovat lähes kaksinkertaisia toisissa verrattuina toisiin. Mutta kun ollaan pienissä luvuissa, se ei näy niin pahana. Emme me kunnissa voi kuvitella, että jossakin kunnassa olisi kaksinkertainen verorasitus verrattuna johonkin toiseen.

Kun puhutaan autonomiasta, todellisuudessa sehän romuttaisi kunnan autonomian, koska kunnallisen itsehallinnon ja autonomian keskeinen piirre on itsenäinen verotusoikeus. Tämä kuntien keskinäinen tasausrahasto tai vastaava, johon en ensinnäkään usko, tarkoittaisi sitä, että kunta joutuisi kantamaan veroja toisen kunnan menoja varten huomattavassa määrin, jopa enemmän kuin johonkin muuhun. Silloin minusta ollaan aivan eri järjestelmässä kuin tänä päivänä, enkä voi missään tapauksessa kannattaa tällaista järjestelmää. Se on sinänsä mielenkiintoinen ajatuskokeilu, mutta jos siihen tarkemmin perehtyy, en missään tapauksessa voi sitä hyväksyä.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Koskaan ei varmasti löydy valtionosuusjärjestelmää, joka koettaisiin jokaisessa kunnassa oikeudenmukaiseksi. Jos sellainen lähes mahdottomuus joskus satuttaisiin saamaan aikaiseksi, aika vanhentaisi sen hetkessä. Täytyy todeta, että aika on vanhentanut kiistattomasti nykyisin voimassa olevan järjestelmän ja on siis tarve uudistukseen.

Uudistukseen liittyviä kysymyksiä ilmassa on lukuisia ja aivan aiheellisia. Ensinnäkin, mikä on se visio maan eri alueiden tulevaisuudesta, jota tämäkin uudistus tulee omalta osaltaan toteuttamaan? Väitän, että edelleenkin meillä ei ole kuin äärimielikuvat siitä, millaista maaseutua me esimerkiksi tavoittelemme. Ikuisen muuttumattomuuden, punainen tupa ja perunamaa -haaveen vastakohtana on ääriurbaani maailmankuva, ja synteesi näiden välillä on ainakin yhteisesti suorittamatta. Vai onko niin, että tässäkin jätetään synteessin tekeminen muodikkaasti ja puhdasoppisesti markkinavoimien tehtäväksi?

Omalta osaltani kysyn epäillen: Toimiiko markkinatalous tuotantoelämän pohjana oppikirjojen myönteisimpien sivujen mukaisesti silloin, kun sitä sovelletaan meidän maamme pitkien etäisyyksien ja harvan asutuksen maaseutualueilla? Missä ja minkä verran yksityinen elinkeinoelämä tuottaa elämisen mahdollisuuksia

paikallisille asukkaille ennen kaikkea haja-asutusalueilla? Minkä verran annetaan arvoa ja ollaan valmiit uhraamaan voimavaroja maan asutuna pitämiseen "kauttaaltaan" ja mitä "kauttaaltaan" tarkasti ottaen tarkoittaa? Mikä merkitys asuttuna pitämisellä on koko maan turvallisuudelle puolustuspoliittisessa mielessä tai koko maan elinkeinopolitiikan edellytyksenä metsätaloudelle, matkailulle, elintarvikehuollolle? Miten suhtaudutaan tukipoliittikkaan yleensä? Nythän se on yleensä kirkasotsaisen kritiikin ja tuomion kohde varsinkin, jos sitä harrastetaan fyysisesti kauempana, siellä missä on vähemmän puolustajia. Logiikka heittää hyvin raadollisella tavalla, kun tullaan omille tukialueille.

Kun etelän ja asutuskeskuksen asukas — puhun nyt laajemmasta keskustelusta kuin siitä, jota tässä salissa käydään — heittää muodikkaan kommentin pohjoisen ja haja-asutusalueen asukkaan elämisestä yhteiskunnan tuella, se ei estä häntä itseään elämästä saman tyyppisten tukien avulla tai jopa vaatimasta niitä lisää. (Ed. Pekkarinen: Aivan!) Esimerkkinä pohjoissuomalaisen silmin, sieltähän minut on tänne lähetetty, voi todeta telakkatuen, jota muuten minä en vastusta, ja maatalouden vakavien vaikeuksien tuen, johon minä taas suhtaudun torjuen. Pelkään nääs, että siinä tapahtuu sittenkin päinvastaisista lupauksista huolimatta voimavarojen siirtoa pohjoisesta etelään.

Absoluuttista vastausta kysymykseen, kumpi voi paremmin, pääkaupunkiseudun lähiöasukas vai kairanmaan pienviljelijä, ei koskaan tule. Sitä ei ole olemassa. Molemmipuolinen Kateus, joka ihan itse hankittu tai poliittisin keinoin herätetty, esittää kovin keskeistä roolia vertailussa ja sen jälkeisissä toimenpidevaatimuksissa.

Tässä kohdassa haluaisin esittää epäilevän arvioni päälukuun perustuvasta avustusjärjestelmästä. Onko päälukuun perustuva avustusjärjestelmä eri alueilla asuvien ihmisten kannalta tasapuolinen ja oikeudenmukainen? Sanoisin, että joka tuohon kysymykseen rehellisesti vastaa myöntävästi, kieltää kaupungistumisena tunnetun ihmisten keskittymän historiallisen järkevyyden.

Tässä yhteydessä palaisin ed. Penttilän malliin verotuksen järjestämisestä. Sanoisin rahan liikuttelusta, että minusta se ei tänä päivänä voi olla mikään ongelma, kun pikemminkin maailmantalouden suuri ongelma on se, että on nippu ihmisiä, jotka pelkkää nappia painamalla muutamassa sekunnin murto-osassa kierrättelevät maapallon ympäri rahoja ja sekoittelevät maail-

man taloutta. Rahan siirtely kuntien ja valtion välillä ei voi olla syy uudistukseen. Nykyiseenkin järjestelmään ja siihen, jota nyt suunnitellaan, sisältyy myös tasausjärjestelmä. Se järjestelmä, jossa mennään pelkkään kunnallisveroon, vaikkapa progressiiviseenkin, sisältää sen vaaran, että köyhät tulevat tasaamaan keskenään köyhyyttä ja rikkaat rikkautta.

Asutus tulee kaikissa näköpiirissä olevissa vaihtoehdoissa ainakin jonkin verran keskittymään. Olennaiset kysymykset tämänkin keskustelun kannalta ovat, mihin mittaan ja millaisella aikataululla, jotta maan kokonaisuus, myös asutuskeskusten onni, toteutuisi.

Arvoisa puhemies! Valtionosuus uudistus on merkittävä aluepoliittista kokonaisuutta säätelevä toimenpide. Yhdessä valtionosuusleikkausten, maatalouden rakennemuutoksen ja yleisen tukipolitiikan purkamisen kanssa se sisältää vaaran vauhdittaa muuttoliikeyttä, joka hallitsemattomana on paitsi muuttajan myös sekä luovuttavan maaseudun että vastaanottavien keskusten ongelma, sosiaalisesti ja taloudellisesti arvaamattoman kallis. Tilanne edellyttää valpasta seurantaa. On syytä harkita, onko ylimenokauden osalta tarpeen vielä tuntuvammat pehmennykset ennustettaviin muutoksiin kuntien taloudellisissa toimeentulomahdollisuuksissa. Joka tapauksessa on välttämätöntä kriittisimpien alueiden osalta varautua erityispanostuksiin, ja näiden tarvetta jo nyt voi ennustaa ainakin monien Keski- ja Pohjois-Suomen kuntien osalta.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kuntien valtionosuusjärjestelmää on uudistettu viime vuosien aikaan aika monta kertaa. Uudistustarpeet ovat kyllä olleet perusteltuja. Jälkikäteen ajatellen erityisesti valtionosuusjärjestelmän suuruudistus — aika suur-, näin voitaneen sanoa — vuonna 93 oli tavattoman tärkeä ja vaikuttava tekijä siinä, että kunnat selviytyivät sittenkin aika nopeasti, aika liukkaasti ja aika joustavasti niistä rajuisista talouden haasteista, joiden kohteeksi ne aikanaan joutuivat.

Siirtyminen kustannuspohjaisesta valtionosuusjärjestelmästä laskennalliseen vuonna 93 oli erittäin suuri uudistus nimenomaan kuntatalouden tehokkuuden ja kannustavuuden kannalta. Kaikilta näiltä näkökulmilta katsoen uudistus oli tavattoman tärkeä. Se auttoi, kun samaan aikaan lisättiin kuntien päätösvaltaa järjestää hallintoaan haluamallaan tavalla. Nämä kaksi uudistusta vaikuttivat siihen, että kunnille tulivat

välineet ensinnäkin uudistaa hallintoansa niin tehokkaaksi kuin kussakin kunnassa tarpeelliseksi nähtiin ja toiseksi kunnat saivat entistä selkeämmät rahapotit, köntät käyttöön. Näitten könttien puitteissa kunnat saattoivat asiansa ja palvelunsa käytännössä valtaosaltaan organisoida ja järjestää, niin kuin hyvä oli. Kaikki tämä auttoi siinä, että kunnat ovat nyt selviytyneet aika nopeasti ja nopsakkaasti niistä haasteista, mihin ne joutuivat.

Vuonna 95 voimaan tullut kuntalain kokonaisuudistus ja uudistuskokonaisuuden, sanoin sisko, viimeiset erät, jotka ensi vuodenvaihteesta tulevat voimaan, ovat niin ikään tärkeitä jatkoa tälle uudistustyölle, mitä 90-luvun aikana on tehty. Nyt lähetekeskustelussa oleva uudistus mielestäni on tietyllä tavalla, kuten ministerikin aivan oikein sanoi, jatkoa tälle uudistuskokonaisuudelle. Tämän jatkon perusteellinen arviointi tullaan varmasti suorittamaan hallintovaliokunnassa. Haluan tässä yhteydessä jo sen kuitenkin lausua ääneen, että kun uudistuksen selvitysmies on korkeinta mahdollista asiantuntemusta edustava tässä maassa, on varmaa, että perusrakenteeltaan ja -filosofialtaan tämä uudistus on perusteltu ja paikallaan. Ei siihen filosofiselta perustaltaan mielestäni hirveän suuria kritiikin sijoja jää.

Näiltä osin miten uudistus kohtelee erityyppisiä kuntia, miten se ottaa huomioon kuntien erilaisuuden, miten se kannustaa kuntia toimimaan tehokkaasti, kuinka läpinäkyvä, yksinkertainen, selkeä uudistus on, näiltä osin mielestäni voidaan kuitenkin tähän esitykseen kohdentaa melkoistakin kritiikkiä. Tämä on käynyt ilmi jo käydyssä keskustelussa, johon ministeri ei valitettavasti voi enää osallistua; kernaasti olisi ollut paikallaan, että olisi voinut myös ministerin kanssa asiasta keskustella, mutta ehkä matkan varrella siihen edellytykset löytyvät.

Yksi niistä kohdista, missä tämä läpinäkyvyys ja kannustavuus heikkenee tällä hetkellä voimassa olevaan lakiin verrattuna, on se, että nimenomaan ammatillisen koulutuksen valtionosuudet esityksen mukaan ollaan uudestaan aikeissa maksaa ylläpitäjäyhteisöille eli niille yhteisöille, jotka ammatillista koulutusta järjestävät. Muistutan, että edellisessä uudistuksessa, joka Ahon hallituksen aikaan valmisteltiin ja toteutettiin, tässä tehtiin selkeä tietoinen valinta nimenomaan niin, että haluttiin kohdentaa nämä suoraan kunnille, niille isännille ja niihin pusseihin, joita viime kädessä kuitenkin rokotetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusratkaisuisa. Tällä

uudistuksella mielestäni tämä tärkeä vastuu ja kannustavuus tavallaan häviää, kun markat neuvät suoraan ylläpitäjäyhteisöille eivätkä markkojen todelliset isännät eli kunnat pääse suoraan vaikuttamaan sillä tavalla, kuin pääsisivät sekä ennen kaikkea henkisesti, jos tällaista ilmaisu sallitaan käyttää, että myös faktisesti, mikäli markat kulkisivat kuntien kautta.

Tässä yksi esimerkki siitä, missä minäkin — ed. Mikkolan havaitsin täällä käyttäneen puheenvuoron suurimman hallituspuolueen rivistä — kernaasti yhdyin siihen ajatukseen, minkä ed. Mikkola, kokenut kunnallismies, tässä asiassa ääneen lausui. Toivon siis minäkin, että tämä kohta katsotaan hyvin tarkkaan vielä uudestaan, monien monien seikkojen ja monien perustelutekijöiden vuoksi uudestaan, voitaisiinko järjestelmä näiltä osin säilyttää ennallaan.

Arvoisa puhemies! Toki muutakin saman sisältöistä kritiikkiä esitykseen sisältyy. Kuitenkin kritiikkini näiltä osin sillä, että kun järjestelmän pitäisi olla selkeä ja esimerkiksi kuntien keskinäisen kustannusjaon mahdollisimman selkeästi luettava, voi sanoa, että muun muassa äsken mainittu seikka huomioon ottaen esimerkiksi kustannusten jaon kuntakohtainen seuranta käy likimain mahdottomaksi. Ei välttämättä varmaan niitä nikkareita löydy, jotka pystyvät sen seurannan tekemään, analyysit siitä esittämään, mutta ei sen tarvitse olla eikä se saisi olla mitään sellaista salatiedettä, muun muassa kustannusten jaon seuranta, että maasta vain muutama asiantuntija löytyy, jotka pystyvät antamaan seikkaperäisen vastauksen, miten kulloinkin on käymässä jne. Eli näiltä osin yksinkertaistamiseen, selkeyttämiseen, siihen, mihin lailla pyrittiin, tulisi myös käytännössä päästä. Nyt tämä esitys kaikilta osin tällaisia välineitä ja tällaista uudistusta ei tosiasiasa merkitse.

Yliä yksi seikka. Mitä tulee olosuhdetekijöihin, jotka vaikuttavat kuntien valtionosuuksien määräytymiseen, ensinnäkin voi sanoa — en tiedä, pitääkö väite paikkansa, mutta olen keskustellut erään arvostamani asiantuntijan kanssa, joka näin sanoo — että nyt järjestelmä on niin rakennettu, että tosiasiasa asukasluku selittää yli 80 prosenttia siitä valtionosuusvirrasta, joka kuntiin kulkee, ja vain reilusti alle 20 prosenttia on tosiasiallisesti muiden kuin asukaslukupohjaisten olosuhdetekijöitten satoa ja saldoa. Demokraattisten ja palvelurakenteellisten seikkojen yhteismerkitys tämän väittämän mukaan, asiantuntijan mukaan, olisi sittenkin näin vähäinen.

Käytännössä tämä, jos ja kun, ja ilmeisesti kun, näin on asianlaita, johtaa siihen, että yhtäältä voi löytyä aivan eteläisimmistä Suomesta sellaisia nopeasti kasvavia kuntia, jotka perustellusti kokevat, että nyt järjestelmä ei reagoi riittävän nopeasti niihin tarpeisiin, mitä mainituissa kunnissa on. Vastaavasti voi löytyä toiselta puolelta Suomea, toisesta osasta Suomea, sellaisia kuntia, joiden poikkeuksellisiin olosuhdetekijöihin, palvelurakenteesta, kuntarakenteesta ja muista vastaavista johtuviin, ei järjestelmä reagoi riittävällä tavalla. Näistä syistä saattaa tilanteet huomioon ottaen tulla kohtuuttomia menetyksiä, lähinnä menetyksiä, eivät kai lisätulot, jos niitä tulee, niin suuria haittoja ole, mutta kohtuuttomia menetyksiä voi tulla monien yksittäisten kuntien kohdalla. Täällä on jo puhuttu 0—6-vuotiaitten lasten huomioimisesta ja eräistä muistakin vastaavan tyyppisistä tekijöistä.

Rinnan sen kanssa, että hallitus nyt uudistaa itse järjestelmää, jossa juurikaan en enempää nyt taustatekijöihin puutu, hallitus kuitenkin leikkaa myös valtionosuuksia kaikkienensa. Volyymileikkaus on ensi vuonna ja tulevien vuosien aikaan monien miljardien mittainen, kuten kaikki tiedämme. Järjestelmä uudistus ja volyymileikkaus yhteensovitettuna johtavat nyt siihen, että eräiden kuntien kohdalla menetykset muodostuvat aivan liian suuriksi.

On aivan turha väittää, että 100 tai 200 miljoonaa markkaa harkinnanvaraisiin valtionosuuksiin riittäisi paikkaamaan niitä menetyksiä, jotka nyt ilmiselvästi eräisiin kuntiin kohdistuvat. Kun valtionosuuspotti kuitenkin edelleenkin on yli 30 miljardia markkaa vuodessa, on ilman muuta selvää, että joku 100 miljoonaa ei niitä vääristymiä, mitä järjestelmä aiheuttaa, missään tapauksessa voi riittävästi kompensoida. Suurimmillaan nuo häviäjät menettävät todellakin jopa 3 000 markkaa asukasta kohti. On aivan selvää, että sellaiset kunnat eivät selviä, kerta kaikkiaan eivät selviä, näin rajuista leikkauksista, mitä tämä uudistus tullessaan tuo. Toivottavaa olisiikin, että hallintovaliokunta, jossa on viisautta paljon näissä asioissa, miettisi tarkkaan sen kohtuullisuuden, mitä tämä esitys eri kunnille eri puolille Suomea, eri alueille tullessaan tuo.

Kiinnitän myös minä huomiota siihen, mihinkä ed. Manninen puheenvuorossa jo kertaalleen kiinnitti huomiota. Asian merkityksestä johtuen haluan toistaa sen ajatuksen, joka täällä tuli jo esille.

Ministeri Backmankin puhuessaan tästä uudistuksesta vertasi uudistuksen vaikutuksia sii-

hen, mikä on valtionosuuksien alueellinen kohtaanto tänä vuonna, vuonna 96. Ministeri Backman ei muistuttanut siitä, mikä tämän hallituksen kokonaiskuntaleikkaus ja valtionosuuskohtelu erityyppisille alueille ja kunnille tulee olemaan. Vuonna 97, kun keskimääräinen nettoleikkaus on 747 markkaa per asukas, kun keskimäärä on näin, niin valtaosaltaan, kun katsotaan, mitkä kunnat pääsevät vähimmällä eli 547 markalla, ne ovat niitä usein etelän suuria vauraita kuntia, niitä joissa on harkittu ja harkitaan edelleenkin veroäyrin keventämistä. Kun katsotaan, missä ovat ne alueet ja ne kunnat, jotka menettävät maksimaalisen 949 markkaa per asukas, ne ovat valtaosaltaan hieman periferisemmässä Suomessa, Itä-Suomessa ja Lapissa ja myös Keski-Suomessa, keskisessä Suomessa; muutkin kuin Keski-Suomi ovat tässä keskisessä Suomessa näitä lähes maksimimennettjäalueita.

Kun tämä pidetään mielessä, siis se, mitä tapahtui jo tänä vuonna, 96, edelliseen vuoteen verrattuna, ja sitten siihen päälle vielä lätkäistään se volyymileikkaus, mitä hallitus on suorittamassa, ja se järjestelmäuudistus, joka 97:stä lähtien ollaan toteuttamassa, on näiden kaikkien yhteisaldo eräiden kuntien kohdalta, ei vain yksittäisten kuntien, vaan kuntaryhmien eli seutujen ja alueiden kohdalta aivan toivottoman suuri, aivan liian suuri.

Ed. Kautto ja eräät muutkin edustajat kävivät täällä äskön keskustelua siitä, onko niin, että sellainen pitääkin järjestelmän olla, että se ottaa tietyiltä kunnilta, kun ne ovat ikään kuin hoitaneet tähän saakka palvelunsa jotenkin epätaloudellisesti. Viitataan näiltä osin Tampereen yliopiston muistaakseni apulaisprofessoriin Harisaloon, joka tutki taannoin kuntien toiminnan tehokkuutta. Minä tiedän, että monet teistä ovat seuranneet Harisalon tutkimuksia yleensä kuntakenttää koskien ja myöskin näiltä osin. Hän tutkimuksessaan päätyi muun muassa siihen, että hän nimeltä mainitsi muutamia kuntia, joissa palvelut on järjestetty erinomaisen tehokkaasti.

Yksi niistä kunnista oli Äänekosken kaupunki. Tämän mukaanhan uudistuksen pitäisi nyt sitten palkita Äänekosken kaupunkia. Tarkistin tähän puhujakorokkeelle lähdettyäni, miten tässä uudistuksessa järjestelmäuudistus kohtelee, volyymileikkaus ilman muuta ottaa Äänekoskelta paljon pois valtionosuuksia, mutta miten järjestelmäuudistus kohtelee Äänekosken kaupunkia. Voi olla, että lukemat eivät ole lo-

pullisia — ministeri Backmanin kuulin kertoneen, että nämä ovat nyt ikään kuin ohjeellisia — mutta 570 markkaa per asukas on se järjestelmäuudistus, mikä volyymileikkauksen lisäksi esimerkiksi Äänekosken kaupunkiin kohdistuisi näiden esitysten seurauksena. Halusin tämän kertoa esimerkkinä siitä, että ei suinkaan nyt esitetty lakiesitys ja siihen sisältyvä järjestelmäuudistus tule palkitsemaan niitä, joita ainakin tutkimukset ovat pitäneet tehokkaasti organisoitun palvelutuotannon ja palvelutoiminnan kuntina. Mainitsemani esimerkkikunta puhuu selvästi omaa kieltään tästä.

Arvoisa puhemies! Aivan viimeisenä, erityisesti alueellisena, Keski-Suomea koskevana kysymyksenä sanon nyt sen vielä, että muun muassa Keski-Suomi kuuluu näihin maksimaalisiin häviäjiin. Tänä vuonna kahta kuntaa lukuun ottamatta Keski-Suomen kaikki kunnat menettävät sen maksimimäärän 949 markkaa per asukas, 28 kuntaa 30:stä, ja järjestelmäuudistuksen seurauksena lähes kaikki kuntamme menettävät vielä lisää. Jos joku ajattelee, että tässä nyt puhun vain keskustaenemmistöisistä kunnista, sanotaan varmemmaksi vakuudeksi, että vielä näihin saakka hyvin vankkana sosialidemokraattisena kuntana ollut Jyväskylän kaupunki kuuluu myöskin tänä vuonna näitten maksimaalisten menettäjien joukkoon, 949 markkaa per asukas.

Arvoisa puhemies! Näillä sanoilla omalta osaltani lähetän eteenpäin tätä lakipakettia. Hirveän moni tärkeäkin asia jäi toki tarkemmin koskettelematta ajan puutteen vuoksi, mutta tässä oli pääsanomani. Haluan lopuksi kuitenkin yhtyä siihen perusajatukseen ja -viritykseen, minkä ilokseni huomasin ed. Karjalaisen edellisessä puheenvuorossa. Minusta oli oikea hänen analyysinsä siitä, mikä tavallaan ennen kaikkea julkisen keskustelun asenne on suhtautumisessa vaikkapa siihen palvelutuotantoon, mikä vaikkapa Oulun läänissä tai muissa hieman syrjäisemmissä lääneissä ja maakunnissa on, mikä tilanne on. Asenneilmasto ei välttämättä tunne todellisia olosuhteita mainituilla alueilla eikä myöskään tunnusta niitä monia tosiasioita, mitkä esimerkiksi palvelurakenteen kalleutena tulevat esiin vaikkapa hyvin haja-asutuista maakunnista puheen ollen.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoron johdosta haluan todeta seuraavaa:

Hän viittasi puheenvuorossaan eteläisten kuntien asemaan ja antoi ymmärtää, että ne kuuluisi-

vat hyötyjien joukkoon. Ainakaan Uudenmaan läänin kuntien kohdalla keskimäärin näin ei ole, vaan läänin kunnat keskimäärin ovat tässä nollasummapelissä maksajien ja häviäjien puolella yli 100 markan panoksella asukasta kohden.

Toiseksi haluan kiinnittää huomiota siihen ja myös oikaista ed. Pekkarista siinä, kun hän valiteli, että valtionosuudet kohdistetaan ammattilisten oppilaitosten ylläpitäjille. Kuulun niihin, jotka pitävät sitä järjestelmää hyvänä. Asia on ajateltava oppilaitosten toiminnan kannalta, opiskelijoitten kannalta, koulutuksen kannalta, ei niinkään kamreeritieteen perusteella. Kunnat näiden oppilaitosten omistajina voivat milloin ja miten tahansa puuttua omistamiensa oppilaitosten toimintaan.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen puheensa alussa totesi 90-luvun alusta; ilmeisesti hän itse oli tohtoroimassa omalta osaltaan valtionosuusuudistuksia ja näitä painotuksia, mitä silloin tapahtui. Nyt tietysti tilanne siinä mielessä on vähän toisen tyyppinen. Silloinhan mentiin alaspäin taloudessa ja tavallaan ne leikkaukset, mitä tässäkin on tietysti sisällä, kohtelivat ainakin kuntia hyvin kovasti. Se näkyi kunnissa monella tavalla, muun muassa lomarahojen leikkauksena ja palvelujen hintojen nousuna, ja yleensä laitettiin kaiken näköisiä palvelumaksuja lisää. Kokonaisuutena lienee se paketti, mitä neljän vuoden aikaan kaikkine lisämaksuineen tuli, ollut 13 miljardin luokkaa, jotain tällaisista.

Lipposen hallituksen suunnitelmissa ainakin tämänhetkisen laskelman mukaan olisi jotain 9 miljardia koko paketti, ja tämä tapahtuu noususuhdanteessa, jolloin verotulot ovat kasvamaan päin. Sen sijaan painotuseroista varmasti voidaan kiistellä, miten tämä eri tavalla kohtelee eri kuntia, koska tämä on hyvin mutkikas systeemi. Aina voidaan olla eri mieltä siitä; jotkut kunnat häviävät ja jotkut voittavat. Se on aivan varma.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarille. Minä hyvin tarkkaan jaoin analyysini kahteen osaan näistä menettäjistä. Puhuin erikseen siitä, mitä tapahtuu tänä vuonna. Tänä vuonna käy, niin kuin sanoin, siten, että ne alueet, mihin viittasin, menettävät 949 markkaa per asukas. Täällä etelässä on monta kuntaa, jotka menettävät 549 markkaa per asukas. Voin tarvittaessa listankin tuoda niistä, joiden kohdalla näin käy.

Mitä tulee vuoteen 97 ja siitä eteenpäin, Uusi-

maa on lääninä toiseksi eniten menettävä alue. Lappi, Uusimaa, Keski-Suomi — tämä on järjestys. Me tiedämme sen. Kuitenkaan Uudenmaan sisälläkään se kohtaanto — minusta täällä oli hyviä puheenvuoroja, jotka totesivat sen — ei mene oikein, minun mielestäni juuri siitä syystä, että näihin olosuhdetekijöihin ei järjestelmä reagoi riittävän hyvin ja nopeasti jne.

Mitä tulee taas ylläpitäjäyhteisöille valtionosuuksien menemiseen, minusta kyllä on erinomaisen tärkeää — yhdyn siinä ed. Mikkolaan — että isännät tietävät asiat ja pääsevät vaikuttamaan siihen, miten rahat käytetään, eivätkä kunnat ole tässä suhteessa vastuuttomia. Ei ole yhtään esimerkkiä siitä, että näiden muutaman vuoden aikaan, ehkä ed. Saarinen kertoo, olisi tolkkottomasti menetelty näissä tapauksissa, kun kunnat ovat itse voineet päättää.

Ed. Lahtela, ehkä aivan lyhyesti vain voin sanoa, kun te sanotte, että näitä voidaan laskea nyt monella tavalla jnp., että kyllä, ed. Lahtela, niin vain on, että teidän maakuntanne tässä menettää. Useimmat Pohjois-Karjalan kunnista ovat niitä, jotka tänä vuonna menettävät ja reilusti, taitavat menettää lähes jokainen sen maksimaalisen 949 markkaa per asukas. Minusta se kannattaa tunnustaa täällä, kun luulen, että se on pakko tunnustaa siellä maakunnassakin liikuttaessa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Kunnallisvaalit ja niiden tulos, joka vasta todellakin vahvistetaan ilmeisesti huomenna, ovat osoittaneet eri puolilla maata kuntien asukkaiden olevan varsin tyytymättömiä siihen tilanteeseen, mikä tällä hetkellä on. Tyytymättömyys on tullut ilmi nimenomaan matalana äänestysprosenttina. Matalat äänestysprosentit ovat nimenomaan kunnissa, joissa joudutaan turvautumaan keskimääräistä enemmän yhteiskunnan palveluihin ja tukeen, myös kunnissa, joissa valtionosuudet merkitsevät keskimääräistä enemmän. Samoin suuremmissa kaupungeissa on havaittavissa selkeästi matalammat äänestysprosentit niissä kaupunkinosissa, joissa ihmisten tulotaso on keskimääräistä matalampi ja vastaavasti työttömyysaste keskimääräistä korkeampi.

Kyse on, arvoisa puhemies, protestista ja protestin syy työttömyyden riittämättömän hoidon lisäksi on varmasti myös jatkuvasti heikentyneissä sosiaali- ja terveyspalveluissa, asiakasmaksujen nousussa ja nimenomaan monissa niissä asioissa, jotka riippuvat kunnan taloudesta ja joihin myös valtionavut suoranaisesti vaikutta-

vat. Siihen, miten tähän on jouduttu, tietysti ei aina syy ole ollut se, että valtionapuja on leikattu. Myös monesti on ollut kyse kuntien omasta tahdosta, siitä että huolimatta olemassa olevista resursseista kunnat ovat säästämässä ja ovat säästäneet itsensä kipeiksi eli eivät ole huolehtineet kuntalaisten palveluista, vaikka olisivat sen voineetkin tehdä, eli ovat siirtäneet rahaa mieluummin rahastoihin eivätkä ole käyttäneet sitä palvelutuotantoon. Todella on tietysti tärkeitä huomata ja toistaa se, että maassamme on varsin paljon kuntia, joiden resurssit eivät yksinkertaisesti ole riittäneet hyväksyttävän palvelutason säilyttämiseen.

Lainsäädäntöä kehitettäessä on tietysti tällöin kiinnitettävä erityistä huomiota sen osuvuuteen. Tänäpäin sekä edustajat Tennilä, Pekkarinen että Karjalainen ovat viitanneet moneen varsin keskeiseen asiaan. Haluan vain toistaa sen, että lain tulee olla oikein kohtaantava ja selkeän läpinäkyvä. Mielestäni tässäkin istunnossa tänäpäin on yli puoluerajojen todettu tämä ongelma myös tässä hallituksen esityksessä edelleen olevan, jolloin hallintovaliokunnan tehtäväksi jää jälleen varsin vastuunalainen työ eli omassa työssään ja omalla mietinnöllään selvittää lainsäädäntöä niin, että se olisi mahdollisimman kohtaantava, mahdollisimman selkeä ja läpinäkyvä.

Jotta, arvoisa puhemies, se protesti, joka käytyjen kunnallisvaalien yhteydessä aivan ilmiselvästi tuli ihmisiltä, ei jäisi huomaamatta, se olisi myös tämän eduskunnan, ainakin keskiviivasta vasemmalla olevien ryhmien, hyvin tärkeitä huomioida myös hallintovaliokunnan työskentelyssä.

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Toetaan, että täällä on monissa puheenvuoroissa korostettu peruspalveluiden turvaamista. Haluaisinkin tässä yhteydessä todeta, että selvitysmies Kosken mietinnön peruslähdekohta oli nimenomaan peruspalveluiden turvaaminen kaikkialla maassa. Kun olen koettanut lukea hyvin tarkoin tätä hallituksen lakiesitystä, minusta missään ei juurikaan tuoda tätä esiin. Voi sanoa, että hallitus ei ilmeisesti ole kovinkaan huolissaan peruspalveluista. Tältä osin on aika vastuutonta menettelyä tämän lakiesityksen suhteen.

Ed. Saariselle totean, minkä jo aikaisemmin olen todennut, että jos Uudenmaan osalta otetaan huomioon tämä vuosi, Uusimaa on todellisuudessa lievä voittaja eikä mikään häviöjä.

Ed. Lahtelan puheenvuoron johdosta haluaisin pöytäkirjaan merkittäväksi sen jatkuvasti

täällä esitetyn väitteen, että nyt on helppo leikata, kun verotulot kasvavat. Asia ei ole nimittäin ollenkaan näin, sillä nyrkkisääntö kunnallistaloudellisessa on se, että samalla summalla, kuin verotulot kasvavat, kuntien palkkamenot lisääntyvät. Kuntien palkkasumma sosiaalikuuluineen on tänä vuonna noin 69 miljardia markkaa ja verotulot 62 miljardia markkaa. Kun nämä pannaan vastakkain, niin verotulojen kasvu menee täysin palkkakulujen kasvuun ja leikkaus jää kiristettäväksi muista kunnan menoista, eli tämä perustelu hallituksen taholta on täysin väärä ja virheellinen.

Ed. Tuonen: Arvoisa puhemies! Ed. Tiisanen mainitsi, että valtionosuusuudistus on herättänyt suurempaakin närää ja vaalien alla tästä on kovasti puhuttu. Kyllä minäkin olen kuullut puhuttavan, mutta olen kuullut myös semmoista keskustelua, että tämä on aika oikeudenmukainen. Me kaikki tiedämme, että varsinkin pienissä kunnissa, joissa palveluvarustusta ei ole kehitetty eikä tehty kuntien välistä yhteistyötä, palveluihin käytettävä rahamäärä on ollut huomattavasti suurempi kuin isoissa kunnissa, jotka ovat rationalisoineet ja tehneet myös yhteistyötä. Minusta tämä on ihan selkeä osoitus siitä, että palveluja voidaan kehittää myös tämän valtionosuusuudistuksen kautta.

Todella yksi negatiivinen asia tai puute tässä tietysti on se — olisin toivonut asian mukaan tähän jollain tavalla — pystyivätkö kunnat myös ennalta ehkäisevässä terveydenhuollossa jollain tapaa toimimaan valtionosuusuudistuksen myötä, eli pelkään, että kunnat unohtavat tämän tärkeän seikan. Toivotaan kunnilta viisautta siihen, että valtionosuusuudistuksen myötä ne myös käyttävät rahaa ennalta ehkäisevään terveys- ja sosiaalityöhön.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Manninen provosoitui, ja minä provosoitin ed. Mannisen puheenvuorosta. Kyllä se sillä tavalla on, että kun neljä viisi vuotta sitten valtionosuusleikkauksia kunnissa tehtiin, se tapahtui laskusuhdanteessa. Verotulot jo vähenivät rajusti, ja kunnissa jouduttiin tekemään hyvin paljon sellaisia toimia, mitä en usko tällä hetkellä jouduttavan tekemään. Se on päivänselvä asia,

koska nyt ei ole edes puhuttu mistään henkilöstön vähentämisistä eikä siitä, että lomarahoja pitäisi leikata.

Kaiken lisäksi neljän vuoden aikana on tapahtunut semmoista, että yksityistettiin hyvin paljon palveluita keinotekoisesti, myytiin yksityisille pikku yrityksille, jotka joutuvat tekemään tosi pienellä palkalla, jos lasketaan tuntimäärät. Näitä palveluja kunnan byroossa olisi voitu hoitaa ihan samalla konttorityöllä, palkka- ja sivukuluihin, ja pikku yritykset tekevät nyt nämä omissa putiikeissaan ylitöinä.

Kyllä tällä hetkellä joka tapauksessa, kun verotulot kasvavat, kaikki, mikä tuplaantuu kauan kautta, ei mene siihen missään muotoa, mitä palkat nousevat.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on tullut esille toivomus, että hallintovaliokunta, joka tätä lakiesitystä ryhtyy tarkemmin tutkimaan, voisi eräiltä osin muuttaa hallituksen esitystä. Muun muassa ed. Tiusanen äsken tällaisen perustellun ja varmaan aivan aidon ja rehellisen mielipiteen esitti ja perusteli sitä jopa kunnallisvaalitulosella.

Ettei syntyisi vääriä käsityksiä siitä, miten käytännössä hallituksen lakiesityksiä eduskunnassa voidaan muuttaa, haluan todeta, että ei meistä hallintovaliokunnan jäsenistä eikä ainkaan keskustalaisista jäsenistä suinkaan ole kiinni se, että tätä lakiesitystä voitaisiin näitten toivomusten mukaisesti muuttaa, mutta meillä on ollut kauan vallalla sellainen käytäntö, että hallituksen yksimielisiä esityksiä tai ylipäätään hallituksen lakiesityksiä ei tässä talossa muuteta muuten kuin valiokunnassa olevien hallituspuolueiden kansanedustajien täysin yksimielisillä sopimuksilla ja yksimielisillä esityksillä.

Sen takia tahdon tähän keskusteluun tuoda sen lisäyksen, että mikäli kunnallisvaalitulos, niin kuin ed. Tiusanen totesi, antaa aihetta tarkastella hallituspuolueitten sisällä tätä lakiesitystä uudestaan, sitä pitäisi tarkastella valiokunnan ohella hallituksen ja hallituspuolueiden eduskuntaryhmien sisällä, jolloin meillä olisi ehkä reaalisia mahdollisuuksia tehdä näitä tarkistuksia, joi-
ta lähetekeskustelu näyttää esille tuovan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

2) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1997, vuodelta 1997 perittävästä palkansaaajan työttömyysvakuutusmaksusta ja työttömyyskassalain 29 §:n muuttamisesta ja 25 ja 30 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 169/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys vuonna 1997 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 170/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen n:o 170 yleisperusteluissa todetaan, että palkansaaajilta peritään vuonna 96 työeläkemaksua ja työttömyysvakuutusmaksua ja maksuja on tarkoitus periä myös vuonna 97. Vastaavia maksuja ei peritä eläketulosta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että eläketuloa saavilta henkilöiltä perittäisiin edelleen sairausvakuutusmaksua 3 pennillä veroäyryiltä korotettuna palkansaaajien sairausvakuutusmaksuun verrattuna.

Arvoisa puhemies! Pitäisin tätä perustelua huonona sen vuoksi, että on toki epäloogista mielestäni, että eläketuloista pitäisi vielä maksaa työttömyysvakuutusmaksua. Eihän eläkeläinen voi jäädä työttömäksi. Toisaalta myös työeläkemaksun periminen eläkkeestä olisi varsin keinotekoisia, koska henkilö on jo eläkkeellä. Näin ollen tämä perustelu on mielestäni huono ja myös erityisen huono sen takia, että perustellaan mielestäni väärää asiaa eli sitä, että eläkeläisiltä otetaan, heillä maksatetaan sairausvakuutusmaksua enemmän kuin muilla. Miksi tämä on erityisen epäoikeudenmukaista? Siksi että eläkkeellä olevien menot, myös sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuksen mukaan, ovat, kun otamme huomioon asiakasmaksut, huomattavat ja elämiseen jäävä osa eläkkeestä huomattavan vähäisen. Kun tähän liittyy monia muitakin menoeriä, muun muassa lääkkeiden hinnat, pidän tätä esitystä varsin kyseenalaisena.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen on ihan oikeassa, ja nuo perustelut tällä tavalla kirjoitettuina ovat tämän hallituksen näkökulmasta todella väärät. Olisi pitänyt miettiäkin sitä perustelutekstistä vähän paremmin. Perustelua on käytetty edellisen hallituksen aikana. Samanaikaisesti aloitettiin työttömyysvakuutusmaksun ja palkansaajien työeläkemaksun kerääminen ja eläkkeensaajille tuli ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, ja me olemme ikään kuin toistaneet sen ylimääräisen epäoikeudenmukaisen maksun syntyhistorian aikaista tilannetta. Olisi pitänytkin korostaa, että noin ei olisi pitänyt tehdä.

Eläkkeensaajien ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen on ollut useaan kertaan tässäkin salissa jo esillä, ja on perusteltua pyrkiä se poistamaan heti, kun valtion taloudellinen tila antaa siihen varaa.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin puheenvuoro oli hyvin ontuva. Minä haluan palauttaa mieliin vielä edellisen hallituksen aikaisen Suomen talouden tilanteen. Silloin vaikeassa tilanteessa pyydettiin kaikkia väestöryhmiä säästötalkoisiin. Niihin tulivat myös eläkeläiset, aivan niin kuin ministeri selosti.

Mutta tilanne on nyt toinen. Nyt me elämme aikaa, jossa hallituksen taholta esitetty 5,5 miljardin markan verokevennyksiä, joista markkamääräisesti hyötyvät suurituloiset ylivoimaisesti eniten. Tässä tilanteessa hallitus jätti eläkeläiset huomiotta. Keskusta lähtee siitä, että ylimääräistä sairausvakuutusmaksua olisi tässä talouden tilanteessa tullut jo ensi vuonna vähentää 1 pennillä. Siinä olisimme toimineet samalla tavoin oikeudenmukaisesti kuin toimimme säästöjen aikaan. Helpotuksen aika tulee olla kaikkien kansalaisten ulottuvilla, ja niin nyt olisi pitänyt tehdä.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Kun ed. Huuhtanen oli edellisessä hallituksessa näistä asioista vastaamassa, tietysti joskus voisi olla vähän helpompaa, kun ei ottaisi kantaa niihin. Silloin eläkeläisiltä muun muassa jäädettiin indeksikorotukset, ja me olemme tämän vuoden alusta poistaneet eläkeläisiltä kansaneläkevakuutusmaksun ja palauttaneet indeksikorotukset. Me emme ehdi ihan kaikkea tehdä hallituksen toisena toimintavuonna. Sanoinkin, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu pitää poistaa mitä pikimmin, heti kun siihen on mahdollisuus.

Taloudellinen tilanne ei todellakaan ole vielä sellainen eikä varsinkaan työttömyystilanne, että ihan kaikkea voitaisiin tehdä kaikkien väestöryhmien hyväksi. Kyllä se on moneen kertaan täällä kerrottu, miksi palkansaajille nyt verohelpotukset suunnattiin: juuri tuon erittäin vaikean työttömyystilanteen takia ja sen takia, että meidän pitää muuttaa koko meidän järjestelmiämme sillä tavalla, että kaikenlainen työn vastaanottaminen on kannattavaa. Se on ainoa tapa, jolla me saamme sitä hyvinvointia, jolla sitten kustannetaan sosiaaliturva ja pidetään huoli myös siitä, että eläkevarat riittävät.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeriön virkamiehet olivat verojaostossa kuultavina runsaat puoli-toista viikkoa sitten, heillä oli se näkemys, että edellisen vaalikauden ja edellisen hallituksen aikaan niiden kaikkien toimien, joihin kuuluivat veroratkaisut ja myös välillisten maksujen korotukset sekä eläkeläisille että palkansaajille, kuten hyvin tiedämme, yhteisvaikutus oli se, että eläkeläiset pääsivät siinä yönkiristyksessä muita vähemmällä ja että siihen perustuen nyt voidaan menetellä sillä tavalla, että pienituloiset eläkeläiset eivät tarvitse verotuksessa samoja kevennyksiä kuin muut palkansaajat.

Arvoisa ministeri! Olisi tietysti hyvä, jos ministerin puhe täällä ja hallituksen virkamiesten puheet valiokunnissa olisivat suurin piirtein samasta puusta.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuohon mahdollisesti ontuvaan ministeri Mönkäreän vastaukseen viitaten, mihin ed. Huuhtanen viittasi, oma mielipiteeni on se, että nykyisen sosiaali- ja terveysministerin vastaus oli vähemmän ontuva kuin edellisen sosiaali- ja terveysministerin.

Mutta sitä minä pidän kyllä tietysti vähän huonona politiikan käytännön toteuttamisena, jos nykyinen hallitus, niin kuin ministeri Mönkäre pahoittelee, jäljentää edellisen hallituksen perusteita, jotka ovat perusteettomia ja epäloogisia, mihin äsken viittasin. Painotan edelleenkin sitä, että eläkeläisten verotus esimerkiksi 6 250 markan eläkkessä, verrattuna työtuloihin on kireämpi, siis epäoikeudenmukainen. Myöskään leikattu indeksi ei voi olla oikeudenmukainen, niin että kun täyttää 65 vuotta, ei tarvitsekaan samaa indeksiä kuin päivää aikaisemmin.

Ministeri totesi, että mahdollisimman pian olisi päästävä epäoikeudenmukaisen korkean

sairausvakuutusmaksun pudottamiseen. Olisi hyvin tärkeä myös saada konkreettisesti tietää, milloin. Myös pääministeri Paavo Lipponen puheessaan, oliko Valkeakoskella, tähän on otanut kantaa ja katsonut, että maksu on liian korkea ja sitä pitäisi pudottaa. Esitän kysymyksen vielä ministeri Mönkäreelle ainakin tässä salissa nyt ääneen: Milloin todella tähän pääsemme? On hyvin tärkeä asia myös sisämarkkinoiden aktivoimiseksi, että rahaa tulisi kulutukseen.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre totesi, että edellisen hallituksen aikana tehtiin indeksijäädetykset. Aivan oikein, mutta ne tehtiin sillä edellytyksellä kahtena vuotena, 1994 ja 1995, että tähän asiaan palataan vuoden 1996 budjetissa. Silloinen oppositio arvosteli ankarasti indeksijäädetyksiä. Lipposen hallituksella olisi ollut mahdollisuus vuodelle 1996 jättää toteuttamatta indeksileikkaukset, jos se olisi halunnut. Se asia ei ollut sillä tavoin lukkoon lyöty. Lipposen hallitus ei sitä tehnyt, vaan toteutti arvostelemansa jäädetykset pysyvästi. Tässä suhteessa, kun on ed. Tiusanen suulla arvioitu, mitkä ovat ontuvia perusteluja ja mitkä eivät, sanoisin vain, että tähän asiaan vielä kerran haluaisin vastauksen: Onko asia näin, kuten selostin, vai onko ministerillä jokin toinen tulkinta?

Ed. Tiusanen, minusta olisi korrektia, että tässä salissa perusteltaisiin, kun arvostellaan kansanedustajatoverin puheenvuoroa. Missä suhteessa minun perusteluni oli ontuvampi kuin ministerin? Kertokaa, mikä oli se kohta.

Ed. Kekkonen merkitään läsnä olevaksi.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen kysyi, milloin on mahdollista eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentaminen. Itse aion toimia asiassa sillä tavalla, että kun seuraavaa budjettikehystä ryhdytään käsittelemään, tuon ongelman esille. Olen aika varma siitä, että varsinaisia päätöksiä mistään verohelpotuksista ei pystytä tekemään ennen kuin budjettiriihessä, kun nähdään, mikä taloudellinen tilanne on. Toivonkin, että silloin voidaan myös eläkeläisväestölle kohdistaa tämän tyyppistä helpotusta.

Totean vielä ed. Huuhtaselle, että Lipposen hallitus toteuttaa indeksikorotukset eläkkeisiin,

ei muualla. Silläkin tavalla olemme eläkeläisväestöä yrittäneet tässä lähestyä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Mönkäre puhui eläkeindeksin palauttamisesta ja samalla olisi voinut mainita myös muutamien vakuutusmaksujen alentamisesta, niin näistä asioista riittää todennäköisesti juomia vähän joka janoon.

Kun katsotaan kansaneläkkeen perusosan tekemistä eläkevähenteiseksi, sitä lainsäädäntöä, siellä nimenomaan perustellaan sitä niin, että eläkeläisten eläkkeet eivät alene, koska eläkeindeksin käyttöönotto ja eräiden eläkevakuutusmaksujen ja sairausvakuutusmaksujen alentaminen korvaavat tämän tilanteen, joka perusosan asettaisesta vähentämisestä aiheutuu. Se näkyy siellä ihan selkeästi. Toisin sanoen te annatte jatkuvasti ymmärtää, että te olette tehneet näille köyhille ihmisille ja eläkeläisille joitakin positiivisia ratkaisuja eläkeindeksin palauttamisen ja eräiden maksujen alentamisen muodossa. Se ei pidä paikkaansa. Toisella kädellä on otettu se, mitä toisella on annettu. Se on plus miinus nolla. Mutta toistuvasti te, arvoisa ministeri, niin kuin muutkin, tuotte sitä niin kuin herran lahjaa esille. Eläkeläisille on toisella kädellä annettu ja toisella kädellä heiltä otettu pois. Siinä on teidän antamienne ja lahjanne.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on oikeassa, että näin tapahtuu puolelle eläkkeensaajista, niille joilta kansaneläkkeen pohjaosaa leikataan. Mutta kaikkein pienituloisimmalta puolikkaalta ei leikata yhtään mitään. Heiltä on poistettu kansaneläkevakuutusmaksua ja heille tehdään koko ajan indeksikorotukset, siis niille kaikkein köyhimmille, kaikkein pienituloisimmille, myös pelkällä kansaneläkkeellä oleville tehdään koko ajan indeksikorotukset.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Haluan puuttua myös tähän keskusteluun. Ministeri Mönkäre totesi, että Suomen suurituloisimmillekin tehtävät verohelpotukset tehdään työllisyystilanteen vuoksi. Kyllä minä suuresti hämmästelen esimerkiksi Merita-pankin johtokunnan jäsenen kohdalla, joiden palkkatulot ovat yli 100 000 markkaa kuukaudessa ja jotka saavat yli 23 000 markan vuotuisen verohelpotuksen, miten nämä verohelpotukset vaikuttavat työllisyystilanteeseen. Ne vaikuttavat kyllä varmasti valtion tuloihin niitä vähentävästi, mutta he eivät paranna

kyllä tämän maan työllisyystilannetta millään tavalla.

Mielestäni tässä suhteessa hallitus on tehnyt kovan arvovalinnan. Se on valinnut hyvätuloiset ihmiset, joiden etuja lisätään, ja pienituloisten ihmisten etuja leikataan. Tässä suhteessa ihmetyttää, miksi hallitus ei esimerkiksi korottanut eläketulovähennystä, jolloin olisi voitu eläkeläisten verohelpotuksia lisätä. Sen sijaan eläkeläiset jätettiin ilman eläketulovähennyksen korotusta verotuksessa ja samalla jatketaan ylimääräisen 3 pennin sairausvakuutusmaksun perimistä eläkeläisiltä. Tämä on erittäin kova rangaistusvero eläkeläisille ja todella heikentää eläkeläisten toimeentuloa ja suunnattomasti ärsyttää, koska se on erittäin epäoikeudenmukainen. Ei sitä voi millään tavalla perustella johdonmukaisesti. Miksi eläkeläiset asetetaan tässä tapauksessa eriarvoiseen asemaan?

Ilmeisesti hallitus luottaa siihen, että eläkeläiset, lapsiperheet ja työttömät ovat sellaisia ryhmiä, joiden etuuksia voidaan jatkuvasti leikata, koska eivät he voi tehdä lakkoa. Tai jos he tekevät lakon, sillä ei ole merkitystä esimerkiksi valtion toiminnalle. Tätä taustaa vasten tämä on erittäin epäjohdonmukaista sosiaaliturvan kehittämisen kannalta. Leikataan niiltä, jotka ...

E n s i m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Kuoppa. Pyydän teitä siirtymään puhujakorokkeelle.

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Leikataan niiltä, jotka kaikkein heikoimmin voivat omia etujaan ja oikeuksiaan puolustaa. Kun tämä hallitus perustettiin, se mainosti itseään yhteisvastuun hallituksena. Mikä sellainen yhteisvastuu on, kun otetaan niiltä, jotka todella kaikkein heikoimmin voivat itseään puolustaa? (Ed. Manninen: Rikkaiden yhteisvastuuta!) — Tämä on markkinatalouden palvontaa eikä minikäänlaista yhteisvastuuta. Ne, joilla on voimaa, rahaa ja valtaa, käyttävät sitä ja myös tulevat ilmeisesti erittäin hyvin menestymään.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan 3 pennillä korotettu sairausvakuutusmaksu merkitsee 1 400 miljoonan markan tulonsiirtoa eläkeläisiltä valtiolle. On täysin kohtuutonta, että sitä vain jatketaan ja tulonsiirron vaikutuksia korostetaan muilla sosiaaliturvan leikkauksilla, jotka kohdistuvat eläkeläisiin, esimerkiksi pienenä osana energiaveroratkaisu, joka kohdistuu eläkeläisiin samalla tavalla kuin kaikkiin muihinkin.

Minun sanomani tässä asiassa on kysyä, miksi hallitus antaa juuri tämän maan suurituloisimmille, parhaiten toimeen tuleville kymmenientuhansien markkojen verohelpotukset ja samanaikaisesti leikkaa heikoimmin toimeen tulevien toimeentuloa. Se ei voi olla minkäänlaista yhteisvastuuta.

E d. H u u h t a n e n: Arvoisa puhemies! Käytän tämän puheenvuoron selkeyttääkseni keskustelua, jota käytiin ministerin kanssa hetki sitten.

Kun vertailemme Ahon hallituksen ja Lipposen hallituksen toimia, on muistettava, että edellisen hallituksen aikana lähdimme siitä, että koko kansan, kaikkien väestöryhmien, oli säästettävä julkisissa menoissa, ja siihen liittyi hyvin monia kipeitä ratkaisuja, joita poliittinen vasemmisto tässä salissa erittäin ankarasti protestoi, vastusti. Tietysti oli mielenkiintoista nähdä näitten asioiden osalta, jotka olivat vielä auki, miten se tulisi toimimaan.

Eläkeindeksien jäädytys vuosilta 94 ja 95 oli todella mahdollista korjata jo vuoden 96 budjetissa niin, että molemmat leikkaukset olisi esimerkiksi eläkeläisille korvattu. Se olisi ollut täysin mahdollista. Lipposen hallitus ei valinnut tätä tietä, vaan tavallaan siunasi ne jäädytykset, jotka Ahon hallitus oli esittänyt vuosille 94 ja 95 (Ed. Pekkarinen: Ja otti perusosan pois!) — ja otti lisäksi kansaneläkkeen perusosan pois.

Tässä yhteydessä on todettava, että kansaneläkkeen perusosan ja lisäosan yhteismäärää saava eläkeläinen ei todellakaan perusosan leikkauksessa menettänyt mitään, mutta hän oli menettänyt jo vuosina 94 ja 95, mitä ei korvattu, eikä hän tullut sellaisten korotusten piiriin vuosina 96 ja erityisesti 97, joita olisi voitu perustella sillä, että pienimmällä mahdollisella eläkkeellä tämän päivän Suomessa on todella vaikeaa selviytyä.

Ministeri Mönkäre, teidän täytyy muistaa, että ensi vuodesta eteenpäin kaikkien pientä eläkettä saavien tulee selviytyä korotetuista sähkömaksuistaan, ehkä vuokrankorotuksistaan, jotka johtuvat energiaveron korotuksesta, mutta heidän lisäeläkkeensä lienee jokin markka, luultavasti alle 10 markkaa; teillä on paremmat tiedot tästä. Tässä suhteessa ne, jotka ovat joutuneet tiukoille, suhteessa joutuvat vielä tiukemmalle tulevaisuudessa, mikä poikkeaa Ahon hallituksen linjauksesta.

Kun Stakesin tutkijat ovat selvittelleet tuloeroja vuoden 94 loppuun saakka, johtopäätös on se,

että tuloerot eivät päässeet repeämään. Säästöt on kyetty tekemään sillä tavoin tasapuolisesti, että kaikki ovat joutuneet säästämään ja leikkauksen kohteeksi, mutta mitään ryhmää — erityisesti perusturvalla olevaa — ei käsitelty sillä kovuudella, kuin nyt hallitus käsittelee.

Kerron vielä yhden kuvaavan esimerkin siitä, mikä Lipposen hallituksen linja on. Kun indeksitarkistuksia vuodelle 97 ja eteenpäin arvioidaan, kuntoutusrahan kohdalla tapahtuu niin, että kaikkein pienintä 60 eli markan päivärahaa ei indeksin mukaisesti nosteta. Huom! Tätä pienintä markkamäärää eivät indeksikorotukset koske, mutta kaikki sitä suuremmat korvaukset tulevat indeksien piiriin. Jokainen ymmärtää, että mitä suurempi kuntoutusraha on, sitä suuremman markkamäärän tulee saamaan kukkaroonsa. Tämä on tulevaisuutta, hallituksen esitys n:o 172, joka kuvaa, mikä hallituksen linja on.

Arvoisa puhemies! Palaan varsinaisesti ylimääräisen sairausvakuutusmaksun käsittelyyn. Mielestäni tässä yhteydessä siihen olisi ollut aivan välttämätöntä puuttua jo maksua leikkaavalla tavalla, koska totuus on se, että eläkeläisten kohdalla keskieläkettä, 5 000 markan kahta puolta, saavat eläkeläiset ovat kuitenkin jo veronmaksuvastuussa ja heitä asia liikuttaa. Sen sijaan perusosan leikkaus koskee tätä ryhmää kaikkein kovimmin (Ed. Pekkarinen: Aivan!) ja suurituloiset eläkeläiset jäävät tämänkin suhteen parempaan asemaan. Mutta juuri 5 000 markan kahta puolta kokonaiseläkettä saavat eläkeläiset ovat kaikkein tiukimmassa puserruksessa näinä vuosina ja tulevana vuonna.

Perusosan leikkaus on kova juttu. Kun se vielä tälle vuodelle kustannuksiltaan lienee — jos oikein muistan ulkomuistista — 400 miljoonan markan luokkaa, niin jo vuosituhannen loppuun mennessä se tarkoittaa 2,5 miljardin markan summaa. Kun mennään vielä kymmenen vuotta eteenpäin, niin — en ole aivan varma, mutta muistelen näin — summa on jo 3,9 miljardia markkaa. Kyllä siinä tulee todella yrittää korvata gäppiä käteen jäävässä osuudessa niin kansaneläkevakuutusmaksun poistolla kuin myös indeksien korotuksella. On mielenkiintoista vain nähdä, kun koko tämä summeeraus tehdään vuosituhannen vaihteessa, miten eläkeläisille loppujen lopuksi käy.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huuhtasen puheenvuorossa oli osittain poliittista epärehellisyyttä siinä mielessä, että totta kai olisi voitu mahdollisesti

maksaa takautuvasti indeksit. Mutta jos taloutta katsoo sinällään valtiontalouden osalta, niin tällä hetkellähän velka kasvaa yhä edelleen ja näyttää vielä kasvavan useamman vuoden, joten eihän sinällään sillä puolen, kun koko velkamäärää katsotaan, hirveästi kuitenkaan väljyyttä erinäköisiin asioihin tule olemaan vielä hyvin pitkään aikaan.

Mutta jos Ahon hallituksen linjoituksista ed. Huuhtanen totesi, miten ne olivat lempeitä ja leikkaukset hyviä, niin kyllä silloin tapahtui hirveän törkeitä asioita, jotka pitäisi saada korjattua nyt ehdottomasti. On monta asiaa, mitkä asettivat eläkeläiset tosi kurjaan asemaan, ja ne liittyivät lääkekorvauksiin, omavastuusiin kyytien osalta ja lääkäripalkkioiden osalta. Monet lääkkeet poistettiin kokonaan korvauksen piiristä. Se on kova juttu niille ihmisille, jotka joutuvat käyttämään 6 000—7 000:n edestä lääkkeitä vuodessa. Siitä huolimatta se enimmäisraja ei täyty, kun suuri osa niistä lääkkeistä on semmoisia, jotka eivät sisälly siihen laskentaan, mikä Kelalla hyväksytään korvattaviksi lääkkeiksi. Kyllä nyt jotenkin tuntuu, että muisti pätkii joilakin tässäkin salissa.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela on siinä onnellisessa asemassa, että hän ei ollut edellisessä eduskunnassa mukana ja hän ei ollut kuulemassa eikä tekemässä niitä äänestyspäätöksiä, joita kaikkia päätöksiä sosialidemokraatit arvostelivat. Sanoin, että on mielenkiintoista nähdä, miten niiden avoinna olevien kysymysten tulisi käymään vuonna 96 ja siitä eteenpäin. Nyt me näemme, miten niissä on käynyt. Kaikki Ahon hallituksen toimenpiteet on sellaisinaan hyväksytty, mutta menty perusturvan leikkauksissa paljon paljon pitemmälle.

Minä sanoisin teille, ed. Lahtela, että te totesitte aivan oikein, että olisi voitu maksaa indeksileikkaukset takautuvasti, mutta ei ollut taloudellista liikkumavaraa. Väititte, että minä olen poliittisesti — ette sanonut epärehellinen, vaan että en ole uskottava.

Eikö tämä asia ollut teillä tiedossa jo silloin 94—95, että valtiontalous oli todella heikoilla? Siinä oltiin paljon hankalammassa asemassa kuin tällä hetkellä, kun on varaa laittaa 5,5 miljardia etupäässä suurituloisten verohelpotuksiin. Tilanne on muuttunut siltä osin. Mielestäni minä en ole millään tavoin epäuskottava poliittisessa muistissani eikä minun muistini pätki tippaakaan.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Jatkan siitä, mihin ed. Huuhtanen edellä jäi, en pelkää sen takia, että ed. Lah... hetkinen, ed. Lahtela äsken ... (Ed. Johannes Koskinen: Pätkii!) — Nyt meinaa ihan totta minulla muisti pätkiä, mutta ed. Lahtelasta oli kysymys. — Hän piti niin vaikuttavan puheenvuoron, että sai mystymään minutkin, joka en välttämättä ole ihan hiljaisimpia tyyppejä.

Mutta kun ministeri Mönkärekin täällä käytti monia puheenvuoroja puolustellakseen tavallaan sitä linjaa, mitä nyt ollaan toteuttamassa, niin joku sana vielä siitä, mitä nyt on tapahtumassa.

Todellakin, ed. Lahtela, tilanne nyt on monella tavalla erilainen kuin edellisen hallituksen vastaavassa vaiheessa vuonna 92 tai 93 tai vielä 94. Silloin me olimme junassa, joka oli menossa hurjaa vauhtia alas. Silloin oli pakko tehdä leikkauksia. Niitä leikkauksia tehtiin kaikkiin kansalaisyhteisöihin kohdistuvina. Ansoita jouduttiin leikkaamaan julkisen sektorin palveluksessa olevilta ja myös yksityisen sektorin palkkaratkaisujen kohdalla meneteltiin tällä tavalla, muttei vain näin, vaan sen lisäksi verotusta jouduttiin tuntuvasti kiristämään, veroja ja veroluonteisia maksuja, näitä kaikkia. Niin myös eläkeläiset, joiden eläkkeistä sentään ei leikattu, joutuivat osallistumaan nimenomaan välillisten maksujen kiristämisen kautta sen taakan kantaan, joka oli perin raskas kannettavaksi silloin.

Minä äsken jo viittasin kertaalleen verojaostossa kuultuun. Sanon vielä sen jaostonkin selvällä suomen kielellä ääneen. Se oli verojaosto, jossa kuulimme asiantuntijoita, ei viime viikolla, kun olimme lomalla, vaan sitä edeltävällä viikolla, ja he todistivat sitä, mitä ed. Huuhtanen edellä sanoi. Ne toimet, mitä silloin tehtiin, kun katsotaan väestöryhmittäin, kuitenkin kohtelivat kohtuullisen oikeudenmukaisesti silloin nimenomaan eläkeläisiä.

Edellinen hallitus siinä yön kiristämisessä, mikä oli pakko tehdä, teki sen, että kun äveriäintä kansanosaa ei muuta kautta saatu vastuuseen, siihen yön kiristämiseen, niin otettiin se ainut keino, millä näin meneteltiin myös heidän kohdallaan: verotuksen erittäin raju kiristäminen. Se oli ihan oikein. Oli aivan oikein, että niissä oloissa tehtiin sillä tavalla.

Mutta, ministeri Mönkäre, mitä nyt on tapahtumassa? Kun talous saatiin hyvään nousuun vähitellen — tosin senkin kasvun olette saaneet vähitellen hiipumaan, mutta kuitenkin nousuun saatiin ja kasvua edelleenkin on — ja kun vähitel-

len syntyy myös verotuksessa ja välillisissä maksuissa keventämisen varaa 5,5 miljardia markkaa, niin kenelle te sen suuntaatte? Ette anna penniäkään ... (Ed. Karpio: Palkansaajille!) — Aivan oikein, ette anna penniäkään niille eläkeläisille, jotka ovat heikoimmassa asemassa. Niille, joista te puhutte täällä, ed. Lahtela viimeksi äsken, ei penniäkään. Päinvastoin niiltä otetaan. Niiltä otetaan muiden verojen kiristämisen kautta.

Samaa logiikkaa noudattaen, millä edellinen hallitus menetteli, nyt menettely edellyttäisi sitä, että kun kerran keventämisvaraa ja kulutuskysynnän lisäämismahdollisuuksia syntyy koko kansantaloudessa, se vara olisi tullut ja tulisi käyttää toisella tavalla kohdentamalla sitä kulutuskysynnän lisäämismahdollisuutta kaikkiin väestöryhmiin, myös eläkeläisiin, myös keskituloisiin lapsiperheisiin ihan eri tavalla, kuin nyt tässä tapahtuu. Joku voi sanoa, että ed. Kuopan täällä käyttämä vertaus pankinjohtajista on populismia, mutta ei se sitä ole. Hän käytti oikeita numeroita ymmärtääkseni, luvut perustuvat totuuteen. Näin käy näiden ratkaisujen seurauksena. Kysyä sopii, onko se oikein. Mielestäni ei. Vaikka kaikesta en voi olla samaa mieltä kuin ed. Kuoppa, tämän perusfilosofian osalta ehdottomasti olen.

Mitä tulee, arvoisa puhemies, nyt käsiteltävänä olevaan esitykseen, myös tässä esityksessä, niin kuin äsken käsitellyssä, on kysymys työllistämiskynnyksen, työllistämiskiilan, kohtelusta. Keskustan eduskuntaryhmä tulee tällä viikolla jättämään eduskunnalle lakialoitteet, joissa se tulee esittämään nimenomaan työllistävän pk-sektorin välillisen taakan keventämistä sekä aiemmin käsitellyn työttömyysvakuutusmaksujärjestelmän osalta että myöskin kansaneläkemaksujen porrastusten osalta. Talouden veturin, ventialojen, vahvaan kasvuun saaminen oli välttämätön edellytys Suomen nousulle, mutta se ei ollut eikä ole riittävä edellytys työttömyyden poistamiselle, vähitellen työllisyystilanteen parantamiselle. Välttämätön edellytys nimenomaan viimeksi mainitun tavoitteen kannalta on se, että tässä esityksessä mainittuihin maksuihin on saatava porrastusta nimenomaan pienemmän ja työvaltaisemman yritystoiminnan kannalta. Edellinen hallitus työttömyysvakuutusmaksun alentamisen kohdalla menetteli näin silloinkin, vaikka koko taloudessa elettiin vaikeita aikoja.

Vielä viittaa talouden tilanteen muuttumiseen. Nyt kun myöskin näitä välillisten kustannusten taakkoja on mahdollisuus tarkastella uudella tavalla, on meidän mielestämme tarkastelu

suoritettava niin, että nimenomaan työllistävien pk-yritysten taakkaa kevennetään ja vastaavaa rasitetta siirretään pääomavaltaisemmille ja myöskin liikevaihdoltaan suuremmille yrityksille.

Halusin tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, kertoa, että tällä viikolla todellakin näitä asioita koskevan esityksen, rinnakkaislakialoitteet nyt lähetekeskustelussa oleville esityksille, tulemme jättämään.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! En enää tänäyten tähän ennen kuin ed. HUUHTANEN ehti ulos. Olisin vastannut hänen pahoitteluunsa siitä, ettei perustella, jos sanotaan, että vastaus ontuu, kun totesin, että edellisen sosiaali- ja terveysministerin vastaus oli huomattavasti ontuvampi kuin se vastaus, minkä ministeri Mönkäre antoi, jota taas ed. HUUHTANEN syytti ontuvaksi.

Ed. HUUHTANEN ei ontunut, kun hän ulos käveli, mutta toteaisin omalta puoleltani, arvoisa puhemies, sen, että kun ed. HUUHTANEN edellisenä ministerinä selitti, minkä takia nimenomaan eläkeläisten sairausvakuutusmaksua korotettiin, hän totesi, että ihmisiä haettiin yhteisiin talkoisiin ja sen takia lähdettiin tähän korotukseen. Sen jälkeen myös ed. HUUHTANEN ja moni muukin on todennut, että tämä korotus, 3 prosenttia enemmän, kohtelee nimenomaan epäoikeudenmukaisesti pieneläkeläisiä, joita todella meillä on paljon. Meillä on 270 000 eläkeläistä, joiden eläketulo on 3 500 markkaa kuukaudessa tai alle sen. Alle 5 000 markan kuukausieläkkeellä elää huomattavasti yli puoli miljoonaa eläkeläistä, kun tässä puhuttiin keskivertoeläkkeestä.

Kyllä mielestäni se ratkaisu, joka tehtiin, kun otettiin tämä ikään kuin raippavero eläkeläisille, oli epäoikeudenmukainen, mielestäni ontuva. Siis siinä ei tunnustettu sitä, mikä näiden eläkeläisten veronmaksukyky on. Samaan aikaan, niin kuin ed. LAHTELA ja muutkin totesivat, tuotiin muita eläkeläisiä rasittavia päätöksiä. Muun muassa lääkkeiden omavastuut nousivat, verotuksessa poistettiin lääkevähennys, sairaskuluvähennys, jne. Eli monelta suunnalta kohdistui verotuksen kaltaisia paineita, jotka kohtelivat nimenomaan pieneläkeläisiä epäoikeudenmukaisesti.

Se aikataulu, millä nykyisen hallituksen pitäisi nämä epäoikeudenmukaisuudet poistaa, on tietysti keskustelun arvoinen. Mielestäni se on positiivinen signaali, että ministeri Mönkäre tänään sanoi, että hän pyrkii mahdollisimman nopeasti tämän sairausvakuutusmaksun epäoikeudenmu-

kaisuuden poistamiseen. (Ed. AITTONIEMEN välihuuto) — Ed. AITTONIEMI, varmasti olemme yksimielisiä siitä, että tämä aikataulu ei missään tapauksessa voi olla liian kiireinen. Päävastoin me olemme tietysti myöhässä kaiken kaikkiaan nyt näissä asioissa. Mutta arvostan sitä, että ministeri täällä sanoo positiivista tästä asiasta ensimmäistä kertaa. Sillä tavalla tämä asia on konkreettisoitumassa, että jotakin konkreettista tehdään. Uskon, että tahtoa tietysti on ollut tässä asiassa jo aikaisemmin.

Arvoisa puhemies! Haluaisin yhteen asiaan kiinnittää huomiot, jota pidän hyvin tärkeänä. Kun me puhumme pienillä eläkkeillä elävien eläkeläisten selviytymisestä, tällöin asiakasmaksujen jälkeen käteenjäävän tulon osuus on hyvin tärkeä. Tiedän, että sosiaali- ja terveysministeriössä tätä asiaa on selvitetty. Asiakasmaksut ovat nousseet, ja samalla kun ne ikään kuin tasaavat eläkeläisten käteenjääviä tuloja, ne myös pienentävät niitä, ja myös pientä eläkettä saavien eläkeläisten kohdalla näin tapahtuu. Tässä kohdin epäilen, että indeksi, olkoon se sitten edes leikattu indeksi, ei tunnista tilannetta oikealla tavalla ja aidosti. Potilaiden maksamat sairaalamaksut, terveyskeskusmaksut — tiedän muuten ministeri Mönkären edustavan positiivista kantaa, että yleensäkin terveyskeskusmaksut eivät ole perusteltuja — lääkkeiden omavastuut, lääkkeiden hinnan jatkuva nousu, yhä useampien lääkkeiden siirtyminen kelakorvattavuuden ulkopuolelle, kaikki tämä, lisää niiden eläkeläisten menoja, jotka joutuvat käyttämään huomattavan osan tuloistaan terveydenhoitoon eli jotka sairastavat jotakin pitkäaikaissairautta jne. Tämän tilanteen tunnistaminen on mielestäni ongelmallista ja indeksit eivät välttämättä sitä tee. Näin ollen näihin pitäisi päästä porautumaan sisään.

Tässä kohdin haluaisin myös viitata sellaiseen yksityiskohtaan, että meillä on erilaisia palautusjärjestelmiä lääkkeiden kelakorvattavuudessa. Meillä on vakavien sairauksien hoitojärjestelmässä suurempi korvattavuusprosentti, joka on pudotettu edellisen hallituksen aikana 80:stä 75 prosenttiin omavastuuosuuden jälkeen. Siihen on lisätty myös apteekkimaksu ylimääräisenä maksuna. Sellainen asia, jota nyt ei tunnusteta, on esimerkiksi — tässä nyt joudun pyytämään anteeksi, että hiukan joudun puhumaan lääkilangia, mutta paikalla olevat sekä ministeri että edellinen alan ministeri ovat lääkäreitä — helikobakteeri-infektio, joka on mahalaukussa ja aiheuttaa vatsahaavan ja nykyäsitöksen mukaan

johtaa, niin kun tiedämme entuudestaan, vastasyöpään ja kuolleisuuden nousemiseen. Lääketieteellisen kirjallisuuden mukaan helikobakteerit pitäisi saneerata aina pois, koska kysymys on syövän estosta. Kuitenkin ne lääkkeet, joilla tämä tapahtuu, ovat niin kalliita, että suurella osalla potilaista ei ole mahdollisuuksia ottaa sitä hoitoa vastaan. Se on kaksois- tai kolmoishoito, jossa on protonipumppujen estäjät ja sen lisäksi antibiootit. Siinä on noin 1 000 markan hoitopaketista kysymys kerralleen maksettavana.

Tämä asia tietysti koskee meitä kaikkia terveydellisesti, mutta taloudellisesti se koskee niitä ihmisiä, joilla on pienet tulot, kuten pieneläkeläiset, työttömät jne.

Yksityiskohtana haluan tässä tuoda esiin, että nämä helikobakteerisaneeraukseen käytettävät protoniestäjät pitäisi saada korkeamman korvattavuusprosentin piiriin aivan lääketieteellisistä syistä ja myöskin siinä mielessä, että ne ovat vakavan sairauden hoitoon tarvittavia lääkkeitä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluaisin tuoda sen asian esiin, joka liittyy täällä hiukan jo vilahaneeseen muuhun verotukseen, joka esimerkiksi kohdistuu muita ankarammin eläkeläisiin: energiaverotuksen. Tiedämme sen, että energiaverotus kaiken kaikkiaan on tällä hetkellä etenemässä varsin vaivalloisesti, koska esitys on ollut huono. Se on tällä hetkellä talouspoliittisen ministerivaliokunnan pöydällä viikon, ensi tiistaina jälleen esillä. Siihen liittyy sähköverotuksen nousu ja sen kompensaatina ajateltu ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Ed. Tiusanen, kun käsittelemme 3) asiaa, sosiaaliturvamaksuja ja Kansaneläkelaitoksen rahoitusta, siihen ei kovin hyvin energiaverotus sovelu. Pyydän palaamaan asiaan.

P u h u j a : Arvoisa puhemies! Lopetan tämän lauseen: Liittyy sillä tavalla, että se lisää eläkeläisten verotusta, koska heillä ei ole palkkatulosta myönnettävää palkkatulovähennystä, vaan heillä on eläketulovähennys. Tämä ei kompensoi tätä asiaa. Sillä tavalla se liittyy. Heidän sosiaalinen asemansa heikkenee, heidän sosiaaliturvansa huononee, ja siten tämä on yksi tapa lisätä epäsuorasti heidän räsitystään, kun heidän verotus asemansa huononee, arvoisa puhemies, sen vuoksi, että sähkön hinta nousee. Sitä ei kompensoida heidän kohdallaan, niin kuin se kompensoidaan työtuloja saavien ihmisten kohdalla.

Pahoittelen, arvoisa puhemies, että oli vähän pitkä puheenvuoro.

E d. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen puheenvuorosta ymmärsin, että näiden leikkausten korjausliikkeet olisi tullut ja tulee tehdä mahdollisimman nopeasti. Ihmettelen vain, että tässä on jo kaksi budjettia hallituksella ollut mahdollisuus tehdä näitä korjauksia, mutta kumpaankaan ei liity välttämättömiä korjauksia. Tämä hallitus kurittaa siis selvästi kaikkein heikoimmassa asemassa olevaa ja nimenomaan perusturvan varassa olevaa väestönosaa. Ed. Tiusanen, ette pääse siitä lenkistä mihinkään, koska tämä on kovaa faktaa, sellaista tosiasiaa, joka puhuu puolestaan.

Ymmärsin jotenkin tämän tilantunnistamisongelman, sen että se ottaa oman aikansa, ed. Tiusasen puheessa sellaiseksi, että ikään kuin selitellään, miksi ei ole vielä toimittu. Ed. Tiusanen, edellisen eduskunnan aikana poliittisella vasemmistolla oli kaikki nämä epäkohdat tiedossa. Te hyökkäsitte kovasti niillä asioilla silloista hallitusta vastaan, mutta ainoa, mitä te tällä arvostelulla haitte, oli hyvä eduskuntavaalitulos. Ja te saitte sen. Mutta tällä tuloksella te olette tehneet sellaista politiikkaa, joka on vähäosaisinta väkeä vastaan Suomessa.

E d. Juhantalo merkitään länän olevaksi.

E d. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ymmärrän ed. Tiusasta siinä, että hän on oikeutetusti vähän suruissaan siitä, että eläkeläisten savamaksu pysyy edelleen kuvioissa mukana. Mutta miksi te, ed. Tiusanen, siitä syytätte edellistä hallitusta sen takia, että nyt, niin kuin tiedämme, hallituksella on kuitenkin 5,5 miljardia markkaa käytettävissä näiden kevennyksien tekemiseen eikä se siitä kevennyksivarasta halua kohdentaa tähän teidän mainitsemaanne ongelmaan. Toimikaa niin, että tahtonne hallituksessa menee tässä asiassa läpi!

Mitä tulee vielä vertailuun edelliseen hallitukseen, ehkä oli kumminkin ymmärrettävää, että jossakin 4 000—5 000 markan kohdalla eläkeläisen vuosikiristys saattoi olla lähes 1 000, kenties joskus ylikin 1 000 markkaa vuodessa, kun samaan aikaan 300 000 markkaa vuodessa ansaitsevan verotus kiristyi noin 20 000 markkaa vuoden aikana. Mutta, ed. Tiusanen, nyt te annatte niille suurituloisille sen kevennyksen korkojen kanssa, mutta ette tee kevennyksiä näitten eläkeläisten kohdalla. Eikö tässä ole aikamoinen epäloogisuus? Eikö siihen kevennyksvaraan olisi pitä-

nyt mahdollistaa myös nämä eläkeläiset, joille tulee nyt vain energiaveron kiristyminen, niin kuin te itse asiassa aivan oikein todistitte?

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ajattelin, etten vastaa kuin lopuksi, mutta kyllä tämä keskustelu saa sellaisia piirteitä, että tässä on pakko vastata, kun ed. Pekkarinen toistuvasti toteaa, että edellinen hallitus teki oikein kiristäessään palkansaajien toimeentulon ohella myös eläkkeensaajien toimeentuloa, senhän te perustelite äsken. Mutta tämä hallitus tekee väärin, kun se ei heti korjaa kaikkea sitä, mitä edellinen hallitus teki pahaa. Vastaavanlaisen puheenvuoron piti ed. Huuhtanen sanoen, että hänellä on todella vaikea nyt olla, kun jouduttiin niin paljon edellisen hallituksen aikana tekemään ja kun Lipposen hallitus ei tee kaikkia näitä korjauksia, kun se on tehnyt sentään jo kaksi budjettia.

Mutta täytyy ottaa huomioon, että kun vuoden 1996 budjettia laadittiin, jouduttiin tekemään mittavat, erittäin hankalat leikkaukset, koko hallituksen säästöohjelma, jotta talous saatiin kuntoon. Jouduttiin lapsiperheiltä leikkaamaan. Myös kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus päätettiin silloin. Eikä ollut Lipposen hallituksen syytä, että nämä leikkaukset jouduttiin tekemään. Silloin jouduttiin tekemään leikkauksia. Ei silloin voitu vielä aloittaa kenellekään verohelpotuksia.

Ensi vuoden budjettia laadittaessa sovittiin verohelpotuksista. Näistä 5,5 miljardista markasta vain miljardi ei kohdistu eläkeläisiin, vaan on palkansaajiin kohdistuvaa. (Ed. Pekkarinen: Vain miljardi!) — Juuri näin, ed. Pekkarinen. — Eikä tämä verohelpotus kohdistu pelkästään suurituloisiin ihmisiin. Kyllä ed. Pekkarinen tietää sen varsin hyvin verojaostossa asioita kuulleen. Joskus toivoisi asiallista keskustelua, kun te varsin hyvin tunnutte tietävän, missä suossa Suomen talous on ollut. Teidän täytyy myös ymmärtää se, että me teemme korjauksia siihen, mitä te joudutte tekemään. Me jouduimme myös tekemään ikäviä asioita hallituskautemme alkuvaiheessa.

Jos ajattelemme kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta, joka on siis se osa, jolla eläkeläiset nyt Lipposen hallituksen aikana joutuvat näihin yhteisiin talkoisiin osallistumaan, se toteutettiin ihan eri tavalla kuin lapsiperheitten leikkaukset. Jos kansaneläkkeen pohjaosa olisi leikattu samalla tavalla kuin kaikki muut leikkaukset, olisi otettu kerralla pois se 448 markkaa. Kertarutina

ja kova huuto ja sen jälkeen joka vuosi olisi voitu korottaa eläkkeitä indeksikorotusten verran ja erilaisilla verohelpotuksilla. Mutta valittiin eläkeläisille pehmeä linja. Heille tehtiin se sillä tavalla, että taataan joka vuosi käteen saman verran nettorahaa kuin edellisenä vuonna. Se tulee olemaan varmasti vaikeata, niin kuin ed. Huuhtanen ennakoikin, mutta se taattiin. Se tarkoittaa sitä, että eläkkeensaajilla on tuhansia markkoja enemmän rahaa kädessä, kuin jos se leikkaus olisi tehty samalla tavalla kuin kaikille toisille.

Olen todella pahoillani siitä, että tätä ei haluta myöntää. Me olemme tehneet myös eläkkeensaajille leikkauksia. Se oli todella epämiellyttävää, sitä emme olisi halunneet tehdä. Mutta me yritimme heti helpottaa kansaneläkevakuutusmaksua, me olemme tehneet indeksikorotuksista päätöksen, ja verohelpotuksia tehdään sitä mukaa, kun se on mahdollista. (Ed. Pekkarisen välihuuto) — Ja ed. Pekkarisenkin pitäisi tämä ainakin kuunnella, jos ei nyt jaksaa uskoa!

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Huuhtanen kaikkein parhaiten osoittaa itse omilla kommenteiltaan sen, miten ontuva on tämä perustelu ja nyt erittäin voimakas hyökkäys hallitusta kohtaan, kun hän toteaa, minkä takia nyt istuva hallitus ei nopeasti poista tätä verotuskäytäntöä, tarkoitan sairausvakuutusmaksua, joka, niin kuin hän sanoi, kurittaa kaikkein eniten heikoimmassa asemassa olevia, siis joka on kaikkein epäoikeudenmukaisin heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä kohtaan. Sen asian edellinen hallitus sääti sillä tavoin, eli silloin ei ollut sosiaalista mieltä, ed. Pekkarinen, kylliksi sillä hallituksella sillä tavalla, että se olisi osannut viipaloida sairausvakuutusmaksujen korotuksensa niin, että ne olisi todellakin kohdistettu parempituloisiin ja jätetty kohdistamatta pienituloisiin eläkeläisiin. (Ed. Pekkarinen: Se tehtiin juuri sillä tavalla!) — Joka tapauksessa se on 3 prosenttia pienituloisillakin eläkeläisillä, eikä vain, ed. Pekkarinen. En erehdy tässä. Älkääkään tekään erehtykö tässä kohdassa!

Olen samaa mieltä kuin te siinä, että nykyisen hallituksen pitäisi voimakkaammin nimenomaan pieni- ja keskituloisten verotusta helpottaa, kuin on tapahtumassa. Tästä olemme yksimielisiä. Tätä näkökulmaa yritämme tietysti me vasemmistoliitossa viedä eteenpäin. Asia on aivan selvä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluaisin todeta, että kun me käymme keskustelua sosiaaliturva-

maksuista, tiedämme, että eläkeläisten kohdalla ne ovat nimenomaan korkeutensa vuoksi varsin hankala ongelma, sairausvakuutusmaksu jne., selviytymisen vuoksi. Sen vuoksi kaikki muutkin veron kaltaiset lisät, kuten energiaverokin, tulevat heidän kohdalleen monesti täysin kohtuuttomina.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on käsittelyssä hallituksen esitys n:o 170, mutta väkisin näköjään törmätään talouskysymyksiin, vaikka on kysymys sosiaaliturvamuksista, elikkä valtiontalous kokonaisuutena viilahtelee tässä keskustelussa, mikä on ihan aiheellista.

Tässä on perusteltu lähinnä keskustaopposition taholta sitä, että nyt valtiontalous on oikein hyvässä tilanteessa. Jos tätä vertaisi omaan talouteensa, olin viime vuonna velkaa 200 000 markkaa ja nyt olisin velkaa 400 000 markkaa eli minä olisin tänä päivänä 200 000 markkaa enemmän velkaa kuin viime vuonna. Valtiontaloudessa on vähän samat luvut, mutta vain miljardeina ja vuosina vähän isommat, mutta noin kaksi vuotta sitten lienee ollut noin 200 miljardia velkaa.

Sinällään tässä tilanteessa, kun puhutaan verohelpotuksista yleensä, mikä täällä on tullut myös esiin, minä olen sitä mieltä, että missään tapauksessa hallituksen ei olisi pitänyt tuoda, niin kuin jo aikaisemmin olen todennut, semmoisia esityksiä, että nyt lähdetään antamaan verohelpotuksia, missään muodossa, ennen kuin valtiontalous olisi saatu siihen tilanteeseen, että velkaantumiskierre olisi saatu pysähtymään.

Mutta kun mennään itse asiaan, eläkeläisten asemaan, joka on hyvin ongelmallinen lähinnä sairausvakuutusmaksun osalta, minä olisin odottanut, että hallituksella olisi ollut rohkeutta tehdä esitys sillä tavalla, että nyt olisi lähdetty jo penni vuodessa alentamaan vuosittain sairausvakuutusmaksua siten, että kolmen vuoden päästä olisi oltu samassa tilanteessa palkansaajien kanssa, jolloin vuotta kohti rasitus ei olisi ollut niin kohtuuton. Mutta nythän kuultiin ministeri Mönkäreen lupaavan. En tiedä, milloin se tapahtuu, mutta ei tässä hyvin pitkiä odotteluja kaivata enää.

Kyllä joka tapauksessa pitää lähteä tekemään tekoja tämän osalta ja ennen kaikkea sen takia, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkausten yhteydessähän oli lupauksia, joissa todettiin, että kenenkään käteenjäävä osuus ei tule pienemään, kun pohjaosaa leikataan vuosittain määrättyllä

summalla. Siinähan idea on se, että tämä hallitus palautti indeksit käyttöön, ei palauttanut vanhoja, menetettyjä indeksejä, mutta palautti niin, että lähdetään nyt indeksitarkistuksia tekemään.

Samalla tavalla on kansaneläkevakuutusmaksun laita, joka ilmeisesti on ed. Huuhtasen hyvässä muistissa, milloin tällainen luotiin ja tehtiin, eli vakuutusmaksua perittiin myös eläkkeestä eli eläkemaksua maksettiin eläkkeestä, mikä ei millään muotoa ole loogista, mutta nyt se poistui.

Tästä lähtien, kun tehdään indeksitarkistukset, niillä pitäisi korvata se, että käteenjäävä osuus ei eläkkeensaajilla putoaisi. Mutta kun inflaatio on näin matala, on vaarana, että se lupaus ei toteudu, jos ei jotakin muuta tehdä koko eläkepaketissa. Silloin sairausvakuutusmaksun alentaminen kompensoisi sitä, se lupaus myös olisi voimassa ja toteutuisi, eikä voitaisi sanoa, että tässä on petetty ihmisiä.

Mutta tässä on 2,5 vuotta ilmeisesti aikaa, ja minä jään odottamaan, jos ei aikaisemmin saada muutosta aikaan, että ensi vuonna eli vuoden päästä, kun budjettia käsitellään, tämän asian pitää olla esityksenä. Tai sitten on eduskunnan tahdon mukaisesti tehtävä niin, että sairausvakuutusmaksu alenee ajan tasalle, niin kuin tässä on ajatuksena ollut.

Muuten tässä koko paketissahan on sen veran tietysti hyvääkin, että kaikkea ei voi haukkua. On puhuttu siitä, että keskusta ilmeisesti on tuomassa jotakin uutta vaihtoehtoista mallia. Kuitenkin meidän pitää huolehtia jokaisessa tilanteessa, että sosiaaliturvan pohja turvataan siten, että rahoituspohja on olemassa, ettei sitä rakenneta tyhjän päälle. Ei voi olettaa, että vaaditaan pois maksuja eikä niitä kateta millään, jolloin se tarkoittaa sitä, että me puramme sosiaaliturvaa, ja sellaiseen tilanteeseen pohjoismaista hyvinvointi-Suomea ei pidä ajaa missään tapauksessa.

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! Keskustelin myös ministeri Mönkäreen kanssa asiaa, jota ed. Lahtelakin sivusi, eli eläkkeiden indeksikorotuksen palauttamisesta ym. siihen liittyvistä asioista, joista aikaisemmin puhuttiin. Minullekin jäi hiukan epäselväksi, mitä itsekin tarkoitti. Esimerkiksi ed. Huuhtanen totta kai ansiokkaasti asiasta tietävänä puuttui keskusteluun.

Mutta minä olen hakenut hallituksen esityksen n:o 119 vuoden 95 valtiopäiviltä. Siinä on kappale, joka kertoo selkeästi, että mikä ärsyttävintä, politiikassa pyritään kokonaisuuksia pa-

loittelemaan ja sosialidemokraatit ja myös muut nyt hallituksessa olevien puolueiden edustajat erilaisissa tilaisuuksissa ovat kertoneet positiivisia puolia juuri tästä asiasta. Tässä sanotaan näin, en tiedä, pystynkö lukemaan sen paikaltani, mutta tulen sitten puhujakorokkeelle:

”Kansaneläkkeisiin vuoden 1996 alusta tehtävän indeksikorotuksen sekä työeläkkeisiin tulevan indeksikorotuksen, kansaneläkemaksun poistumisen ja sairausvakuutusmaksun alenemisen seurauksena kenenkään eläkkeensaajan maksussa oleva kokonaiseläketurva ei alene nyt ehdottavien uudistusten seurauksena vuonna 1996.”

Juuri tätä positiivista puolta on mainostettu hallituspuolueiden taholta erilaisissa puhetilaisuuksissa, kuinka palautettiin indeksikorotukset, kuinka alennettiin sairausvakuutusmaksut ja poistettiin eläkevakuutusmaksut. Näytettiin positiivista puolta eikä lausuttu ollenkaan, että tähän on korvaus siitä, että kansaneläkkeen perusosa 96 sekä sen jälkeen 20 prosentin erissä poistetaan. Muutokset korvaavat tämän, ja tulos on plus miinus nolla. Tämä on selkeää tekstiä, mutta tätä on hallitusryhmien taholta käytetty positiivisena asiana, vaikka on kuin suohon heitetty koko heidän lausumansa. Sillä ei ole taloudellisesti mitään merkitystä. Päinvastoin eläkkeet ovat osin alentuneet.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vastaan nykyisten hallituspuolueiden suunnasta esitettyihin väitteisiin, että edellisellä hallituksella ei ollut sosiaalista mieltä. Muistaakseni sanoiksi puki tämän ed. Tiusanen.

Ed. Tiusasen ja muidenkin hallitusta puolustavien on nyt syytä mennä tutkijoiden selvityksiin ja ottaa esille sieltä, mitä oli Ahon hallituksen sosiaalinen politiikka ja mitä oli Ahon hallituksen tulonjakopolitiikka. On toistuvasti sanottu, että perusturva pysyi kohtuullisen koskemattomana. Totta kai tiettyihin yksityiskohtiin sielläkin on puututtu. On todettu myös, että tuloeroja ei laman aikana syntynyt.

Mutta samat tutkijat jo toteavat, että vuoden 1997 budjetti on sen kaltainen, että tuloerot lähtevät väijäämättä kasvamaan. Se johtuu luonnollisesti siitä, että perusturvaan on tehty leikkauksia ja verohelpotukset tulevat olemaan merkittävästi kaikkein suurimmat suurituloisille, jolloin syntyy tämä vaikutus.

Haluan vielä muistuttaa, miksi eläkeläisten suhteen jouduttiin toimimaan niin, kuin edellisen hallituksen aikana toimittiin. Silloin katsottiin

palkansaajien kohtelua omana ryhmänään ja tulonsiirroilla olevia omana ryhmänään. Palkansaajapuolelle tulivat uusina maksuina työeläkemaksu ja myös työttömyysvakuutusmaksu, jotka olisivat aiheuttaneet sen, että yksin heille toteutettuina olisi tullut vääristymiä. Yritettiin löytää tapa, jolla myös ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. HUUHTANEN, kaksi minuuttia on täynnä. Siirtykää puhujakorokkeelle!

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Jäin kohtaan, jossa olin kuvaamassa tulonsiirroilla olevaa ryhmää, ja sieltä haettiin keinoja, joilla olisi saavutettu se vaikutus, johon ed. Pekkarisen kanssa olemme toistuvasti palanneet. Säästöjä joutuivat tekemään kaikki väestöryhmät. Näin jälkepäin arvioiden tutkijoiden mukaan se tehtiin oikeudenmukaisesti. Siitä syntyivät eläkeläisiin kohdistuvat sinänsä kipeät päätökset, mutta ilmoitimme jo siinä vaiheessa, että purku näissä maksuissa toteutetaan myös aikanaan oikeudenmukaisesti.

Tässä on Lipposen hallituksen ja Ahon hallituksen ero. Kun tuli tämän purkamisen aika, te olette purkaneet erilaisia rasitteita suurituloisilta kaikkein ensimmäisenä ja nyt vain hurskastelette, että ehkä tulevissa budjeteissa sitten hyvien lupausten mukaisesti voidaan tehdä myös esimerkiksi eläkeläisten ylimääräiseen sairausvakuutusmaksuun kevennyksiä. Tämä on teille toiveitten asettelua. Hallitusohjelmassa ei ole mitään merkintää tästä. Luulen, että joudutte vielä kovan poliittisen oikeiston kanssa tässä väentöön, toteutuvatko ne korjaukset vai eivät.

Ed. Tiusanen, kun nyt olette paikalla, totean, että teidän pitäisi perustella vähän tarkemmin, kun sanotte, että meiltä Ahon hallituksen ministereiltä ja silloiselta eduskunnalta on puuttunut sosiaalista mieltä, kun niillä puheilla ei näytä olevan minkään näköistä todistusvoimaa. Tulisitte kertomaan, miksi todellakin näin on, vaikka tutkijoitten puolelta sanotaan aivan päinvastaisista, tai yrittäisitte jollakin tavalla korjata tämän kaltaisia puheenvuorojanne.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre ei tietysti enää voi olla paikalla. Olisin sanomani kohdistanut ennen kaikkea hänelle. Tosin ed. Tiusanenkin toisaalta kritisoi kovin sanoin sitä, mitä hallitus on tehnyt tänä vuonna 1996 ja tekemässä vuonna 1997, mutta toisaalta puolustaa hallitusta ja vähintäänkin

hakee puolustukselle jonkinlaisen moraalisen perustan siitä, mitä edellinen hallitus on tehnyt. Minusta kysymys kuuluu: Pitääkö se moraalinen perusta, jonka ed. Tiusanen edellisen hallituksen tekemisistä pyrkii oman hallituksensa puolustamisen selkänäjäksi nyt hakemaan?

Minusta ed. Huuhtanen äsken erinomaisella tavalla perusteli sen linjan, jota edellinen hallitus toteutti, enkä käy sitä seikkaperäisemmin enää selvittämään. Kertaan vielä sen, että totta kai eläkeläistenkin maksut nousivat. Mutta samaan aikaan kävi niin, että työssä käyvien maksut nousivat. Kuten tiedämme, p-TEL kiristyi. Edelleen, otettiin käyttöön porrastettu sairausvakuutusmaksu, joka nimenomaan otti enemmän suurituloisilta. Eikö niin, ed. Tiusanen? Lisäksi vielä verotusta kiristettiin suurituloisia eniten kohtelevalla tavalla kaiken muun äsken kerrotun lisäksi.

Kun vielä otetaan huomioon se, että eläkkeitä ei leikattu mutta palkkoja leikattiin niin yksityisellä kuin myös julkisella sektorilla, tässä kontekstissa eli asiakokonaisuudessa se, miten eläkeläisiä kohdeltiin, ehkä sittenkin oli, ed. Tiusanen, aivan jotakin muuta kuin se kohtelu, joka nyt tänä vuonna 1996 ja vuonna 1997 tapahtuu, molempina vuosina, myös se, mitä tänä vuonna tapahtuu.

Nimittäin toisin kuin ministeri sanoo, tänä vuonnakin tapahtuu jo verotuksen keventäminen suurituloisimpien osalta. Ministeri ei ehkä sitä muistanut, mutta haluan muistuttaa hänelle, että näin käy tänä vuonna 1996. En viitsi ryhtyä toistamaan, millä tavalla se käy, mutta sanassani pysyn ja toivon, että ministeri perustelee, miksi hän on sitä mieltä, että tänä vuonna näin ei tapahdu.

Ensi vuonna tapahtuu se, että nimenomaan kevennykset kohdistuvat suurituloisimmille. Nyt olisi todella kuitenkin jonkin mittainen kevennysvara. Onko se 5,5 vai olisiko se 4 vai olisiko se 6,5 miljardia, yhtä kaikki eläkeläisistä, joista nyt on puhe ja joista ministeri ja myös ed. Tiusanen aloittivat keskustelun, suurelle osalle — korostan: suurelle osalle, sadoilletuhansille — ei tästä kevennysvarasta ja kulutuskysyntämahdollisuuden lisästä suuntaudu ensimmäistään markkaa. Päinvastoin sinne kohdistuvat nimenomaan monet kiristykset tai ehkä eivät monet, on väärin sanoa niin, olen tarkkana, mutta ainakin yksi kiristyksistä tärkeä eli nimenomaan energiaverotuksen kiristäminen. Tässä toimintamoraali tai -filosofia, kumpaa käsitettä halutaankin käyttää, on radikaalisti

muuttunut verrattuna siihen, mitä edellisen hallituksen aikana tapahtui.

Toivon, kun olen monta kertaa ed. Tiuasanen puheita kuullut, hyviä puheenvuoroja, että hän vihdoin saisi sen rohkeuden, jolla omia puheitaan myös käytännössä täällä puolustaisi, valio-kunnassa ja sen ratkaisun hetkellä, kun tässä salissa painetaan nappulaa ja otetaan lopullisesti kantaa. Arvaan, että ei ole enää paljosta kiinni, että rohkeus voittaa ed. Tiusasessa, mutta näillä puheilla muun ohessa haluan häntä rohkaista ja kannustaa ihan veljellisesti tekemään niin, kuin mieli sanoo.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ensiksi lämpimät kiitokset ed. Pekkarisen kannustuksesta ja rohkaisusta. Mielestäni meidän kansanedustajien, sekä hallituspuolueiden että arvoisan opposition, tulee tietysti jatkuvasti, joka päivä eikä ainoastaan napin painamisen yhteydessä näitä asioita painottaa julkisuuteen keskustelemalla niin kuin tänään, myös eri päätöksentekotasoilla.

Mielestäni se edellisen hallituksen synty, että tuotiin raippavero, eläkeläisille 3 prosentin korotettu sairausvakuutusmaksu, ei ole peruste millekään muille synneille. Tässä olen täysin samaa mieltä kuin ed. Pekkarinen ja pahoittelen, jos olen omia käsityksiäni väärin kuvannut. En halua perustella mitään nykyisen hallituksen syntyä, mutta toistan: Suhtaudun myönteisesti siihen, että kansanedustaja-ministeri Mönkäre tänään totesi, että hän lähtee ajamaan voimaperäisesti 3 prosentin pienentämistä. Parempi myöhemmin kuin ei milloinkaan, ed. Pekkarinen.

Edellisen hallituksen sosiaalinen sokeus tässä kohdassa oli tosiasia, kun se myös pieneläkeläisille toi tämän 3 prosentin ylimääräisen sairausvakuutusmaksun. Erehdynkö tässä, eikö olekaan peräisin edellisen hallituksen toiminnan alueelta tämä korotettu sairausvakuutusmaksu? Joka tapauksessa on epäoikeudenmukaista, kun ajattelemme, että tässä eläkeläisille tuodaan ylimääräinen maksu, arvoisa puhemies!

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota aivan eri yksityiskohtaan tässä lakiesityksessä kuin aikaisemmat puhujat ja aikaisempi keskustelu. Voisin sanoa, että teen tämän vanhaa tapaan noudattaen. Tämä on sellainen yksityiskohta, jossa ei tarvitse keskustella hallitusten välisestä eriarvoisuudesta, koska tämä eriarvoisuus, johon nyt puutun, on ollut olemassa jo vuodesta 84 lähtien.

Tarkoitin eroa sairausvakuutusmaksussa kuntatyönantajan ja kirkkotyönantajan välillä. Tällä lakiesityksellä kuntien ja kuntayhtymien sairausvakuutusmaksu alenee 1,60 prosenttiin ennakkopidätyksen alaisista palkoista, mutta kirkolla ja seurakunnalla 1 prosenttiyksikön alennuksen jälkeen se jää 6,85 prosenttiin. Tällä on tiettyjä taustoja, tämä liittyy työttömyysturvan verotukseen. Mutta mielestäni näin suuri eriarvoisuus ei ole enää millään tavalla perusteltavissa. Eivät sitä viime kaudellakaan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa pystyneet asiantuntijat enää perustelemaan. Tämä alennus, joka nyt toteutuu kirkon osalta, liittyy tuomiokapitulilain-säädäntöön eli siihen, että kirkolle tulee uusia kustannuksia tuomiokapitulien kautta ja 1 prosenttiyksikön alennus on tällä tavalla perusteltu.

Mutta se eriarvoisuus on minusta aika ihmeellinen siinä valossa, kun ajatellaan, mitä työtä kirkot ja seurakunnat tekevät — kuntien rinnalla tietysti — vaikeuksissa elävien ihmisten kesellä tällä hetkellä. Nämä ihmiset elävät usein niissä vaikeuksissa, joita me yhteiskunnan päättäjinä olemme laman takia ja pakon edessä heille aiheuttaneet.

Hallintovaliokunnassa eräs asiantuntija tänään esitti esityksen, jota en kuitenkaan toista, mutta jonka tässä totean, että perustuslakivaliokunnan pitäisi tutkia tämän asian perustuslaillisuus. Toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunta voisi tästä perustuslakivaliokunnan osuudesta keskustella ja ehkäpä sieltä pyytää lausunnon tästä asiasta.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti ed. Tiusasen puheenvuoron johdosta.

Toisin kuin ed. Tiusanen minä puolustan sitä, mitä edellinen hallitus teki. Ed. Tiusanen, ilmoitin, että minä puolustan sitä, mitä edellinen hallitus teki tämän korotetun savamaksun osalta, nimenomaan sitä kokonaisuutta, johon ratkaisu sijoittui, moneen kertaan monella suulla todettua kokonaisuutta. Se oli tietyllä tavalla perusteltu siinä, mutta se, mitä nyt tapahtuu, ei totisesti ole perusteltua.

Mitä tulee siihen, miten tämä maksu kohteli aivan pienituloisimpia eläkeläisiä, niin kuten ed. Tiusanen tietää tavattoman tarkkaan, maksun korotus ei penninkään koskenut pienituloisimpia eläkeläisiä, niitä noin 300 000:ta eläkeläistä, joille tuota maksua ei tietysti voitukaan korottaa, koska he eivät maksa veroa, jonka mukaan mainittu maksu määräytyy.

Mitä tulee ed. Alarannan puheenvuoroon, niin sen jälkeen, mitä nyt tapahtuu kuntatyönantajan osalta, mielestäni on tavattoman perusteltua myös seurakuntien tilanteen uudelleenarviointi, sen vähäisen kevennyksen osalta. Aivan kuten ed. Alaranta kertoi, sillä että maksu on kirkkojen kohdalla vähän korkeampi, on tietyt historialliset perusteensa, enkä käy niitä kertomaan. Mutta kun maksu kuntien kohdalla kevenee, niin tässä asiayhteydessä ei myöskään minun mielestäni ole perusteltua, että penninkään muu-
tosta ei kirkkojen kohdalla tapahdu.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tänään keskustelussa entinen sosiaali- ja terveysministeri, ed. HUUHTANEN useampaan kertaan painotti sitä, että niiden vääristymien poistamisessa, jotka kurittavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevia — hän viittasi savamaksuun — nykyinen hallitus ei ole ollut kyllin nopeasti liikkeellä. Se oli epäoikeudenmukainen päätös, ed. PEKKARINEN. Nekin eläkkeet, jotka eivät ole kaikkein pienimpiä Suomessa, ovat pieniä, ja niittenkin varassa eläminen on hankalaa nyky-yhteiskunnassa. Viitataan tässä viime vuosina varsin voimakkaasti kallistuneisiin terveydenhoidon kustannuksiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain 8 ja 11 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 171/1996 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys n:o 171 merkitsee sitä, että lasten kotihoidon tuen markkamäärät jäädytettäisiin nykyiselle tasolle eli indeksitarkistuksia ei tehdä, vaikka pysyvä laki edellyttää, että indeksitarkistukset tehtäisiin.

Tämä on jälleen yksi osoitus siitä, mitenkä hallitus suhtautuu hyvin kylmäkiskoisesti lapsiperheisiin, ja erityisesti nämä leikkaukset ovat kohdistuneet pääsääntöisesti pienempituloisiin lapsiperheisiin. Hallituksen ministereiden mielestä saattaa tuntua mitättömältä muutaman kymmenen markan leikkaus kuukautta kohti. Mutta kun samaan lisätään myös lapsilisien leikkaus, tästä jo tulee varsin huomattava summa, ja lapsiperheitten toimentulo on monasti hyvinkin kireätä ja edellyttäisi sitä, että vähintäänkin indeksitarkistukset tehtäisiin. On syytä muistaa, että lasten kotihoidon tukeahan, sen perusosaa ja lisäosaa, leikattiin varsin huomattavasti tämän vuoden alusta.

Samana suuntaista kehitystä on myös esimerkiksi työttömyysturvassa työmarkkinatuen lapsikorotuksien osalta; niitä on leikattu merkittävästi. Lisäksi myös siellä lapsikorotusten indeksikorotukset ja samoin kuin työttömyysturvan indeksikorotukset ollaan jäädyttämässä.

Hallituksen esityksen mukaan indeksikorotuksesta luopuminen merkitsee kuukausittain noin 6 markasta 62 markkaan saamatta jääviä bruttotuloja perhekoosta riippuen. Tämän lisäksi tietenkin merkitsee heikennystä se, että myöskään tulorajoihin ei tehdä indeksitarkistuksia. Se kiristää erityisesti kotihoidon tuen lisäosan saantia. Kokonaisuudessaan tässä ollaan jälleen lapsiperheitten osalta säästämässä valtion kassaan noin 44 miljoonaa markkaa.

Edellisen kerran kun lasten kotihoidon tukea leikattiin, niin silloinhan arvioitiin leikkausten säästövaikutus huomattavasti pienemmäksi, kuin mitä todellisuudessa tapahtui. Näin ollen olisi ollut paikallaan, että nyt ei olisi leikattu näitä indeksitarkistuksia, vaan olisi indeksitarkistukset tehty, niin kuin kuuluu, ja pidetty edes indeksin verran lasten kotihoidon tuki samoin kuin muikin sosiaaliturva, erityisesti perusturva, hintakehityksessä mukana. Tätä kehitystä jos jatkuu useampia vuosia, tässä käy sillä tavalla, että perusoikeusuudistuksella, perustuslain suojalla, ei ole mitään merkitystä, kun otetaan siivu pois vuosittain. Kun tarpeeksi kauan siivutetaan, niin tästähän ei jää mitään jäljelle käytännössä eli ei tule toimeen. Siinä käy niin kuin entiselle makaran myyjälle, että menee sormetkin, jos ei älyä niitä ottaa pois. Näin ollen perusturvan tasoa merkittävästi heikennetään.

On esitetty, että tästä perustuslakivaliokunnalta pyydetään lausunto, ja se on tietenkin paikallaan. Mutta ei se tätä sinänsä ratkaise, vaan kokonaan asennemuutos täytyisi tapahtua, että

vähintäänkin kaikkia perusturvaan liittyviä peruspäivärahoja, niin työttömyyden kuin muunkin perusteella korotettaisiin indeksin edellyttämällä tavalla, jolloin ne pysyisivät kustannuskehityksessä mukana.

Hallituksen esitys merkitsee myös tältä osin jälleen uutta iskua lapsiperheille. Mistään lapsiystävällisyydestä ei voi puhua, kun ollaan tietoisia siitä, mitä tuleva tuloloukkutyöryhmän esitys tänne tullessaan tulee merkitsemään. Niiden tietojen mukaan, mitä tällä hetkellä on, sehän merkitsee sitä, että parempituloiset ihmiset, parempituloiset lapsiperheet, tulevat siitä hyötymään ja pienempituloiset lapsiperheet tulevat maksamaan lisää. Kun nollasummapelä pelataan, tässä tapahtuu selvä tulonsiirto pienituloisilta lapsiperheiltä paremmin toimeentuleville lapsiperheille. Tämän tyyppiset ratkaisut, niin kuin tässäkin, että indeksikorotus jäädytetään, entisestään vain lisäävät näitä tuloeroja, joten tätä suuntaa ei voi pitää oikeana.

Edelleenkin korostan sitä, että nämä muutamat kymppit ovat tänä päivänä monta kertaa erittäin tarpeellisia pienituloisille lapsiperheille. Näin ollen on kohtuutonta, että he ovat jatkuvasti näitten leikkausten kohteena.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys merkitsee siis 44 miljoonan markan vuosittaista säästöä ja esityksen mukaan kuukausittain 6—62 markan saamatta jääviä bruttotuloja perhettä kohden. Kovin suuresta leikkauksesta tai säästöstä ei siis ole kyse, mutta suunta on kuitenkin tässä selvä. Mielestäni tällä esityksellä jatketaan huolestuttavasti hallituksen käsittämätöntä lasten kotihoitoon kohdistuvaa näennäissäästölinjaa, joka on aiheuttanut kyllä syvää arvostelua myös hallituksen omien rivien sisällä. Viimeksihän kuulumme sellaisia kommentteja vaaliyönä vihreiden puheenjohtajalta, joka arvioi hallituksen kotihoidon tukeen liittyvät ratkaisut, näin vapaasti muistellen, hallituksen huonoimmaksi päätökseksi.

Tässä lakiesityksessä viitataan tulevaan pienien lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistukseen, joka perustuu ministeri Alhon kannustinloukkutyöryhmän esitykseen. Vaikka tässä esityksessä on joitakin myönteisiäkin puolia, niin valitettavasti se edelleen merkitsee monien perheiden kohdalla selvää uutta leikkausta lasten kotihoidon tukeen, jonka tasosta siis vasta hiljattain leikattiin jo lähes neljännes.

Nyt käsiteltävän esityksen kohdalla on jälleen sivuutettu se tosiasia, että niin kunnille kuin val-

tiolle yksi kunnallinen päivähoitopaikka on vähintään kolme kertaa kalliimpi kuin lapsen hoitaminen kotona. Kun säästöt on kohdistettu ainoastaan julkisen talouden kannalta edullisimpaan hoitomuotoon, niin lukuisa määrä lapsia on jo nyt siirtynyt tähän kaikkein kalleimpaan vaihtoehtoon. Kotihoidon tukea saa tällä hetkellä 20 000 perhettä vähemmän kuin viime vuonna; monet perheet ovat vetäneet omat johtopäätöksensä tästä hallituksen linjasta. Perhepoliittiset leikkaukset ovat kasvattaneet myös kuntien toimentulotuen määrää sekä lisänneet kotihoidon tuen piiristä työttömyysturvan saajiksi siirtyviä vanhempia.

Ministeri Alho esitti taannoin budjettipuheessaan selkeästi hallituksen päivähoitopoliittisen linjauksen. Hän sanoi, että kunnallinen päivähoito on ensisijainen pienten lasten hoidossa. Ajattelen, että tästä tuskin voi vetää muita johtopäätöksiä, kuin että ministerin mielestä omassa kodissa tapahtuva hoito tulee pienelle lapselle vasta toissijaisena vaihtoehtona. Vanhempien oikeus saada lapsensa päivähoitoon on monelle hyvin tärkeä etuus, mutta samalla tulee varoa sitä, ettei lapsen oikeus omaan kotiin vaarannu. Mielestäni lasten ja perheiden etu olisi se, että eri hoitomuotoja tuettaisiin ja kehitettäisiin tasavertaisesti, jolloin perheet voisivat tehdä myös taloudellisesti omaan elämäntilanteeseensa sopivan, lapsen etua palvelevan ratkaisun.

Haluan vielä muistuttaa siitä, että viime vuosi on tehty useita lääketieteellisiä tutkimuksia, joiden mukaan etenkin pienten lasten, alle kolmi-vuotiaitten, sairastavuus on selkeästi suurempi niin päiväkodeissa kuin perhepäivähoidossa kotihoitoon verrattuna. Pieni lapsi ei vielä kaipaa ikäistensä seuraa eikä ohjattua toimintaa samalla tavoin kuin isommat lapset. Sen tähden lasten edun, myös julkisen talouden ja työn jakamisen kannalta olisi järkevää suosia pienten lasten kotihoitoa vähintään tasavertaisena vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle.

Ministeri Huttu-Juntunen on myös jossain yhteydessä todennut, että on hölmöläisten touhua ensin leikata kotihoidon tuesta ja sitten yrittää paikata tehtyä virhettä luomalla kotitalouksille mahdollisuuksia työllistämiseen. Toimiva pienten lasten kotihoidon tukijärjestelmä on ollut maamme parhaiten käytännössä toimiva työnvuorottelujärjestelmä, jossa pienten lasten vanhemmilla on ollut mielekäs syy jakaa työtä väistymällä palkkatyöstä vuodeksi tai kahdeksi hoitamaan omia lapsiaan aikana, mikä on hyvin ratkaiseva lapsen kehityksen kannalta.

Hallitusohjelmassakin luvataan edistää erilaisia tapoja työn ja työajan jakamiseksi. Nämä kotihoidon tukeen liittyvät ratkaisut, joita hallitus on tehnyt ja joita se nyt on tekemässä, eivät mielestäni ole omiaan edistämään tätä tavoitetta. Kotona hoidettavat lapset tarvitsevat aivan samalla tavoin indeksikorotusta kuin palkkatyötä tekevät henkilöt tai kuten äskeisessä keskustelussa todettiin, myös eläkeläiset.

Toivon, että valiokunnassa käytäisiin kriittistä keskustelua tämän esityksen pohjalta, vaikka tämän merkitys onkin selvästi pienempi kuin taannoisen jättileikkauksen. Suunta on joka tapauksessa huono. Indeksitarkistusten tekeminen olisi pieneltä osin korjannut tapahtunutta vahinkoa.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Edellinen puheenvuoro oli varsin asiallinen ja kotihoidon tuen ytimiin pureutuva. Haluaisin vain omalta puoleltani tavallaan pelkistää tätä asiaa toteamalla, että todellakin tässä on tehty erittäin raju arvovalinta kotihoitoa vastaan vuoden 96 alusta, kun kotihoidon tukea on leikattu 22,5 prosentilla, ja se on johtanut käytäntöihin, joista ministeri Huttu-Juntunen on sanonut suoraan, että niissä ei ole ollut mitään järkeä, ja perustanut lausuntonsa Stakesin vaiko ministeriön ja Kelan yhteiseen tutkimukseen.

Tuntuu kovin kummalliselta, että sosiaali- ja terveysministeriö on niin hauraasti päässyt osallistumaan tuloloukkutyöhön. Kaikesta voi päätellä, että tästä työstä haisee pelkkä raha, ei lasten vaipat, ja on valittu käytäntöjä, jotka ovat suomalaisessa elämässä varsin erikoisia. Näitten ratkaisujen jälkeen, jotka on tehty, ja tällä esityksellä selvästi tehdään lähestulkoon mahdottomaksi, ainakin kannattamattomaksi, lasten kotona hoitaminen ja luodaan yhteiskunnalle kustannuksia, aivan niin kuin ed. Räsänen sanoi, kolmin-kertaisesti siihen nähden, mitä kotihoidon tuki maksaisi.

Tämän asian voisi kääntää myöskin toisin päin: Miten hienon kotihoitojärjestelmän me saisimme aikaan, jos me panisimme kolme kertaa enemmän rahaa, kuin nykyiseen kotihoidon tukeen menee. Se olisi jotain niin erikoisen hienoa, että ilmeisesti ainakin naisten käsitykset yhteiskunnan subventiosta lasten hoitoon tässä salissa olisivat pakotettuja muuttamaan, luullakseni myöskin useimpien miesten.

Tämä 44 miljoonan markan säästö, joka kohdistuu lapsiperheisiin, ei todellakaan ole niitä suurimpia, mitä hallitus tekee, mutta hallitus te-

kee johdonmukaisesti säästöjä asioissa, jotka ovat merkillepantavia. Perusturva on luonnollisesti ollut koko hallituksen toimikauden ajan erityisen kovassa käsittelyssä. Toinen on ollut lasten kotihoidontukijärjestelmä, mistä ei voi tehdä muuta johtopäätöstä kuin sen, että kyse on ideologisesta valinnasta, ja myöskin hallituksen puolelta on myönnetty asia todeksi.

Keskustan kanta kotihoidon tuen tulevaisuuteen on hyvin selvä. Me edellytämme järjestelmän palauttamista vuoden 95 tasolle, jolloin kotihoidontukijärjestelmä on edes jollain tapaa taloudellisesti kilpailukykyinen kunnallisen päivähoidon kanssa. Toisaalta haluamme korostaa sitä, miksi ihmeessä me emme valitse yhteiskunnan kannalta edullisempaa hoitomuotoa ja anna valinnanmahdollisuutta perheille aivan heidän omista tarpeistaan lähtien. Tätä hallitus ei suo, mutta me kernaasti sen antaisimme. Tästä loppujen lopuksi on kyse.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Minä olen enemmänkin viehekalastuksen kuin kotihoidon tuen asiantuntija, mutta olen pakostakin joutunut asiaa kuuntelemaan täällä näiden vuosien aikana. Olen tullut vahvasti siihen käsitykseen, että ensinnäkään tällä asialla ei ole kovin suuria työllisyyspoliittisia vaikutuksia. Ne ovat enemmän tai vähemmän poliittiseen keskusteluun haettuja.

Tässä on kysymys perhepoliittisesta arvovalinnasta aivan selkeästi. Tässä palataan näkemyseroissa hyvin pitkälti kahden merkittävän puolueen historiaan, toisaalta keskusta-maalaisliiton, toisaalta sosialidemokraattien. Sosialidemokraateista tietysti lautatarhalle työhön menevä äiti tai yleensä äiti raahasi lapsensa hoitoon, myöhemmässä vaiheessa yhteishoitoon, kun taas maalaisliittolainen perinne on edellyttänyt kokonaan toisenlaista arvovalintaa eli perheyhteisyyttä ja lasten kasvattamista kotona. Tässä on varmasti yksi syvällisimpiä perinteisiä ristiriitoja kahden puolueen välillä.

Pidemmälle on tietysti menty ideologisissa arvioissa, joissa sosialidemokraattien on väitetty ja varmasti vasemmistoliitonkin, ainakin sosialidemokraattien, selkeästi lähtevän siitä, että esimerkiksi kunnallisessa hoidossa, yleensä yhteisessä työläishoidossa, kasvaa hyviä sosialisteja; ja niitäkin täytyy maassa olla, muuten sosialidemokratia ei tietysti etene. Ilman mitään loukkaamisen tarkoitusta voidaan sanoa, että tämäkin on hyvin voimakkaasti, rouva puhemies, tänäkin päivänä näkyvässä. Hyviä sosialisteja täytyy

syntyä, ja niitä kasvaa tietysti yhteisessä huollossa paremmin kuin perhekasvatuksessa.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Lapsiperheethän olivat Lipposen hallitukselle alun alkaen yksi keskeinen säästökohde. Tässä hallituksen esityksessä sama linja jatkuu. Kuten edellä on jo todettu, valinta on ollut ideologinen. On haluttu lisätä laitoshoidon kilpailukykyä ja heikentää kotona tapahtuvan hoidon. Näin on kavennettu lapsiperheiden valinnanvapautta. Samalla on unoitettu lasten paras eikä ole näin ollen annettu lapsiperheille mahdollisuutta tasa-arvoisesti ratkaista, mikä olisi kunkin perheen oman elämäntilanteen kannalta paras vaihtoehto.

Joutuu kysymään, onko tämä kuitenkin todellinen säästökohde. Ainakin ne tiedot, joita on tässäkin keskustelussa tullut esiin, osoittavat selvästi, että kyse ei sittenkään ole viime kädessä myöskään yhteiskunnan kannalta säästöstä, niin kuin on valitettavasti ollut monien muidenkin hallituksen tekemien leikkausten laita. Ei ole syntynyt säästöä. On vain syntynyt monella tapaa menetyksiä. Tästä syystä kyllä olisi syytä hyvin tarkoin valiokunnassa miettiä, eikä pitäisi todella muuttaa tässä suhteessa suuntaa ja tehdä kotihoidon tuesta ja kotona tapahtuvasta hoidosta tasavertainen hoitomuoto.

Ed. Hysälä: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on viitattu ideologisiin asenteisiin tai ideologiseen perustaan, kun kotihoidon tukea on leikattu ja edelleen kavennetaan ja kavennetaan perheiden valintamahdollisuuksia. Tämä on varmasti vasemmistolaisen ideologian mukaista, mutta ihmettelen, että kokoomus täällä on ihan hiljaa eikä ole valmis puolustamaan perheiden vaihtoehtoja.

Myöskin valiokunnassa olen hyvin paljon arvostanut ed. M. Pietikäisen työtä, viimeksi tänään, kun oli lapsiperheistä kysymys. Hän on hyvin asiantunteva ja arvostan hänen näkemyksiään. Toivoisin, että myöskin ruotsalainen kansanpuolue olisi tässä tukemassa nyt perheiden vaihtoehtoja. Siitä on nyt kysymys, kun puhutaan kotihoidon tuen leikkauksista.

Omassa kunnassani, Liedon kunnassa, laskimme sosiaalijohtajan kanssa, kuinka monta lasta Liedossa pelkästään siirtyi leikkauksen jälkeen kunnalliseen päivähoidon. Saimme luvuksi 70 lasta. Laskimme, että se maksaa Stakesin ja Kelan selvityksiin perustuvan laskelman mukaan 1,4 miljoonaa, ihan meidän kunnassamme. Tässä ei voi olla kysymys mistään säästöstä.

Ne, jotka kotihoidon tuella hoitavat lapsiaan kotona, toteuttavat työnvuorottelua. He ovat antaneet useinkin oman työpaikkansa jo kiertoon, elikkä siellä on toinen työntekijä. Tätä pitäisi myöskin siltä kannalta suosia.

Hyvin monet, jotka ovat ottaneet minuun yhteyttä, ovat olleet kokoomuslaisia, sanotaan suoraan: opettajaperheitä ja tällaisia, jotka ovat kokeneet tämän erittäin negatiiviseksi asiaksi.

Ed. Lindqvist: Arvoisa rouva puhemies! On valitettavaa, että hallitus ei ole nähnyt kotihoidon tukea sellaisena vaihtoehtona, jollaisena perheet ovat sen kokeneet. Käyttäjien suuri määrä myös etelän suurissa kaupungeissa on osoittanut, että se on ollut hyvin tarpeellinen vaihtoehto.

Me kaikki, jotka kunnalliselämässä olemme, olemme nähneet, kuinka päivähoitolaki lisää päivähoiton tarvetta erittäin paljon, ja kunnat painiskelevat nyt niissä ongelmissa, mistä löytyy kaikille päivähoitopaikat. Ja onko jotenkin arvokkaampaa mennä toiselle puolelle katua hoitamaan lapsia kuin olla näitä hoitamassa omassa kodissaan?

Itse edustan sitä näkökulmaa, että meillä pitää olla monipuolisia päivähoitovaihtoehtoja perheiden tarpeisiin kulloisenkin elämäntilanteen mukaan. Ne väitteet, joita täällä on esitetty, että kotihoito on aina ehdottomasti lapsen kannalta paras vaihtoehto, eivät tietenkään pidä paikkaansa. On koteja, joista lapsien on hyvä olla välillä pois. Sen tähden on todella tärkeää, että on monimuotoisia paikkoja.

Lakiesitys kaventaa sitä mahdollisuutta, että myös pienituloiset voivat todellisen vaihtoehdon valita. On valitettavaa, että sitä ei vasemmisto näe tärkeäksi.

Ed. Biaudet: Arvoisa puhemies! Yhdyin muun muassa ed. Huuhtasen arvioon siitä, että tässä on ollut ideologinen valinta, johon ideologiseen valintaan en voi yhtyä. Tämä oli erittäin suuren riidan kohteena, joka kesti aika kauan jopa hallituksen iltakoulussa, nimenomaan tämä kysymys, että vähennetään tavallaan kotihoidon tuen valinnanmahdollisuutta.

Tässä on nyt sellainen tilanne, että budjetissa on nähtävästi enemmän rahaa, kuin ehkä nämä lakiehdotukset tulevat vaatimaan, joten eduskunnan kannattaa nyt pitää huolta siitä, että käytetään myös kotihoidon tukeen sitä rahaa, mikä budjetissa on, etteivät sitten lakiehdotukset tavallaan tee tyhjäksi sitä tarkoitusta. Meidän

ryhmämme onkin jättänyt tästä talousarvioaloitteen.

On myös niin, että ed. M. Pietikäinen on ottanut asian esille valtiovarainvaliokunnan sosiaali- jaoston, ja pidämme asiaa esillä.

Jos käy niin, että ensi kaudella olisikin oppositio vallassa, muistamme kyllä lupaukset hyvin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

5) Hallituksen esitys laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta, kuntoutusrahain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta ja työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 172/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Biaudet: Arvoisa puhemies! Elämä on kummallista ja politiikka on vieläkin kummallisempaa. Tämän joutuu tietenkin aika usein toteamaan, mutta tässä nimenomaisessa asiassa koen, että taistelu on ollut kovaa hyvinkin pienestä asiasta. Joissakin asioissa miljoonat vyöryvät hyvin helposti. Jossain viehekalastuksessa 20 tai 30 miljoonaa ei ole mitään, vaan se voidaan noin vain päättää, mutta kun on kyse joistakin vähäisistä miljoonista asiassa, joka kaikkien mielestä on tärkeä, se voi olla hyvinkin hankalaa.

Viiden vuoden työ on kuitenkin tuottanut hie-man tulosta. Olen erittäin iloinen siitä, että adoptio-perheitten vanhempainlomia pidennetään nyt tällä hallituksen esityksellä noin seitsemään kuukauteen nykyisestä suunnilleen neljästä kuukaudesta useimmille perheille.

Haluaisin kuitenkin, että kun valiokunta käsittelee tätä asiaa, se puuttuisi hieman lain perusteluihin. Tässä puhutaan isyys- ja äitiyslomista minun mielestäni hyvin vanhanaikaisilla käsitteillä. Puhutaan, että adoptio-perheissä ei ole sa-

maa tarvetta isyyslomaan isällä ja lapsella kuin biologisissa perheissä. Minun mielestäni tämä on erittäin merkittävää. Kyllä adoptioisällä ja adoptiolapsella on aivan yhtä suuri tarve sitoa suhteensa ja luoda suhteensa kuin biologisissa perheissäkin. Mielestäni ei voida puhua, että isyysloma olisi pelkästään jokin ns. sairaan äidin apuvoima, vaan kyllä siinä on kyse aivan jostakin muusta.

Käytännössä voidaan sanoa, että hyvin monet adoptiot, joista useimmat nykyään tehdään ulkomailla, jo vaativat, että isä on kuukauden pois kotimaasta. Se on välttämätön ehto, ja joudutaan ottamaan siis virkavapaata tai irtisanoutumaan töistä. Kysymys ei ole vain henkisistä ja psykologisista ja psyykkisistä suhteista, vaan nimenomaan on näin, että jotta adoptio voidaan saattaa voimaan esimerkiksi Kolumbian taholta, joka on yksi suurimmista adoptiolähtettäjämaistamme, joista lapsia tulee, isän ja äidin on oltava siellä vähintään suunnilleen kuukausi. Joskus se on kestänyt yhdeksän viikkoa, eikä kahdeksan viikkoa ole mitenkään hirveän epätavallista.

Koska vanhempainloma on ollut neljä kuukautta ja nyt tulee olemaan ehkä seitsemän, tätä on aika vaikea jakaa niin, että vielä tästä otetaan pois ja annetaan isälle, koska tämä aika on käytettävä hyvin tarkkaan niin, että luodaan suhde ainakin äidin ja lapsen kesken.

Perusteluissa lähdetään myös siitä, että äitiysloma olisi sairausloma, ja mielestäni, vaikka en itse ole kokenut synnytystä, ainakin empiirisen tutkimuksen perusteella voin kyllä sanoa, että hyvin harvat kokevat, että 105 päivää käytetään sairauslomaan. Kysymys on kyllä lapsen ja äidin välisen symbioosin aikaansaamisesta. Aivan samanlaista tapahtuu adoptioissa. Ei pidä luulla, että adoptiosuhde olisi jotenkin hirveän erilainen psyykkisesti. Siinä tapahtuu hyvin hyvin suuri psykologinen muutos ja suhteen luominen sekä vakiinnuttaminen.

Kolmas ongelma, mikä lakiehdotuksessa on ja mihin ei puututa, on se, että kun biologisten kaksosten vanhemmat saavat 60 päivää ylimääräistä vanhempainloma, näin ei tapahdu adoptioissa. Adoptioissahan monesti on kysymys siitä, että voidaan adoptoida myös kaksi lasta, sisarusta, tai enemmänkin, minkä tietysti pitäisi olla toivottavaa, koska ei ole hyvä erottaa sisarusia toisistaan, joten olisi hyvä, jos myös adoptiopeheet saisivat tämän 60 päivän lisän silloin, kun adoptoivat enemmän kuin yhden lapsen, mikä on aika kova paikka.

Neljäs kysymys on ikäraja. Tässä perustel-

laan, että yli kuusivuotiaita adoptoivat vanhemmat eivät saa ollenkaan äitiys-, isyys- tai vanhempainloma. Tässä argumentoidaan, että tällaista tarvetta ei ole niin paljon silloin, kun lapsi on näin iso, koska hän menee kouluun jne. Varmasti onkin niin, että vanhempien tarve olla kotona isomman lapsen kanssa vaihtelee. Muissa Pohjoismaissa on kymmenen vuoden ikä jne.

Mutta täytyy muistaa, että monen adoptiolapsen tausta voi olla hyvin vaikea. Yksinkertaisin tilanne on se, että hän ei osaa kieltä. Se on aika helposti korjattavissa. Se vaatii kyllä yhdessäoloa vanhempien kanssa. Uskon, että useimmat joutuvat ottamaan virkavapaata ollakseen yhdessä lapsensa kanssa. Tämä ei mielestäni ole oikein, joten mielestäni ei ole perusteita sille, että sanotaan, että ei ole tarvetta. Voi olla, että tällä hetkellä ei ole rahaa asian järjestämiseen, mutta tarvetta kyllä olisi. Olen myös vakuuttunut siitä, että ne vanhemmat, jotka näkevät, että lapsen tilanne on aika hyvä ja pärjätään vähemmälläkin lomilla, eivät turhaan vanhempainlomalle jää, jos on työpaikka, koska lomalla kuitenkin taloudellisesti on aika paljon heikompi tilanne.

Tässä on myös oikeudenmukaisuuskysymys koskien yksinhuoltajia, joilla on oikeus adoptoida lapsia. Kun Venäjän adoptointitoiminta on lähtenyt käyntiin, heille on tullut paljon parempi tilanne, koska on taloudellisesti helpompi adoptoida niin läheltä. Mutta he ovat kuitenkin aina viimeisinä niissä jonoissa. Nämä erinomaiset parit menevät heidän edelleen. Se tarkoittaa sitä, että he joutuvat toivomaan vähän vanhempaa lasta, jotta heillä olisi mahdollisuus saada lapsi.

Vanhemman lapsen adoptioiminen voi joskus olla aika rankkaa, varsinkin jos on yksin. Siinä mielessä on aika kohtuutonta ajatella, että yksinhuoltajat, jotka useimmiten saavat ehkä viisi- tai kuusivuotiaan lapsen, jätetään aivan ilman taloudellista tukea, kun he joutuvat olemaan pois töistä joka tapauksessa jonkin aikaa. En voi kuvitella tilannetta, että he seuraavana päivänä laittaisivat lapsen hoitoon, kun hän on tullut, tai edes käyttäisivät lomaa.

Venäjän duuma on tehnyt myös sellaisen päätöksen, joka vaikuttaa tähän asiaan. Yli kolmi- vuotiaat lapset, sen jälkeen kun heille on löydetty hyvät vanhemmat ja kaikki on kunnossa, laiteetaan vielä karanteeniin puoleksi vuodeksi odotamaan, ilmaantuisiko jostakin venäläinen paris- kunta, joka hänet adoptoisi. Jos lapsi on ollut viisi vuotta lastenkodissa, hyvin harvoin tällaista tapahtuu. Mutta tämä tekee sen, että ikä nousee vieläkin korkeammaksi. Aika paljon tulee nyt,

toisin kuin ehkä viime vuosina, vähän vanhempia lapsia.

Biologisten ja adoptiovanhempien oikeus samanlaisiin vanhempain-, äitiys- ja isyyslomiin, ei olisi jälkimmäisille mikään etuoikeus. Se olisi vain sitä, että asetetaan samalle lähtöviivalle, annetaan samat oikeudet näille lapsille. He ovat uusia lapsia. Se on tavallaan uusi syntymä, kun tulee adoptioperheeseen. Se vaatii samat henkiset prosessit kuin biologinen lapsen tulo perheeseen.

Haluaisinkin, että valiokunta tunnustaisi asian ja lähtisi mietinnössään tästä, olkoonkin, että hyväksytään, että tällä hetkellä ei rahaa kaikkeen ole. Tulevaisuudessa voitaisiin lähteä eteenpäin siitä ajatuksesta, että näitä tilanteita ei eriarvoisteta eikä tuhansia lapsettomia pareja, jotka tälläkin hetkellä odottavat lasta Suomessa, asetettaisi huonompaan asemaan sen vuoksi, että heillä ei ehkä ole varaa olla puolta vuotta poissa töistä.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Biaudet sanoi, pienistä asioista voi joskus olla todella iloinen, niin kuin itse olin iloinen siitä, että oli mahdollisuus sekä keskoslasten että adoptiolasten vanhempainvanhempainloma-oikeutta hieman parantaa. Tämän kustannusvaikutukset ovat hyvin vähäiset, 4 miljoonaa markkaa. Täytyy vain ihmetellä, että tällaisessakin asiassa jouduimme käymään pitkät neuvottelut valtiovarainministerin ja -ministerin kanssa. Se kertoo vain, minkälaisessa tilanteessa tällä hetkellä eletään, kun jopa tällaisia tyypillisiä ministeriön substanssiasioita joudutaan käymään läpi hyvin korkean tason neuvotteluissa.

Ed. Biaudet toi esille lain perusteluissa olevaa, ehkä oikeastaan tahatontakin ristiriitaa. Kun katsoo, niin aikaisemmin lain perusteluissa sanotaan, että ”ottolapsen tarvitsemää aikaa uuteen äitiinsä ja isäänsä kiintymiseen ja lapsen turvallisuuden tarvetta on lähtökohtaisesti verrattava biologisen lapsen vastaaviin tarpeisiin”. Kyllä lain valmistelijat ovat oikeasta lähtökohdasta lähteneet. Minulla ei ole mitään sitä vastaan, jos valiokunta haluaa vielä korostaa sitä, että tässä ollaan ihan vastaavassa tilanteessa.

Seuraavassa kappaleessa puhutaan, mikä on isyysrahan tarkoitus ollut; sillä on tarkoitus helpottaa äidin asemaa lapsen syntymän jälkeen. Siinä tietysti tulee mukaan eräitä lääketieteellisiä asioita, joita ei välttämättä sillä tavalla ole adoptiolapsen perheessä. Mutta minusta tuo ensin mainitsemani lause on tässä merkitsevämpi ja se

on minusta lain henki. Siltä perustalta toivon valiokunnan asiaa tarkastelevan.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Todellakaan ensi vuoden budjettiin ei kovin monta parannusta sosiaalisektorille mahtunut. Mutta peräänantamaton työ erityisesti naiskansanedustajien osalta tuotti kuitenkin siinä suhteessa tulosta, että meillä on nyt tämä hallituksen esitys lähetekeskustelussa.

Kuitenkaan en ymmärrä enkä tiedä miksi ja missä on hyväksi havaittu asettaa lapsen yläikärajaksi 6 vuotta adoptiotapauksessa oikeuttamaan vanhempainrahaan. Kuten ed. Biaudet totesi, perusteluissa todetaan, että kouluikäisen lapsen osalta ei olisi enää tarvetta, että vanhemmat voisivat jäädä kotiin. Minun mielestäni tämä on aika ontolta kalskahtava peruste. Kuusivuotias lapsi ja hieman varttuneempikin on kovin pieni. Uuteen kotiin tulo on aina suuri muutos lapsen elämässä ja myös perheen elämässä. Siihen tarvitaan tiivistä yhteistyötä ja sopeutustyötä perheessä niin lapsen kuin vanhempain osalta.

Perusteluissa todetaan myös, että viime vuonna ulkomailta adoptoituja yli kuusivuotiaita oli noin 20 prosenttia eli ilmeisesti noin 20 tapausta ja suomalaisista adoptoiduista lapsista kaikki ovat olleet alle kuuden vuoden ikäisiä. Se, että perheeseen tulee ulkomaalainen lapsi, on usein vielä suurempi muutos juuri kieliongelmiin ja kulttuuriongelmiin takia. Asia koskee todella pientä joukkoa, ja toivoisinkin, että valiokunnassa pohditaan myös näitten perheitten näkökulmasta vanhempainraha-asiaa, koska mielestäni se on todella tärkeä näille perheille.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n : Fru talman! Intensivvården av prematurer har utvecklats så att allt flera för tidigt födda barn kan räddas till livet. Ungefär 50 procent av barn födda under 23:e eller 24:e graviditetsveckan blir tack vare intensivvård vid liv. Barn som är födda efter 28:e graviditetsveckan och som inte har livshotande skador blir nästan alla vid liv. Här kan man säga att i Finland hör vi faktiskt till de främsta länderna på det här området. Enligt uppgift är det bara Japan som kan visa upp bättre siffror.

Stadgandena om moderskaps- och föräldradighet i den nuvarande sjukförsäkringslagen beaktar inte de behov som föräldrar till prematurer har. Vid normala födselar varar moderskaps- och föräldrapenningsperioden i cirka nio månader. Eftersom moderskapspenningperioden börjar omedelbart vid barnets födelse i de fall, då barnet

föds tidigare än 30 dagar före beräknad tidpunkt, kan moderskapspenningsperioden för prematur-mödrar ha upphört redan innan barnet kommer hem och föräldrapenningsperioden kan ha upphört redan sex månader efter den beräknade tidpunkten för födseln.

Barnets långa sjukhusvistelse, 3—4 månader och ibland ännu längre, är fysiskt och psykiskt tung för föräldrarna. Många besöker sitt barn dagligen trots långa avstånd mellan hemmet och sjukhuset. Också efter det att barnet kommit hem är kraven exceptionellt stora på föräldrarna. Barnen är ofta för en lång tid framöver beroende av specialtillsyn och -vård.

Tämä sairausvakuutuslain muutos parantaa keskoslasten vanhempien asemaa. Muutosesitys, joka koskee keskoslasten vanhempien asemaa, lähti liikkeelle, niin kuin hallituksen esityksestä ilmenee, tekemästani lakialoitteesta n:o 105/1994 vp.

Oman lakialoitteeni perusteluissa totesin muun muassa seuraavaa:

”Keskosten tehohoito on kehittynyt siten, että yhä useammat liian aikaisin syntyneet lapset voidaan pelastaa elämään. Noin 50 prosenttia 23. tai 24. raskausviikolla syntyneistä lapsista jää tehohoidon ansiosta eloon. Lähes kaikki 28. raskausviikon jälkeen syntyvät lapset, joilla ei ole hengenvaarallisia vaurioita, jäävät henkiin. Noin 250 tällaista keskosta syntyy vuosittain Suomessa.

Useimmissa tapauksissa lapsi pääsee sairaalasta suunnilleen ajankohtana, jolloin laskettu synnytysaika olisi. Sairaalahoido kestää näin ollen 3—4 kuukautta, joskus pitempäänkin.

Lasten sairaalassaolo on sekä fyysisesti että psyykkisesti raskasta vanhemmille. Monet käyvät lastensa luona päivittäin kodin ja sairaalan välisestä pitkästä matkasta huolimatta. Läheinen yhteys vanhempiin on hyvin tärkeää lapsen kehitykselle. Myös lapsen kotiin pääsemisen jälkeen vanhemmille asetettavat vaatimukset ovat poikkeuksellisen suuret. Lapsi tarvitsee usein pitkään ajan erityistä huolenpitoa ja hoitoa.

Sairausvakuutuslain säännökset eivät ota huomioon keskoslasten vanhempien tarpeita. Normaalien synnytysten yhteydessä äitiys- ja vanhempainrahakausi kestää yhteensä noin 9 kuukautta. Koska äitiysrahakausi kuitenkin alkaa välittömästi lapsen syntymästä niissä tapauksissa, joissa lapsi syntyy aikaisemmin kuin 30 päivää ennen laskettua ajankohtaa, äitiysrahakausi saattaa olla päättynyt jo ennen kuin lapsi

pääsee kotiin ja vanhempainrahakausi voi olla päättynyt jo 6 kuukauden kuluttua lasketusta synnytysajasta.”

On tärkeää, että liian aikaisin syntyneen lapsen äidille annettaisiin mahdollisuus lomaan niin, että hän voi olla lapsensa kanssa yhtä kauan kuin äiti, jonka lapsi syntyy normaaliin aikaan.

Hallituksen esitys tässä, mitä tulee keskoslasten vanhempien vanhempainrahaan, on teknisesti erilainen kuin aloitteessani, mutta tavoite on sama. Esityksessä ehdotetaan, että vanhempainrahakautta pidennetään arkipäivien määrällä, jonka lapsi syntyy aikaisemmin kuin 50 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa.

Lastenklinikan henkilökunta sekä vanhempainryhmä ovat tiiviisti seuranneet lakialoitteeni edistymistä. Heidän käsityksensä mukaan vanhempainrahakautta pitäisi pidentää arkipäivien määrällä, jonka lapsi syntyy aikaisemmin kuin 30, ei siis 50, arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Sen lisäksi asiantuntijat painottavat, että isyysrahaa pitäisi voida suorittaa myös lapsen kotiinpääsyn jälkeen, jos perhe näin haluaa.

Toivon, että voimme ottaa Lastenklinikan ja keskosten vanhempien näkökohdat huomioon lakiesityksen valiokuntakäsittelyssä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Lapsiperheitten asemaa parantavia ehdotuksia on aina tietenkin tervehdittävä tyydytyksellä. Tässä kuitenkin hallitus tuo samassa paketissa ikään kuin neljä eri asiaa. En tiedä, miksi nämä on kytketty tällaiseen pakettiin. Olisin toivonut, että esityksessä olisi tarkasteltu perheitten kannalta kokonaisuutta.

Nythan, mihin edellisessä puheenvuorossakin viitattiin, nämä tilanteet ovat perheitten kannalta kovinkin erilaisia. Saattaa olla, että äiti joutuu ennen synnytystä keskostapauksissa olemaan useita viikkoja, jopa kuukausia sairaalassa, jolloin perhettä kohti kustannukset saattavat olla useita tuhansia markkoja jo pelkästään äidin sairaalassaolon takia. Myös lasten sairaalahoidon kustannukset saattavat olla hyvinkin korkeita. Samoin tässä on jätetty kokonaan huomiotta monikkoperheet, joissa myös kulut saattavat nousta lasten sairastuttua vuosien aikana jopa satoihintuhansiin, jos on kolmesta tai neljästä

lapsesta kysymys. Yhtä hyvin ne olisi voitu tässä huomioida. Adoptiothan kohdistuvat nyt entistä enemmän sisaruksiin, kun adoptoidaan useampia lapsia, minkä olisi voinut paremmin ottaa huomioon.

Myös kuntoutusrahan ja erityishoitorahan vähimmäismäärän tarkistamatta jättäminen on tässä samassa paketissa. Tämä ei nyt varmasti tule saamaan ansaitsemaansa huomiota tässä käsittelyssä. Tämähän korostaa tätä hallituksen linjaa, että vähimmäisrahoja ei missään tapauksessa nosteta. Tässäkin on kysymys 60 markan rahasta ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Jos edustaja haluaa jatkaa, niin pyydän puhujakorokkeelle.

Ed. Huuh t a n e n : Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin samaan asiaan huomiota, mihin ed. Hyssälä kiinnitti jo. En syytä tässä nykyistä hallitusta. Saman tyyppinen käytäntö oli edellisen hallituksen aikoina ja varmaan sitä ennenkin, että niin monenlaisia asioita kytketään yhdeksi hallituksen esitykseksi, tässä tapauksessa kolme aivan erityyppistä asiaa ja markkamääräisiltä vaikutuksiltaan aivan erityyppisiä asioita.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on alkanut jo kuulla asiantuntijoita tässä asiassa, mikä johtuu ilmeisesti siitä, että meillä on ollut työpulaa edellisten viikkojen aikana ja tiedämme, että meillä on hirvittävä työn runsaus tiedossa tästä eteenpäin. Siinä kävi ilmi jo asioita, jotka täällä ovat tulleet esille. Sen voisi tiivistää, että tässä sairauspäiväraha- ja vanhempainpäivärahaudistuksessa ollaan oikeassa suunnassa ja oikealla tiellä, mutta jo kuultujen asiantuntijoiden mukaan siihen liittyy monia huomioimattomia seikkoja, jotka tässä yhteydessä olisi tullut käsitellä.

Se on luonnollisesti ikävää, kun tarkastelee tätä asiaa perheitten kannalta, mihin meillä oli tänä päivänä tilaisuus. Nämä kertoivat, mitä kaikkia ongelmia liittyy keskoslapsen hoitoon, monikkolasten hoitoon verrattuna normaaliin synnytykseen ja yhden lapsen hoitoon. Ainakin minua se kosketti hyvin kovasti. En ollut tullut ajatelleeksi, miten monet seikat ovat kerta kaikkiaan erilaisia kuin esimerkiksi omassa perheessäni, kun pojat syntyivät ajallaan ja yksi kerrallaan.

Lainsäädäntöä pitäisi ehdottomasti viedä siihen suuntaan, että käsitteisimme kerralla suu-

rempia kokonaisuuksia. Tämä ei ole mitenkään opposition puheenvuoro. Se olisi kaikkien edun mukaista, jos tällaisiin käytäntöihin pääsisimme.

Totean jo täällä käytettyjen puheenvuorojen lisäksi vain, että myöskään tämä sairaus- ja vanhempainpäivärahan ja erityishoitorahan asia ei ole ongelmaton. Ehkä ainakin oppositiosta käsin joudumme tässä asiassa toimimaan hallituksen esitystä vastaan, kun pyrimme parempaan lopputulokseen.

Sairausvakuutuslain 23 § omalta osaltani saa nyt jäädä käsittelemättä, mutta toisesta lakiesityksestä, kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta, haluaisin sanoa vain sen, että on tämä aika lailla kovaa politiikkaa, kun kuntoutusrahan minimiä ei tarkisteta indeksillä, mutta jo markan korkeampaa tarkistetaan. Luonnollisesti, kun kuntoutusraha on tulosisidonnainen, mitä suurempi se on, sitä suurempi indeksitarkistus markkamääräisesti tulee olemaan, kun se tulee olemaan prosenttiperusteinen. Se tekee tämän asian vaikeasti ymmärrettäväksi. Mikä tekee pienimmän kuntoutusrahan niin erinomaiseksi, että sitä ei tarvitse korottaa, mutta kaikkia muita on mahdollista korottaa? Tämä on aika erikoinen arvovalinta.

Varmasti tässäkin keskustelussa tällainen 400 miljoonan markan vaikutus näyttää menevän ilman huomiota, kun me puhumme työntekijän työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa. Niin erilaisia nämä kolme asiaa ovat.

Oikeastaan haluaisin vain palata siihen, mistä aloitin: Käytäntöä sekä hallituksen puolelta että eduskunnassa voisi korjata siihen suuntaan, että käsitteisimme yhtenäisempiä asioita kerrallaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

6) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain 5 ja 5 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 173/1996 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Kun sairauskulujen verovähennysoikeudesta luovuttiin, tarkoitus oli ulottaa hammashuollon sairausvakuutuskorvaukset koskemaan koko aikuisväestöä vuonna 1992. Lama ja rahanpuute aiheuttivat sen, että hammashuollon sairausvakuutuskorvauksen laajentamista on lykätty vuosi toisensa jälkeen. Väliaikaisilla laeilla asia on aina siirretty vuodelta eteenpäin. Vuonna 1956 ja sen jälkeen syntyneillä vakuutetuilla on oikeus hammashuollon korvaukseen. Muulla aikuisväestöllä oikeus hammashuollon korvaukseen riippuu siitä, onko annettu hoito ollut muun sairauden kuin hammassairauden parantamiseksi välttämätöntä tai sädehoidon tai sytostaattihoidon vuoksi tarpeellista.

Tilanne on tällä hetkellä sellainen, että 1,8 miljoonaa suomalaista on hammashuollon subventioiden ulkopuolella. Lainsäädäntö ei kuitenkaan estä heidän saamistaan järjestelmällisen hammashuollon piiriin. Kunnat voivat järjestää asukkaidensa hammashuollon haluamallaan tavalla voimavarojensa mukaan. Niinpä pohjoisessa, idässä ja lännessä kunnat huolehtivat usein koko väestönsä hammashuollosta terveyskeskuksen palvelujen kautta. Etelä-Suomessa ja erityisesti suurissa kaupungeissa väestö käy yksityishammaslääkäreillä eikä saa yhteiskunnan tukea.

Lääketieteellisesti ajateltuna suomalaisten suun terveys on parantunut oleellisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Hammashoidon tarve on suurinta keski-ikäisillä, 40—65-vuotiaalla väestöllä. Yhteiskunnan subventiot kohdistuvat nuoriin, joiden hoidon tarve hammashuollossa on vähäisintä. Hyvä ennalta ehkäisevä työ on johtanut siihen, että lapsilla ja nuorilla aikuisilla hampaat ovat kunnossa. Se, että tuki kohdistuu nyt niihin, joilla tarve on vähäisintä, koetaan epäoikeudenmukaisena ja on yhteiskunnankin kannalta epätarkoituksenmukaista.

Terveyskeskukset tarkastavat nuoria potilaita aivan kuin ennen, vaikka nuorten suun terveys on parantunut. Tämä johtaa siihen, että uudet potilaat eivät pääse hoitoon. Potilas tietää, että terveyskeskushoito on potilaan rahakukkarolle edullisin. Vaikka hammashuollon sv-korvaus ulotettaisiin kaikkiin kansalaisiin, jää yksityishammaslääkärin hoidosta edelleen huomattava osa potilaan itsensä kustannettavaksi, eli se on aina potilaalle kalliimpaa kuin terveyskeskushammaslääkärillä käynti.

Ongelman jatkuttua vuosi toisensa jälkeen asetettiin aikuisväestön hammashuoltotyöryhmä ratkaisemaan asiaa. Työryhmä esitti, että nykyistä sairausvakuutuskorvausten kautta käytettävää määrärahaa jaettaisiin useammalle alentamalla korvausprosentteja. Toisena vaihtoehtona oli, että asiakkaalle syntyneitä kustannuksia korvattaisiin vasta vuosittaisen omavastuun täytyttyä. Kolmas vaihtoehto oli, että lisättäisiin kunakin tulevana vuonna lisää ikäluokkia. Siihen tarvittaisiin kuitenkin toistasataa miljoonaa markkaa rahaa lähivuosina. Koko ongelman ydinhän on se, että valtion taloudellisen tilanteen vuoksi lisämäärärahoja tähän tarkoitukseen ei ole ollut osoitettavissa.

Kun on selvää, että laki ei aseta esteitä sille, että kunnat järjestäisivät väestönsä hammashuollonkin terveyskeskuksissa, pitää kysyä, miksi näin ei ole tapahtunut. Tavallisin syy on tietysti se, että kunnilla on rahapula ja lama koettelee kuntien terveydenhuoltoa. Muitakin syitä on. Hammashuolto on saanut olla hieman omassa rauhassaan terveyskeskuksissa. Viime vuodet on puuhasteltu vain sv-korvauksen laajentamisen parissa ja vaadittu sinne lisää voimavaroja. Vain viisaat kunnat ovat itse toimineet veronmaksajien hyväksi. Potilaat eivät ole tottuneet vaatimaan terveyskeskuksilta hammashuoltoa. Yksi olennainen kysymys on, miksi terveyskeskushammaslääkärillä on 700—1 500 vastaanotokäyntiä vuodessa, kun terveyskeskuslääkärillä vastaanotokäynnit vaihtelevat varovaisemman arvion mukaan 3 000:sta 5 000:een. Hammashuollon työryhmäkin katsoi yhden keinon olevan terveyskeskusten hammashuollon rationalisointi ja tehostaminen.

Terveyskeskusten tehtävänä on hoitaa ennen kaikkea ennalta ehkäisevä työ, lapset ja nuoret. Edelleen olemme tottuneet siihen, että yhteiskunta huolehtii varattomista, vähävaraisista ja niistä, joilla on tietty yleissairaus. Terveyskeskusten tulisi myös tehdä maahan kattava hammashuollon päivystysjärjestelmä. Jos perusterveydenhuollon hammashuolto toimii, silloin päivystyskään ei tule liian kalliiksi.

Kuntien välillä on suuret erot hammashuollon tuottavuudessa ja tehokkuudessa. Sairausvakuutuskorvausjärjestelmän laajentaminen ei ratkaise tätä asiaa. Mielestäni on kuitenkin järkevää, että sairausvakuutuskorvaukset voidaan kohdentaa niihin, jotka niitä eniten tarvitsevat, eli keski-ikäisiin, 40—65-vuotiaisiin kansalaisiin. Terveyskeskukset on veloitettava edelleen hoitamaan ennen kaikkea lapset ja nuoret ja ennal-

taehkäisy sekä yleissairauksien yhteydessä hammashuolto. Jos ja kun toiminnan tehostaminen tuo lisää liikkumavaraa, terveyskeskukset voivat huolehtia muistakin väestöryhmistä niin, että nekin saavat terveyskeskuksissa hammashoitoa.

Ehkä on hyvä vielä huomata, että muualla maailmassa hammashoitovakuutuksia puretaan siksi, että ne ovat tutkimusten mukaan liian kalliita ja tuottavat ylihoitoa. On todettu, että hammashuollon korvausjärjestelmä kansainvälisessä vertailussa on kallis suhteessa hoitoa saavan väestön kokoon. Senhän ovat todenneet jo monet suomalaiset kunnatkin, kun ne ovat järjestäneet väestönsä hammashuollon oman terveydenhuollon kautta.

Minun ratkaisuni aikuisten hammashuollon järjestämiseen on, että sairausvakuutuskorvaus kohdennetaan siihen väestöosaan, joka nyt tarvitsee eniten hoitoa, eli keski-ikäisiin. Terveyskeskukset hoitavat entistä tehokkaammin lapset ja nuoret sekä hammashuollon yleissairauksien yhteydessä. Terveyskeskusten tulee tehostaa hammashuoltonsa toimintaa, jolloin yhä suurempi osa väestöstä voi saada palveluja myös terveyskeskuksista.

Sairausvakuutuskorvauksiin ei lisämäärärahoja ole lähivuosina luvassa, mutta olemassa oleva raha voidaan käyttää sillä tavalla, että se on kansanterveydellisesti kaikkein järkevintä. Se on kansalaisten oikeuksien ja tasavertaisen kohtelun vuoksi myös välttämätöntä.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Hallituspuolueiden taholta halutaan uudessa poliittisessa kulttuurissa korostaa eduskunnan keskeistä asemaa päätöksenteossa. Samaan hengen vetoon valitetaan toki sitä, että kansalaisten usko päättäjiin horjuu ja osallistuminen vaaleihin on laimentunut. Mielestäni usko poliittiseen päätöksentekoon on pitkälti menetetty siksi, että ne, jotka korostetusti puhuvat edustuksellisesta kansanvallasta, todellisuudessa vähiten välittävät eduskunnasta ja sen päätöksistä. Tämä ristiriita tulee erityisen hyvin esiin aikuisten hammashuoltoa koskevilla järjestelyillä.

Vuonna 91 eduskunta päätti luopua sairauskuluvähennyksestä ja samalla laati lain, jolla kansalaisille tästä aiheutuvaa menetystä osittain korvattiin laajentamalla sairausvakuutus koskemaan koko aikuisväestön hammashoitoa. Tämänhän piti tulla voimaan jo vuonna 92. Valtiontalouden romahdettua joutui silloinen hallitus siirtämään lain voimaantuloa. Tätä voitaneen tietysti tilanteeseen nähden pitää jälkikä-

teenkin perusteltuna, vaikkakin valitettavana lupauksen rikkomisena. Tämän jälkeen tapahtunut asian käsittely on jo aivan toinen asia.

Ministeri Mönkäre korostaa, kuten täälläkin äsken, että hän kyllä lääkärinä ymmärtää hoitamattomien suusairauksien merkityksen yksilön terveydelle ja niistä yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset, mikä ymmärtämys on sinänsä ihan positiivinen asia. Kuitenkin sosiaali- ja terveysministeriön esityksestä viimeksi vuoden 96 tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä esitettiin tästä etuisuudesta kokonaan luopumista. Valiokunnan yksimieliseen kannanottoon nojautuen eduskunta ei hyväksynyt tätä hallituksen esitystä vaan edellytti, että vuoden 97 talousarvioehdotuksen yhteydessä hallitus tekee esityksen, miten asiat tullaan hoitamaan. Tämä oli eduskunnan tahto.

Sitten asetettiin työryhmä asian selvittämiseksi. Saamieni tietojen mukaan ennen työn alkua kuitenkin tehtiin päätös, että lain voimaantuloa siirretään vuoteen 2000. Työryhmä sai esityksensä valmiiksi kesäkuun alkuun. Se päättyi yksimielisesti siihen, että hammashuoltoon tulee saada yhteiskunnan tukea. Tältä osin tämä työryhmä ei poikkeaa esityksessään lukuisista aikaisemmista asioita käsitteleistä toimikunnista.

Budjettiriihessä käydyistä keskusteluista ja siellä olleista luonnoksista ilmenee kuitenkin, että sosiaali- ja terveysministeriön alkuperäinen esitys oli nytkin laajennuksesta luopuminen. Se, mitä eduskunta oli joulukuussa 95 asiasta ilmaissut, oli jätetty täysin huomiotta. Budjettiriihen kuluessa tekstiä tosin vähän muutettiin alkuperäisestä. Nyt ei kuitenkaan esitetä tätä vaihtoehtoa väliaikaisestikaan toteutettavaksi, vaikka se olisikin ollut eduskunnan tahdon ja päätöksen mukainen. Voi tietysti kysyä, onko eduskunnan tahdolla mitään merkitystä tässä asiassa.

Seuraavat asiat, jotka tuon esille, päivästöin puoltavat aikuisten hammashoitajärjestelyjen toteuttamista.

On tullut esille asian käsittelyn yhteydessä jo lukuisia kertoja, että suun alueen sairaudet altistavat monille muille sairauksille ja vaikuttavat näiden hoitoon. On osoitettu muun muassa tutkimuksilla, että hoitamattomat suun alueen tulehdukset altistavat sydän- ja verisuonitauksille yhtä merkittävästi kuin tupakointi, jota tähän saakka on pidetty eräänä keskeisenä altistajana.

Sairaalahoitoa vaativat suun alueen tulehdukset ja samalla hoitokustannukset ovat moninkertaistuneet viimeisten kolmen neljän vuoden aikana. Sairaalaan joutuneista puolet on ilmoittanut

taloudellisten syiden estävän hakeutumasta hammashoittoon riittävän ajoissa, jolloin sairaalahoitoon ei olisi tarvinnut turvautua.

Hallitusmuodon 15 a § käsittelee ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Nyt on käytävä keskustelu siitä, kuuluuko koko aikuisväestön järjestelmällisen hammashuollon liittäminen sairausvakuutuksen piiriin pykälässä mainittuihin riittäviin terveyspalveluihin, joiden järjestäminen on siis säädetty julkiseksi tehtäväksi.

Hammashuollossa sosiaaliluokkien väliset erot hoitoon hakeutumisessa ovat olleet muusta terveydenhuollosta poiketen huomattavan suuret. Voidaan arvioida, että sairauskuluvähennyksen poistaminen ja taloudellinen lama ovat huonontaneet tilannetta entisestään.

Terveyskeskuksissa akuutin hoidon käynnit ovat moninkertaistuneet. Niissä terveyskeskuksissa, jotka ovat supistuspäätöksistä huolimatta tarjonneet yhteiskunnan tukemia palveluja myös aikuisväestölle, jonotusaika voi olla jopa yli vuoden. Kunnallisen toimeentulotuen kautta annettujen hoitopalvelut ovat myös merkittävästi lisääntyneet.

En tiedä, mihin ministeri Mönkäreen tiedot terveyskeskusten hammashoidosta perustuvat. Meillä oli valiokunta kuulemassa Järvenpään terveyskeskuksen ylihammaslääkärinä, joka tietää kyllä koko maankin tilanteesta, koska hän toimii aktiivisesti ylihammaslääkäreiden yhdistyksessä. Ei pidä paikkaansa, että terveyskeskuksissa tehtäisiin niin paljon tarkastuksia, että se estäisi muiden ryhmien hoitopääsyn. Päinvastoin siellä on erittäin tehokkaasti rationalisoitu toimintaa myöskin tältä osin. Hän valitti heidän terveyskeskushammaslääkäriensä loppuunpalamista ja runsaita työstä poissaoloja juuri kasvanneen työtaakan ansiosta. Terveyskeskuksissa on parin viime vuoden aikana yli sata hammaslääkärin virkaa tai tointa poistunut tai niitä ei ole täytetty, joten työvoimaa on entistä vähemmän hoitamassa entistä suurempaa potilasryhmää. Rationalisointeja on suoritettu todella tehokkaasti.

Jos Helsingissä, kun ministerin puheenvuorossa oli Etelä-Suomi myös esillä, terveyskeskus hoitaisi koko väestön, siellä tarvittaisiin noin 500 uutta virkaa ja myöskin avustava henkilökunta. Ei varmastikaan liene minkään kunnan rahkeissa varaa ihan näin suuriin investointeihin ryhtyä.

Täytyy ottaa huomioon, että meillä on toimiva yksityissektori. Ei ole mitään syytä varmaankaan unohtaa tätä seikkaa. Siellä on pienyritystoimintaa, jossa on ihan työllistäviä pikku yrityksiä, joten miksi sitä nyt tässä mollaisimme.

Eri yhteyksissä on esitetty, että aikuisten hammashoitokorvauksia ei voida toteuttaa, koska mihinkään muihinkaan uusiin etuuksiin ei valtiontalouden huonon tilanteen vuoksi ole varaa. Tässä voi tietysti miettiä, miksi meillä on sitten varaa suunnata toimeentulotuen kautta miljoonia markkoja hammashuoltoon, miksi meillä on varaa suunnata keskussairaaloiden teho-osastojen kautta annettavaan hammashuoltoon miljoonia markkoja. Emmekö voisi osan siitä rahasta suunnata ennalta ehkäisevään työhön, niin välttyisimme pitkällä aikavälillä näistä suurista kustannuksista toisaalla?

Olen luonnollisesti sitä mieltä, että apua tarvitsevat ihmiset täytyy ottaa hoitoon. Ei tarvitse niin käsittää, että en olisi sitä mieltä, että nämä ihmiset tulisi hoitaa, mutta pitkällä aikavälillä nämä kustannukset voitaisiin minimoida, kun varoja siirrettäisiin ennalta ehkäisevään hoitoon ja järjestelmällisen hammashuollon palvelujen tukemiseen.

On vaikea ymmärtää, miksi hammashuollon korvauksista luovuttaisiin juuri nyt, kun edellä jo kerroin, että hallitusmuotoa on uudistettu perusoikeuksien osalta. Miten aiotaan varmistaa, ettei esimerkiksi kenenkään asuinpaikka tai varallisuus estä hammashuoltopalvelujen tasa-arvoista saamista käytännössä?

Maamme sosiaali- ja terveyspolitiikan keskeisenä tavoitteena on yhdenvertaisuuden toteuttaminen niin alueellisesti kuin eri sosiaaliryhmien kesken. Tämä tavoite ei toteudu suun terveydenhuollossa, kuten ministerin puheestakin kuulimme, eli tällä hetkellä väestön mahdollisuudet hankkia tarvitsemiaan palveluja ovat erilaiset riippuen asuinpaikasta, iästä sekä taloudellisesta asemasta ja sosiaaliryhmästä. Eriarvoisuutta on sekä saman kunnan asukkaiden että eri kuntien tarjoamien palvelujen kesken. Suun terveydenhuollossa on kuntia, jotka pystyvät tarjoamaan koko väestölle heidän tarvitsemansa palvelut. Lähinnä etelän suurissa kaupungeissa valtaosa aikuisväestöstä ei saa kunnan tarjoamia palveluja. Mielestäni näissä kaupungeissa korostuu yksityisyyden merkitys, ja näiden palvelujen toimintaedellytykset tulee voida huomioida tasa-arvoisesti kuntien palvelujen kehittämisessä.

Meillä on vielä tulossa muutamia palvelujen tarpeeseen vaikuttavia muutoksia lähiaikoina.

Väestön vanheneminen merkitsee huomattavaa haastetta palvelujärjestelmän kehittämislle. Suun terveydenhuollossa tällä seikalla on suuri merkitys. Vanhenemisen myötä hampaisto ja purentakyky vaativat entistä enemmän hoitoa. Ikääntyminen, sairaudet ja lääkkeiden käyttö lisäävät merkittävästi hoidon tarvetta.

Toisena haasteena myös suun terveydenhuollossa ovat pitkäaikaistyöttömät. Heidän suun terveydestään on erityisen aiheellista pitää huolta. Myöskään heillä suun toimintakyky ei saa muodostaa estettä sosiaalisessa selviytymisessä, vaan heidän tulee myös tältä osin voida yhtä hyvin kuin muu väestö. Työttömien syrjäytyminen myös tältä osin on tullut selvästi esille kansalaispalautteissa.

Valtakunnallisessa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmassa käydään ansiokkaasti läpi sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteita ja tulevina vuosina tarvittavia toimintatapoja. Suun terveydenhuollon tavoitteista tärkeimmät ovat mielestäni kansalaisten yhdenvertaisuuden turvaaminen palvelujen saatavuuden suhteen, terveyserojen vähentäminen ja syrjäytymiskehityksen estäminen. Jotta tällä hetkellä vallitsevaa eriarvoisuutta voidaan vähentää, tarvitsevat kansalaiset terveyskeskuksissa tapahtuvan suun hoidon lisäksi järjestelmän, joka sairausvakuutuksen kautta mahdollistaa säännöllisen palvelujen käytön yksityissektorilla. Tällöin koko väestö saadaan myös suun terveydenhuollon osalta yhteiskunnan tuen piiriin, jolloin tuen saanti ei enää ole riippuvainen henkilön asuinpaikasta ja iästä.

Arvoisa rouva puhemies! Toivon, että hallitus ottaa huomioon nämä puheessani mainitsemani seikat ja miettii uudelleen tämän järjestelmän todella vakavasti kansalaislähtöisesti, jotta tasa-arvo tältä osin voidaan turvata.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Kävi ilmi, että ed. Hyssälä ei kuunnellut ilmeisesti sanaakaan siitä, mitä puhuin, mutta tässä keskustelussa nyt tulivat toistetuiksi vanhat argumentit. Minähän esitin vastauksen siihen, mitä ed. Hyssälä lopuksi hallitukselta vaati. Tosiasia on se, että me emme tule saamaan sairausvakuutuskorvausten laajentamiseen niin merkittävää summaa, kuin on vuonna 92 laskettu, lähes 400:aa miljoonaa markkaa, jota sitten on vuosi toisensa jälkeen siirretty budjeteissa eteenpäin. Tällä hetkellä me käytämme noin 160 miljoonaa markkaa sv-korvauksiin ja sen lisäksi kunnat saavat valtionosuutta perus-

terveydenhuollon järjestämiseen niin kuin erikoissairaanhoidonkin.

Minä esitin rakentavaa ratkaisua, jossa olemassa oleva sairausvakuutusraha kohdennettaisiin niihin, jotka eivät tällä hetkellä saa yhteiskunnan subventiota ollenkaan, eli 40—65-vuotiaisiin. Perustelin sen sillä, että lasten ja nuorten hammashoito on tällä hetkellä ylisubventoitua. He saavat sekä terveyskeskuspalveluja että sv-korvauksia, ja yksi osa väestöstä, se joka tarvitsee kaikkein kipeimmin nyt tätä tukea, ei saa sitä ollenkaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole missään vaiheessa esittänyt, että sairausvakuutuskorvauksista luovuttaisiin, niin kuin olen kuullut ymmärretyn. Se on minusta niin käsittämätön ymmärrys, että en todellakaan tajua, miten joku voi edes ajatella niin kierosti, kun me olemme joutuneet koko ajan häviämään hallituksen neuvotteluissa ja valtiovarainministeriön kanssa tässä asiassa.

Me emme saa 400:aa miljoonaa markkaa sairausvakuutuskorvausten laajentamiseen lisää rahaa. Kun käytetään tietty summa tällä kerralla yhteiskunnassa hammashuollon tukemiseen ja se menee väärin, mikä on kaikissa tutkimuksissa todettu, minä esitän, että jaetaan olemassa oleva raha nyt oikeudenmukaisemmin ja tehdään sitä, mikä on järkevää. Terveyskeskukset hoitavat lapset ja nuoret ennalta ehkäisevästi, jotta hampaat pysyvät kunnossa. Meillä on siitä hyvä esimerkki 10—20 viimeisen vuoden ajalta. Nuorten aikuisten hampaat ovat kunnossa. Jaetaan se sv-korvausraha niille, jotka eivät nyt saa kaikissa maan terveyskeskuksissa palvelua.

Kun ed. Hyssälä kysyi, mihin mahtavat perustua minun tietoni perusterveydenhuollon tehokkuusluvuista, ne perustuvat hyvin laajalti siihen, mitä olen itse terveyskeskustyössä juuri ennen tätä eduskuntakautta nähnyt. Olin itse terveyskeskuslääkäri, joka otin vuodessa yli 5 000 käyntiä vastaan. Tiedän, että terveyskeskushammaslääkärit tekevät aika pienen osan siitä, mitä terveyskeskuslääkärit tekevät ja kuntien välillä vastaanottokäyntien lukumäärissä per hammaslääkäri on sellaiset erot, että ne vaihtelevat 750:stä 1 500:aan. Minä vain kysyn, miksi on näin, kun lääkäri joutuu tutkimaan potilaan kokonaisuudessaan ja hammaslääkäri hoitaa potilaan suun. No, tietysti hammaslääkärin työ on toimenpidevaltaista, mutta niin on myös terveyskeskuslääkärin. Kun kaikki asiantuntijat sanovat, että terveyskeskushammaslääkärin työssä on tehosta-

misen varaa, minä vain esitän, että tutkitaan, miten sitä työtä voitaisiin tehostaa.

Nyt täytyy vielä muistaa, että niissäkin kunnissa, joissa hammashuolto annetaan perusterveydenhuollossa kaikelle väestölle, käytetään nytkin jo yksityishammaslääkäreitä tässä järjestelmässä mukana. En minä esitä, että Helsingin kaupungin pitää perustaa 500 terveyskeskushammaslääkärin virkaa lisää, vaan käytetään olemassa olevaa rahaa järkevästi.

On olemassa myös suhygienikkojen ammatiryhmä, joka voi esimerkiksi nuorten ja koko aikuisväestön tarkastuksessa olla hyvin merkittävä työntekijäryhmä apuna, joka on ihan vastaavanlainen työntekijäryhmä kuin neuvoloissa terveydenhoitajat, jotka tekevät yhteistyötä terveyskeskyslääkärin kanssa. Ennaltaehkäisy on tietysti kaikkein tärkeintä, ja sillä tavalla me aina säästämme terveydenhuollossa hoitokustannuksia.

Kun ed. Hyssälä puuttui työttömiin, kunnilla on täysi mahdollisuus tällä hetkellä hoitaa syrjäytyneet. Ei laki estä sitä. Kuntien pitäisi nimenomaan hoitaa nämä ihmisryhmät, jotka nyt ovat jäämässä jalkoihin. Se on myös työllistämistä, ja terveydenhuollossa pystytään myös kustannuksia hallitsemaan, kun tehdään oikeita asioita oikeassa paikassa.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan hyvää ja, voisi sanoa, myös tasokasta keskustelua varmasti ennen muuta sen takia, että ministeri on itse lääkäri ja ed. Hyssälä on hammaslääkäri ja myös hammaslääketieteen tohtori, siis tohtoreita molemmin puolin.

Mutta yksi asia, jonka haluaisin ottaa esiin ja jota haluan painottaa, on se, että tavallaan ed. Hyssälän puheenvuorossa tuli ilmi uhkakuva, että ihmisten terveyttä ei tasapuolisesti voida hoitaa — siis hän puhui suun terveydestä — johtuen varallisuudesta ja asuinpaikasta. Sanoisin, että on monen vuoden ajan ollut jo, ed. Hyssälä, Suomessa tilanne, että ihmisten terveydenhoito enää ei ole ollut tasapuolista. Ennen muuta siihen on vaikuttanut varallisuus, ja toinen asia, joka on yhä enemmän alkanut vaikuttaa, on potilaiden ikä.

Ministeri Mönkäre, itse viimeksi pidin eilen vastaanottoa. Yhä enemmän tulee potilaspalautetta siitä, että ikä on se, jonka mukaan ihmisiä hoidetaan tai ei hoideta meidän julkisessa terveydenhoidossamme, ja se on hyvin vaarallinen signaali. Siinä ollaan menossa aivan uudelle, pahalle ja kielteiselle tielle, jolla aikaisemmin ei kuljet-

tu. Ikä vaikuttaa yhä voimakkaammin, ja se kuvaa yhteiskunnan negatiivista kehitystä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tähän keskusteluun ei supistetun kansakoulun pohjalta kannattaisi liittyä, mutta se nyt sallittakoon. Tulee vähän niin kuin puuroon raita sitten siitä.

Ministeri Mönkäre ei mielestäni oikein perusteellisesti puuttunut ainakaan ensimmäisessä puheenvuorossaan eikä nytkään ennalta ehkäisevän hoidon vaikutukseen sikäli, että hän puhui, että 400 miljoonaa pitäisi saada rahaa vai oliko se 240 miljoonaa vielä, jotta pystyttäisiin laajentamaan hammashoito nyt yli 40-vuotiaisiin. Kun tutkimuksilla ja tilastoilla pystytään osoittamaan melkein mitä vain, eikö nyt tässäkin tapauksessa ollut tutkittu sitä, mitä vaikuttaa se, että ikääntyvä ja vähävarainen kansanosaa jättää hampaansa hoitamatta, kun luetellaan erilaisissa kirjoituksissa ja tutkimuksissa mitä moninaisimpia sairauksia sydänsairautta ja kaikkea myöten, mitä aiheutuu siitä, kun hampaat on huonosti hoidettu? Onko Suomessa, joka on tutkimusten ja tilastojen maa, olemassa ollenkaan selvitystä siitä, mitä aiheutuu, jos yli 40-vuotiaiden hampaat ovat huonossa kunnossa, mitä aiheutuu muina hoitokustannuksina, kun he joutuvat olemaan sairaaloissa ja työkykynsä menettäneinä seuraamusvaikutusten kautta? Siitä olisi mukava kuulla nyt ministerin näkemys, joka todella edustaa hyvää asiantuntemusta.

Kysymyksen voi aina tehdä näin kansakoulun pohjalta, eikö totta, ed. Tiusanen?

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En toivo tästä mitään tohtorien taistoa, mihin ed. Tiusanen vähän niin kuin antoi aineksia tai viitteitä. Haluan vain kysyä, jos terveyskeskushammaslääkärin työ on niin tehotonta, kuin ministeri Mönkäre antoi ymmärtää, verrattuna terveyskeskyslääkärin työhön, olisiko keskusteltavakin siitä, että yhteiskunta tukisi sitä sektoria, jolla palvelut tuotetaan tehokkaimmin eli yksikkö saadaan halvimmilla kustannuksilla. Silloin kannattaisi tehdä tutkimukset, kummalla sektorilla se on, ja suunnata yhteiskunnan tuki sinne.

Sitten olisin kysynyt, jos hallitus tekee esityksen, että 40—60-vuotiaat tulevat yhteiskunnan tuen piiriin, miten käy esimerkiksi Helsingin kaupungissa 30 vuotta täyttäneille, jotka on nyt syytä syrjään terveyskeskushoidosta. Heillä nähtävästi katkeaa säännöllinen hoito ja kaikki se

suun terveys, jolla on pitkällisen työn tuloksena saatu aikaan, valuu hiekkaan eli tulee väliinputoajaryhmiä.

Toisaalta, en toivo potilaiden epätasa-arvoisuutta, niin että jos he käyttävät toisen tai toisen sektorin palveluja, potilaiden eriarvoisuus näkyy siltä osin, vaan haluaisin, että molemmissa kustannukset potilasta kohden olisivat aina suurin piirtein samat.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Aloitetaan ed. Hyssälän esii tuomista ajatuksista ja siitä, että olisi tohtorien taisto kyseessä. Yleensä eduskunnassa minua häiritsee se ajattelu, että kun yritetään asiantuntevasti puhua asioista, täytyy ottaa väkisin tällainen oppositio — hallitus-asetelma, kun nyt meillä olisi juuri mahdollisuus kerrankin miettiä porukalla, mikä tässä olisi viisainta.

Minä olen ollut hyvin hämmentynyt koko hammashuoltoasian kanssa koko ministeriaikani, puolitoista vuotta, kun ilmoitetaan, että rahaa ei ole lisää. Itse tiedän lääkärinä — vastaus ed. Aittoniemen kysymykseen tulee tässä — eikä siihen tutkimustietoa tarvita, että suun terveys on kaikkien kannalta erittäin tärkeä asia. Joka ainoa bakteeripesäke, joka ihmisen elimistössä on, nykytietämyksen ja tieteellisen näytön valossa aiheuttaa ihmisen terveydelle lisähaittoja. Jokaisella pitäisi olla suussa terveet hampaat, se on tavoite, ja ennaltaehkäisy on siinä keskeisintä. Minä ajattelen, että sitä ei tarvitse edes erikseen sanoa.

Mutta yritän itse nyt löytää ratkaisua olemassa olevien varojen ja kaikkien niiden resurssien puitteissa, jotka meillä on, miten näiden puitteissa saisimme kaikille kansalaisille yhteiskunnan tukemaa hammashuoltoa niin, että järkevin työ ainakin tehdään, ennaltaehkäisy lasten ja nuorten osalta, sitten siitä eteenpäin laitetaan sv-korvaus, suunnataan se niille, jotka eivät nyt mahdu jostakin syystä terveyskeskuksiin. Mutta tehdään ensin ennalta ehkäisevä työ, joka on tulevaisuutta ajatellen tärkeää.

Miten Helsingissä 30—40-vuotiaiden sitten kävisi? Ajattelen niin, että Helsingin kaupunki voisi tehostaa terveyskeskushammashuoltoa niin paljon, että se voisi hoitaa sen kunnallisen palvelujärjestelmän puitteissa. Jos koko väestölle tarvitaan 500 palvelun antajaa, ovatko he sitten terveyskeskuslääkäreitä tai yksityisiä hammaslääkäreitä, näille kymmenelle ikäluokalle voitaisiin antaa hoito terveyskeskuksessa, jos meillä ei sv-korvausraha riitä siihen, että se

kohdennetaan 30—65 vuoteen. Näitä me nyt selvitämme siellä.

Haluaisin todella eduskunnaltakin kuulla ratkaisua siihen tilanteeseen, kun ymmärretään reunaehdot, että rahoja ei tule lisää. Ei siitä ole mitään hyötyä, että vuosi toisensa jälkeen täällä heitetään palloa toinen toisillemme ja sanotaan, että rahaa on löydettävä, ja minä sanon, ettei rahaa löydy. Silloin täytyy keksiä olemassa olevien voimavarojen puitteissa parempia vaihtoehtoja.

Ehkä nyt tuli ed. Aittoniemelle vastattua ikääntyvästä ja vähävaraisesta väestöstä; minusta heistä on huolehdittava. Tietysti kaikkein ikääntynein ikäluokka Suomessa on hampaattomia, heillä on proteesit. Veteraani-ikäluokka saa meillä hammashuollon korvausta. Sitten on osa vanhuksia, jotka eivät saa minkäänlaista korvausta. Nämä ovat asioita, jotka on järjestettävä. Mutta kaikkein parhaiten toimitaan, kun kohdistetaan rahaa siihen, että ei tule hampaattomia eikä sellaista ryhmää ihmisiä, jolla on bakteereja suussa. Eli ennaltaehkäisy, lapset ja nuoret, kuuluu aina ensimmäisenä terveyskeskukselle.

Ed. Tiusanen kertoi, että hänen vastaanotolleen, joka on nyt yksityislääkärin vastaanotto, asiakkaat tulevat kertomaan, että julkisessa terveydenhuollossa ihmisiä erotellaan sen mukaan, mikä on heidän ikänsä. Minä olen pitänyt yksityisvastaanottoa, ollut myös julkisessa terveydenhuollossa töissä. Tietysti täytyy myös potilaan psyykeä ymmärtää. Jos hän ei ole saanut sitä, mitä hän on toivonut, juuri sillä hetkellä julkisesta järjestelmästä, hän sanoo hyvin helposti, että ikä on ollut esteenä. Kun olen joidenkuiden kanssa keskustellut siitä, iänkö vuoksi teiltä lonkkaleikkaus evättiin, potilas kertoo, että ei sitä evätty, mutta sanottiin, että jono on puoli vuotta, mutta jos menen yksityiseen hoitoon, saan sen heti.

Minä en jaksa uskoa, että Suomessa vieläkään, kaksi vuotta sen jälkeen, kun itse olin lääkärin työssä, yleisesti sanottaisiin ihmisille, että kun olette sen ikäinen, teille ei tehdä sitä tai tätä. Minusta lääkäri yleensä katsoo lääketieteellisen syyn. Se on sitten eri asia, miten potilas käsittää sen. Mutta ed. Tiusanen lääkärinä omalla vastaanotollaan pystyy arvioimaan, oliko toimenpide välttämätön ja tarpeellinen ja onko hänenkin näkemysensä mukaan ikä ollut esteenä. Mutta jos sellaista tapahtuu, se on minusta väärin.

Suomi on sellainen maa, että meillä ei tarvitse missään vielä keskustella, ketä hoidetaan. Siinä mielessä priorisointikeskustelu on lähtenyt vää-

rälle uralle. Meillä pitää keskustella siitä, missä hoidetaan ja mitä tehdään. Meillä on hyvin paljon vielä päällekkäisyyttä ja tehostamisen mahdollisuuksia, joiden kautta, kun tehdään oikeita asioita oikeassa paikassa, kaikki saavat sen palvelun, joka heille Suomen kaltaisessa sivistysvaltiossa kuuluu. Perusterveydenhuolto on avainsana. Kun se on kunnossa, silloin rahat riittävät ja kaikki saavat palvelua riittävästi. Mutta emme ole ihannetilanteessa vielä. Kuntien erot ovat suuret.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Keskustelua suomalaisväestön hammashuollosta on ollut erittäin mielenkiintoista kuunnella. Asiantunteudesta on tullut sekä eduskunnan että ministerin taholta. Täytyy sanoa, että omat prujuni menivät osittain uusiksi sen jälkeen, kun ministeri Mönkäre kertoi tarkemmin hallituksen esityksestä ja ennen kaikkea siitä, mitä jatkossa on tarkoitus selvittää asian osalta.

Kaiken kaikkiaan ilmeisesti alun perin on ollut suuri virhe, kun vuonna 1964 sairausvakuutuslakia säädettiin, että silloin ei riittävän pitkälle nähty ja koettu sitä, että hammashuolto kuuluu myös sairausvakuutuslain piiriin. Silloinkin ilmeisesti rahasta on ollut puutetta. Kuitenkin nämä vuodet ja vuosikymmenet ovat osoittaneet sen, miten vaikeaa on, kun kattava ja laaja järjestelmä on rakennettu, lisätä siihen myöhemmin palasia.

Kun vuonna 1991 kuitenkin saatiin säädettyä laki koko väestön hammashuollon sairausvakuutuskorvauksista korvaamaan sairauskulvahennyksen poistoa, se oli varmasti vuosien saavutus. Valitettavasti vain samanaikaisesti tulivat sitten tiukat taloudelliset ajat, jonka vuoksi lain voimaantuloa on useaan kertaan siirretty. Eduskunta ei ole hyväksynyt lain kumoamista, vaan on köyhän miehen budjetilla mennyt eteenpäin ja siirtänyt vain voimaantuloa. Huoli kuitenkin suomalaisesta hammashuollosta on varmasti aitoa niin hallituksen kuin eduskunnankin taholta. Sen vuoksi onkin tärkeää, että asiaan saadaan ratkaisu.

Täällä on tullut esille se, että suomalaiset ovat eriarvoisessa asemassa riippuen asuinpaikasta. Pienessä kunnassa terveyskeskuspalvelut hammashuollon osalta hoidetaan eri tavalla kuin suurissa kaupungeissa, joissa myös on hyvät ja korkeatasoiset yksityiset palvelut tarjolla, kyllä tietysti myös maaseudulla, mutta useimmiten kaupungeissa paremmat.

Ministeri Mönkäre korjasi sen ajatuksen, että

hammashuoltoa oltaisiin kunnallistamassa. Tämä on erittäin hyvä asia kuulla, koska ajatus on herättänyt keskustelua hammashuollon ammattilaisten keskuudessa ja on erinomaista, että keskustelu saatetaan oikealle uralle ja todellakin pyritään löytämään paras tapa hoitaa yleinen hammashuolto sairausvakuutusjärjestelmän ja kuntien palvelujärjestelmän avulla.

Hallituksen esityksessä esitetään, että ennen vuotta 2000 asia selvitetään, mutta toivoisin, että nykyiseltä hallitukselta löytyisi tahtoa ja voimavaroja, että se tekee ratkaisun siitä, millä tavalla järjestelmällinen hammashuolto Suomessa hoidetaan. Täällä on lääkäreiden ammatitaidolla kerrottu, miten tärkeää suun terveydenhuolto on ihmisen koko terveyden kannalta. Myös se viesti on kerrottu, kuinka paljon loppujen lopuksi terveydenhuollossa on mahdollisuus säästää, kun suomalaisten hampaat ovat hyvässä kunnossa.

Tutustuin myös hammashuoltotyöryhmän raporttiin, jossa erilaisia malleja esitettiin. Siellä oli myös köyhän miehen malli, joka ei välttämättä vaadi lisää varoja, jossa korvausprosentteja matallettaisiin ja uusia ikäluokkia otettaisiin hoidon piiriin. Tämä on tietysti kovin hidas tie kaiken kaikkiaan, koska uusia ikäluokkia ei kovin monta vuodessa tällä tavalla saada.

Ministeri Mönkäre on aivan oikeassa siinä, että tällä hetkellä aikuisen väestön, jos nyt yli 40-vuotiaat tähän luokkaan luetaan, hammashuollon tuki on epäoikeudenmukaista verrattuna nuorten aikuisten ja lasten hammashuoltoon. Näin varmasti on, mutta tärkeää myös on mielestäni — ilmeisesti kuulun vielä nuoren aikuisväestön joukkoon — että myös nuorilla on mahdollisuus valita joko sairausvakuutuskorvauksen kautta yksityinen hoito tai terveyskeskuspalvelut aina tarpeen mukaan. Itselleni tämä on hyvin konkreettinen asia siinä mielessä, että viikonloppun aikana tuli akuutti hammashoidon tarve ja maanantaiaamusta heti sain yksityiseltä puolelta palvelun niin, että pystyin Helsinkiin tulemaan tarvitsematta huolehtia, miten hampaani täällä saan hoidettua.

Kaiken kaikkiaan tärkeää nyt on, että ratkaisuja saadaan. Tämä hallituksen esitys näin esityksenä ja luettuna tietysti on masentava siinä mielessä, että tässä vielä ei minkäänlaista mallia esitetä. Kuitenkin joka vuosi toivo ennen budjetin valmistelua herää siitä, että kuitenkin rahaa löytyisi tämän asian ratkaisemiseksi. Ministeri Mönkäre oli pessimistinen arvellen, että ei nyt eikä tulevana vuosina ylimääräisiä markkoja löy-

dy eli nykyisillä määrärahoilla asia pitää hoitaa. Jos näin on ja kun ilmeisesti näin on, joka tapauksessa jollakin tavalla asia on hoidettava. Minä uskon ennen kaikkea siihen, että toimiva sairausvakuutusjärjestelmä ja tehokas kunnallinen hammashuolto on se ratkaisun ydin. Toivonkin, että varsinainen esitys mahdollisimman pian tästä, miten asia hoidetaan, hallitukselta tulee.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen aivan samaa mieltä ed. Lindénin kanssa, että tämä olisi nyt ratkaistava eikä vuoden 2000 toisella puolella, jolloin tavallaan tulee uudelle hallitukselle tästä taas ensimmäiseksi paketti ja näinhän on tapahtunut aikaisemminkin. En toivo samaa kohtaloa ministeri Mönkäreen seuraajalle, kuin hänellä oli tullessaan ministeriksi.

Tässähän on kysymys arvovalinnasta. Kun rahaa ei ole, niin kuitenkin rahaa on ollut suurituloisten verohelpotuksiin miljardeja markkoja. Täytyy asettaa tämä asia ihan arvopohjallekin sikäli, mihin rahaa löytyy ja mihin ei. Katson, että tässä on niin tärkeästä terveydestä kysymys, että tässä on sosiaaliministerien syytä valtiovainministerin kanssa taittaa peistä tiukastikin. Varmasti näin on tapahtunutkin, mutta muistutan, että rahaa on löytynyt moniin sellaisiinakin kohteisiin, joihin oma arvovalintani ei ensimmäisenä kohdistuisi.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Kuka hammashuoltoa tarvitsee? Kaikki! Kuka tarvitsee yhteiskunnan tukemaa hammashuoltoa? Kaikki! Meillä kaikilla on ollut mahdollisuus, ainakin sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenillä, nähdä kauheita värikuvia siitä, miltä hoitamaton hammaskalusto näyttää.

Jos varaa ei ole antaa yhteiskunnan tukea hammashuoltoon kaikille, niin kenelle sitä sitten tulisi antaa? 10-vuotiaalle lapselleko, jonka suuhun yhteiskunnan tukema lääkäri on katsonut jo kymmenen kertaa ja koskaan ei ole reikiä löytynyt, kiitos karkkipäivän, ahkeran harjauksen ja ksylitolipurukumin? Pitääkö lapsen terveeseen suuhun katsoa aina lääkärin vai luottaisimmeko esimerkiksi hammashoitajan tai, taisi olla, suuhygienikon tutkimukseen vaikkapa joka toinen vuosi?

Jos rahaa on vähän, tulee valintoja tehdä. Kuuluuko yhteiskunnan tuki minulle ikäni vuoksi, vaikka minulla on varaa käydä hammashuollossa omillanikin? Entäpä naapurin viisi vuotta vanhempi työtön, joka ikänsä vuoksi ei

pääse yhteiskunnan tukemaan hoitoon, mutta jolla todellakaan ei ole varaa yksityiseen hammaslääkäriin? Miten on eläkkeellä olevan hammashuolto? Ikääntyvillä, joilla vielä on omat hampaat suussa, heitäkin vielä on, on paljon suun sairauksia, jotka vaikuttavat muiden sairauksien pahenemiseen, mikä täällä on tullut jo moneen kertaan esille, ja nimenomaan siinä tapauksessa, jos suun sairauksia ei hoideta.

Miten tilannetta voitaisiin auttaa? Työn jakaminen voisi olla yksi ratkaisu tai kahteen vuoroon siirtyminen. Silloin tulisivat kuntien hammashuollon laitteet ainakin tehokkaammin käytetyksi.

Kuntien erot ovat suuret. Monet pienet kunnat ovat hoitaneet jo pitkän aikaa kaikki potilaansa. Muun muassa entinen kotikuntani Vaala näin on tehnyt. Nykyinen kotikuntani Kajaanin kaupunki sen sijaan hoitaa toimeentulotuki-asiakkaiden ja eräiden muidenkin erityisryhmien hampaat täysin omalla päätöksellä. Tosin toissa-päiväisen vaalin tulos voi ehkä asian vähän muuttaa, kun keskustasta tulikin vasemmistoliiton sijaan Kajaanin suurin puolue. (Välihuutoja keskustan ryhmästä)

Helsingillä ei ole varaa hoitaa kolmikymppi-siään, mutta on varaa alentaa veroäyriä. Varaa siis on ja ei ole, kuten ed. Hyssälä juuri äsken sanoi. Olisin voinut hyvinkin antaa oman veronalennukseni, tämän hyväituloisten veronalennuksen, vaikkapa hammashuollon parantami- seen. Mutta olemassa oleva raha pitää uudelleen kohdentaa, kuten ministeri sanoi. Nyt on kysymys siitä, onko poliittista halua muuttaa syste- miä ja ehkäpä hieman jossakin vaiheessa myös lisätä rahaa, jos siihen tahtoa on. Eli kysymys on todellakin myös arvovalinnoista ja siitä, mihin nämä olemassa olevat varat käytetään.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten välihuudossani tote- sin, ei se ainakaan keskustan syy ole, että Kaja- anin kaupungissa ei kaikilta ole hampaita hoidet- tu. Nimenomaan Vaalassa, jossa keskustan- enemmistö on ollut, jopa korkeammalla veroäy- rillä, hampaat on hoidettu.

Mitä muuten ed. Huotari puheessaan käsitteli hammaslääkärin työpanosta, niin kyllä rationa- lisointiin varmasti on aihetta. Kuinka usein ham- maslääkärin pitää katsoa terveeseen suuhun ja voisiko sen tehdä joku toinenkin, se kiistahan käytiin muutama vuosi sitten eduskunnassa, kun veteraanien proteesihammashoidon korvaukses- ta kiisteltiin. Vaikka eduskunta selvästi luotti

siihen, että erikoishammasteknikot pystyisivät laittamaan terveeseen suuhun proteesin, ministeriö ei suostunut siihen, vaan edellytti, että joka kerta on lääkärin kautta käytävä. Minusta tässä on yksi mutka, jonka poisto varmasti olisi rationalisoinut tätä hammashuoltoa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Varmasti terveys on yksi ykseys ja suun terveys liittyy kokonaisterveyteen. Täällä on hiukan tätä asiaa sivuttu, kun ministeri puhui lonkkaproteesin asettamisestakin. Jotta tämä asia saisi ansaitsemansa aasinsillan, niin totean, että jos suun alueella on esimerkiksi hammasjuuressa infektio, siis tulehdus, silloin ei voi proteesia asettaa, vaan pitää ensiksi hoitaa suu terveeksi.

Nyt minä tulen siihen, ettei tänne jää ikään kuin väärää käsitystä, yleiseen terveydentilaan, joka mielestäni tässä maassa tällä hetkellä on. Toistan sen, arvoisa puhemies, että sekä suun että ennen muuta monen muun elimen, niin kuin ministerin mainitseman lonkan, proteesihoitoon vaikuttaa potilaan ikä toisin kuin ennen. Eli minä nimenomaan omissa työssäni olen nähnyt, että vuosien mittaan ikäkynnys on tulossa eli ollaan jälleen menossa sille asperiini ja keppi -linjalle, joka oli 50-luvulla, ennen kuin näitä nivelkulumia alettiin hoitaa proteeseilla. Tämä on mielestäni todellista tilannetta. Leikkausjonoja hoidetaan näin etukäteen, niihin ei oteta potilaita sisään. Tämä on valitettava ilmiö. Myös ortopedit ovat huomanneet, että tällainen tavallaan fisikaalinen paine kohdistuu heihin ja sitä kautta tilanne realisoituu.

Mutta eräs asia, arvoisa puhemies, tänään on tullut keskustelussa esille. Pidän sitä erittäin tärkeänä huomiona, jonka ministeri Mönkäre esitti: hänen priorisointikeskusteluun ilmoittamaansa näkemystä, joka on mielestäni erittäin hyvä. Hän totesi, että maa on siinä tilassa, että meillä voidaan hoitaa potilaita. Suomessa voidaan hoitaa potilaita, jolloinka priorisointikeskustelu ei sellaisena, kuin sitä nyt halutaan tuoda, ole tarpeellista. Olen täsmälleen samaa mieltä. Haluaisin alleviivata tätä ministerin kantaa; sinänsä on erittäin tärkeätä, että näin sanotaan ja tällainen käsitys on, koska meillehän yritetään kaupata tilannetta, että Suomessa rahat on loppu sillä tavoin, että nyt pitää arvioida, ketä ja mitä tauteja hoidetaan. Tällainen mallihan on esimerkiksi Yhdysvalloissa monesti käytössä, ja sitä yritetään sieltä kopioida tänne. Eli on hyvin merkittävää, että ministeri Mönkäre tänään täällä totesi meidän tilanteemme.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 180/1996 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys uhkaa romuttaa koko järjestelmän. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annettua lakia siten, että velkajärjestelyä ei voitaisi myöntää velallislle, joka väliaikaisena pidettävän syyn, esimerkiksi työttömyyden tai opiskelun, vuoksi ei maksuosuohjelmansa puitteissa suorittaisi velkojaan lainkaan tai maksaisi niitä vain vähän. Esitystä olisi nykyistä laajemmin velkajärjestelyn myöntämisen sellaisille henkilöille, jotka ovat velkaantuneet rikoksen perusteella tai muuten tehneet taloudellisia järjestelyjä, jotka ovat vahingoittaneet velkojia.

Esityksessä pyritään rajoittamaan varsin tunnustavasti mahdollisuutta muuttaa oikeusistuimessa vahvistettua maksuosuohjelmaa. Maksuosuohjelman laiminlyönnistä voisi seurata esimerkiksi ulosottoimenpiteitä. Mikäli velkojana on yksityishenkilö, voisi maksuosuohjelma jatkua enintään kahden vuoden ajan sen jälkeen, kun muiden velkojien osalta maksuohjelma on jo päättynyt. Yleensä se kestää viisi vuotta.

Velkajärjestelyä hakeva joutuisi nykyisestä poiketen vastaamaan selvittäjän palkkioista ja kustannuksista tiettyyn määrään itse, ja poikkeuksien myöntämiseen pitää olla hyvin painavat syyt.

Muutoksissa on hyvää: Muutokset ovat mielestäni hyvin perusteltuja varsinkin sellaisissa velkaantumistilanteissa, joissa rahaa on liikuttelu vilpillisin keinoin. Maksuohjelman muuttamiseen kohdistuvia rajoituksia ja maksuohjelmien noudattamispakkoa pidän myös aivan välttämättöminä. Käytännön työssä tämän huomaa lukuisissa, useitakin kertoja vuodessa ilmaantu-

vissa pyrkimyksissä muuttaa jo vahvistettua maksuohjelmaa, ja niissä traagisissa tapauksissa, joissa maksuohjelma raukeaa, peräti 372 tapaus-ta vuonna 1995, ja tapausten määrä on nousussa sen takia, että velallinen ei suorita maksuohjelmaansa.

Maksuohjelmien muutos- ja valvontaprosessi on rasittava työtehtävä, jossa velkaneuvojaa ja käräjätuomaria uhkaa turhautuminen. Maksuohjelman muutoshakemuksia on tehty toistaiseksi 1 300 vuonna 1994 ja noin 3 800 vuonna 1995, ja muutoshakemusten määrä on edelleen noussut voimakkaasti vuonna 1996.

Paremmalta vaikuttaa se, että esityksen mukaan maksuohjelmien toteuttamiskelpoisuus saa enemmän painoarvoa. Nykyisellään maksuohjelmia on laadittu läpimenon varmistamiseksi sellaisella tavalla, että ylivelkaantuneet pyrkivät tinkimään liikaa toimeentulostaan järjestääkseen itselleen maksuvaraa maksuohjelmaa varten. Toteuttamiskelpoisuuden parantamisella saisi maksuohjelmiin tarpeeksi väljyyttä, jotta maksuohjelmia ei tarvitsisi voimassaolonsa aikana muutella.

Esityksessä on huonoa. Vaikka esityksessä on paljon hyviäkin kohtia, on syytä vastustaa jyrkästi niitä kohtia, joissa puututaan ylivelkaantuneen henkilön taloudelliseen tilanteeseen tai joissa ihmiset ovat lain edessä eriarvoisessa asemassa.

Varsin pöyristyttävältä tuntuu ajatus, että velkajärjestelyä ei voitaisi myöntää velalliselle, joka väliaikaisena pidettävän syyn, esimerkiksi työttömyyden tai opiskelun, vuoksi ei maksuohjelmansa puitteissa suorittaisi velkojansa lainkaan tai maksaisi niitä vain vähän. Esityksessä myönnetään, että velkaongelmien pääasiallisena syynä on juuri jokin väliaikainen syy, työttömyys 40 prosentissa tapauksista ja päättynyt yritystoiminta 37 prosentissa tapauksista. Tämän huomaa käytännön velkaneuvoja työssään.

Minulla on esimerkki alueelta, mistä olen valittuna, Paraisilta. Paraisten kaupungissa on 12 000 asukasta ja velkaneuvontayksikkö, joka on toiminut vuodesta 1992. Tilastotiedot ovat luotettavia koko ajalta. Aikana 1.11.1992—31.8.1996 velkaneuvojan toimistoon on tullut 348 eri asiakasta. Uusintakäyntejä on ollut 2 776. Puhelin on soinnut 9 661 kertaa, ja toimintaan liittyvää materiaalia on jaettu 2 303 kappaletta. Asiakkaita on ollut 348 ja ammattijakautuma on seuraava: tehdastyöntekijöitä 24, alempia toimihenkilöitä 26, ylempiä toimihenkilöitä 10, yrittäjiä 28, eläkeläisiä 14, opiskelijoita 10, työttömiä

228 eli 65,5 prosenttia ja muita, ammatiltaan tuntemattomia 5.

Kannattaa pohtia erityisesti sitä seikkaa, että työttömien määrä on yllättävän suuri ja esitetyt muutokset velkajärjestelylakiin kohdistuisivat kohtuuttoman raskaasti juuri tähän ryhmään. Työttömien ryhmään voisi aivan hyvin lisätä puolet yrittäjäkunnasta ja muutaman henkilön muistakin ryhmistä, sillä monilla ei ole realistisia toiveita jatkaa yrittäjänä suunnattoman velkarasituksen alla, jolloin työttömien osuus lähentelisi 80:tä prosenttia.

Velkaneuvontaan hakeutuneiden haaveena on joskus selvitä veloistaan järkevän tuntuisen maksuaikataulun puitteissa. Tämä haave saattaa olla ainoa elämää koossa pitävä voima. Maksuohjelmien vahvistaminen työttömille tulisi taata jatkossakin. Jos velkajärjestelylain ulkopuolelle halutaan sulkea pääasiallinen asiakaskunta, ollaan lakia muuttamassa täysin väärään suuntaan. Työssä käyvät selviytyvät otetaan avosylin vastaan oikeusistuimissa, mutta työttömille, ihmisarvonsa menettäneille ei suoda minkäänlaista mahdollisuutta selviytyä ylivelkaantumisen kii-rastulessa. Laki asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan.

Voimme täydellä syyllä pitää vääränä myös sitä, että velkajärjestelyprosessin maksumieheksi pistetään korviaan myöten veloissa oleva ihminen. Valtion varoista on turvattava ilmainen tai edullinen mahdollisuus saada velkajärjestely. Nykyinen järjestelmä on sujuva ja oikeudenmukainen, ja sitä ei ole tarvetta muuttaa hakemusten suuresta määrästä huolimatta: 441 075 yksityishenkilöä on hakenut velkajärjestelyä kesäkuun 1996 loppuun mennessä.

Uskallan väittää, että moni velkajärjestelyhakemus viivästyy tai jää täyttämättä senkin takia, että rahat ovat kerta kaikkiaan niin lopussa, että hakemuksen liitteiden hankinta käy mahdottomaksi, kun pankit veloittavat 50 markkaa ja ulosottoviranomaiset 35 markkaa jokaisesta asiakirjasta, joka on tarkoitus liittää velkajärjestelyhakemukseen. Tämä on monelle velalliselle ylivoimainen kustannus. Miten tällaiset henkilöt voisivat selviytyä selvittäjän tai velkaneuvojan palkkiosta?

Esityksessä tuodaan esille se epäkohta, että velkajärjestelystä aiheutuu suuria kuluja valtiolle. Esityksessä arvioidaan valtion kokonaiskustannuksiksi vuodelta 95 noin 110—120 miljoonaa markkaa. Kun vertaamme tätä summaa valtion maksamaan pankkitukeen, voidaan kustannuksia pitää varsin vähäisinä. Kuntien kustan-

nuksiksi on arvioitu vähän yli 20 miljoonaa markkaa. Esityksessä suhtaudutaan penseästi ns. nollaohjelmiin eli sellaisiin maksuohjelmiin, joissa velallinen huonon taloudellisen tilanteen takia suorittaa velkojaan nolla markkaa.

Lisäksi huomioidaan, että velkajärjestely ajoittuu käytännössä useissa tapauksissa aikaan, jolloin maksukyky on poikkeuksellisen heikko esimerkiksi pitkäaikaisen työttömyyden takia. Uudistettavana olevan lainsäädännön avulla voidaan vaikuttaa siihen, että velkajärjestely ajoittuisi vastaisuudessa velkojen kannalta parempaan aikaan. Tähän vastaan, että ylivelkaantuneen ainoa elämää koossa pitävä voima voi olla tieto siitä, että maksuohjelma alkaa aivan muutaman kuukauden kuluttua. Jos velalliselle ilmoitetaan, että hyväksytyä velkajärjestelyhakemusta ei voida toteuttaa sen takia, että maksukykyä ei tällä hetkellä ole, haudan lepoon laskeaan taas turhan useita suomalaisia.

Ehdotettu säännös uudesta velkajärjestelyn edellytyksestä, maksukyvyn vaatimus, koskisi yleensä opiskelijoita ja työttömiä. Muutosesityksen toteuttamisesta seuraisi muutamia näennäismyönteisiä seikkoja, jotka pidemmän päälle saattavat osoittautua hyvinkin kielteisiksi: 1) Asiamäärät tuomioistuimissa alenevat. 2) Velkajärjestelyhakemuksia tehtäisiin noin tuhat vähemmän vuodessa kuin aikaisemmin. 3) Hylättyjen hakemusten määrä lisääntyisi noin tuhannelle vuodessa. 4) Maksuohjelmia ei juurikaan enää muutettaisi vuoden 97 jälkeen. 5) Valtio säästäisi rahaa. 6) Nollaohjelmien hylkääminen johtaisi ruuhkaan ulosottovirastoissa perintätoimien lisääntymässä.

Arvoisa puhemies! Nyt jos koskaan tarvitsemme läpimurtoajattelua hallitukselta. Esityksen mukainen nyrkiniskujattelu työttömiä ja opiskelijoita kohtaan ei todellakaan rakenna parempaa huomista. Nykyiset yksityishenkilöiden velkaongelmat eivät poistu samalla ajattelun tasolla, millä ne on luotu. Työttömät eivät pääsääntöisesti ole tahallaan ylivelkaantuneita. Vapautuneiden rahamarkkinoiden houkuttelemina he muiden tavoin ottivat vastaan pankeilta tyrkytettyä rahaa 80-luvun lopussa. Nostamalla ajattelun ja ideoinnin tasoa hallituksen asettama työryhmä olisi varmaankin voinut tarjota esityksen mukaisen kuristamislinjan sijaan esimerkiksi loukutuslinjan, joka ilmentyisi esimerkiksi korttukietuina ja lainoina kaikkein kurjimmassa elikavankeudessa eläville.

Jos ylipäättään nykyiseen työttömyyskatastrofin olisi suhtauduttu sen alkuhetkinä vastuulli-

sesti eli hallitus olisi tunnustanut ongelman ja ministerit olisivat myöntäneet, että työttömyysongelma uhkaa karata käsistä, olisivat vahingot jääneet paljon pienemmiksi. Nyt hukattiin aikaa keskinäiseen syyttelyyn, joka lamaannutti ministeriöiden toimeliaisuuden.

Me tarvitsemme Suomessa tarkennuksia yksityishenkilöiden velkajärjestelylakiin. Edellä luettelemani selkeät parannukset on otettava ilolla vastaan, mutta murheen murtamana minun on todettava, että työttömältä ei saa ottaa pois mahdollisuutta selvittää veloistaan. Työttömällä on ihmisarvoa. Työtön on voimavara. Työtön on ystävämme.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen samaa mieltä ed. Immonsen kanssa väliaikaisen maksukyvyttömyyden vaikutuksista, joita 3 luvun 9 a § ilmeisesti tarkoittaa. Itse asiassa kun olen yrittänyt lukea tätä 9 a §:ää — olen lukenut sitä etuperin, takaperin, alkanut keskeltä ja tullut alkuun päin ja taas loppuun päin ja olen ennenkin lukenut lakipykälää — minä en ymmärrä tästä yhtään mitään, mitä tämä tarkoittaa. Tämä on ihan selvä, yksinkertainen asia.

Mitä tulee siihen, että vastauspuheenvuorossa täytyy olla vähän toistakin mieltä, niin olen sitä ihan vilpittömästi. Ed. Immonen totesi, että ihmisiä asetetaan eriarvoiseen asemaan silloin, kun arvioidaan kykyä siihen, voiko henkilö yleensä päästä velkajärjestelyyn. Ei sellaisia ihmisiä, joilta puuttuu kyky suorittaa ne velvoitteet, mitä velkajärjestelystä keskimääräisesti aiheutuu, kannata laittaa velkajärjestelyyn, eikä se ole silloin eriarvoistamista. Se on realististen tosiasioiden hyväksymistä ja lain hengen toteuttamista. Kyllä ihmisellä täytyy jonkinlaiset mahdollisuudet olla sen velkajärjestelyohjelman toteuttamiseen. Itse asiassa koko velkajärjestelysystemiä olen aina hiukan vierastanut. Varmaan siinä on ollut välttämättömiä ja hyviä puolia, mutta surkea asia sellaisenaan surkeana aikana koko juttu.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi, on ihan mukava kuulla, että on joku eri mieltä, mutta tosiasiasena sen jälkeen, kun koko velkajärjestelylaki vuonna 93 säädettiin, on 80 prosenttia näistä ihmisistä ollut juuri niitä, joita tekään ette hyväksy velkajärjestelyn piiriin. Silloin se laki romuttuisi. Silloin täytyy miettiä joitakin uusia keinoja. Äskensitin niitä. En viitsi toista vastaavanlaista puheenvuoroa käyttää, mutta esitin muutamia

vaihtoehtoja, mitkä olisivat käytettävissä olevia keinoja. Tässä mielessä tämä on eriarvoiseen asemaan asettamista.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Kun olen myös henkilökohtaisesti tänään iltapäivällä tutustunut tähän hallituksen esitykseen yksityishenkilöiden velkajärjestelyn muuttamisesta, olen kyllä eri mieltä kuin ed. Immonen äsken, eli minun mielestäni tämä lakiesitys ja koko laki on kyllä menossa nyt parempaan suuntaan kuin se alun perin oli.

Kun laki alun perin kolme vuotta sitten säädettiin, oli lain hyvänä tarkoituksena molempien osapuolien, niin velkojan kuin velallisen, edun huomioon ottaminen. Valitettavasti nyt näyttää kuitenkin siltä, että usein tämä hyvä tarkoitus on jäänyt pelkäksi toivomukseksi, koska velkoja ei välttämättä näissä velkajärjestelymenettelyissä ole saanut mitään. Myös maksuvelvollisuuden poistaminen tai nollaaminen on saattanut aiheuttaa maksuhaluttomuutta.

Toisaalta on myös sanottava se, että suurin osa velkajärjestelyssä olevista henkilöistä vilpittömästi pyrkii vastaamaan heille määrätyistä maksuista. Myös työttömän henkilön asema, niin kuin ed. Immonen äsken totesi, voidaan ottaa velkajärjestelymenettelyissä kyllä aivan hyvin huomioon.

Arvoisa puhemies! Hyvää hallituksen esityksessä on mielestäni se, että siinä nimenomaan kannustetaan velallista yrittämään, koska hänellä on lisätuloista mahdollisuus saada itselleen myös enemmän käteen.

Kun puhutaan oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvoisuudesta, voidaan aivan hyvin verrata kolmihenkiä lapsiperhettä, joka kaikin tavoin pyrkii huolehtimaan kaikista maksuistaan erittäin tarkoin, henkilöön, joka on velkajärjestelymenettelyssä mukana. Ed. Immosen puheenvuoro sinänsä oli erittäin perusteellinen ja hyvä analyysi, mutta mielestäni kuitenkin hyvinkin yksipuolinen, vain velallisen näkökohdista katsottu.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! En ole ehtinyt tutustua esitykseen riittävästi, mutta nykyinen laki vaatii todellakin ehdottomasti muutoksia.

En voi yleensäkään ymmärtää, minkä vuoksi velkasaneeraukseen voi päästä ollenkaan sellainen henkilö, joka on vinguttanut esimerkiksi Visaa holtittomasti eikä lisäksi ole muutenkaan huolehtinut raha-asioistaan. Asia on aivan erilainen työttömien kohdalla. Jos kysymys on esimer-

kiksi yllättäen työttömäksi joutuneesta, on hänen velkajärjestelyynsä voitava suhtautua ymmärtäväisesti, mutta ei välttämättä siten, ettei velkaa joutuisi joskus maksamaan tai ainakin osaa siitä. Häntä tulisi todellakin tukea jollakin tavoin, ehkä jonkin korkotuen muodossa.

Epäilen tätä velkasaneerauslakia. Onko tarkoitus, että tämän pitäisi olla pysyvästi voimassa? Eiköhän tämä tehty vain näitä huonoja aikoja varten? Tätä käytetään kovin paljon väärin tällä erää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

8) Hallituksen esitys laiksi rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 181/1996 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Tämä muutos on lähinnä tekninen ja puuttuu rikoksen uhrien saamaan rahalliseen korvaukseen. Samassa yhteydessä olisi pitänyt puuttua erääseen samassa yhteydessä ilmenevään epäkohtaan, todella ihmeellisyyteen.

Kun rikoksen uhri esimerkiksi vaatii korvausta saamistaan vammoista tai kivusta ja särystä, niin useinkin rikoksenteikijä vastustaa korvauksen määrää. Hän pitää sitä liian suurena, koska hänen mielestään jokin potku taikka vastaava ei oikeastaan ollut mitään. Oikeus määrää sitten vastustuksesta johtuen oikeaksi katsomansa korvauksen, sanotaan vaikka 5 000 markkaa. Tämä summa tekijän tulisi uudelleen korvata, mutta kuten usein tapahtuu, ei vain ole varoja, millä korvata. Silloin tulee apuun nyt käsiteltävä laki. Valtiolta voi anoa korvauksia, edellä mainittua 5 000:ta markkaa.

Kun asiassa on saattanut antaa lainvoimaisen päätöksen jopa hovioikeus, siitä huolimatta oikeuden oikeaksi katsoma korvausmäärä ei mitenkään sido valtiota, vaan valtiokonttori voi

maksaa vaikka kuinka paljon pienemmän korvauksen, kuin oikeuden päätöksessä on mainittu, esimerkkitapauksessa 5 000 markan sijasta vaikkapa 2 000 markkaa. Tätä rikoksen uhrin on vaikea ymmärtää, eikä se olekaan oikeudenmukaista.

Tämän lain yleinen muutos on tekeillä, mutta asia olisi pitänyt jo tässä ottaa esille. Kun istuin kolme neljä tuntia puheenvuoroani odotellen, löytyikin kirjallinen kysymys n:o 590. Ed. Heikki Koskinen oli tehnyt sen samasta asiasta, ja tässä on hyvä esimerkki siitä, kuinka voi asia mennä väärin: Keväällä 95 nuori tyttö pahoinpideltiin hengenvaarallisesti. Psykkisten sairauksien lisäksi tyttö menetti toisesta kädestään kaksi sormea ja vain yhdessä käden sormista on tunto. Joulukuussa 95 oikeus sai jutun käsitellyksi. Tytölle määrättiin maksettavaksi korvauksia 169 000 markkaa sekä korot 15.4.95 lähtien. Ilmeisesti syyllisen varattomuudesta johtuen valtiokonttori suoritti invalidisoituneelle tytölle kertakorvauksena vain 114 000 markkaa ilman korkoja. Eihän näin voi olla!

Ei ainakaan silloin voi näin olla, kun tekijä on todella vastustanut korvausmäärää ja oikeus on sitten joutunut harkitsemaan, mikä korvaussumma olisi oikea ja kohtuullinen. Korvauksen arvioinnissa ei tarvitse enää olla valtiokonttoria, vaan se vain hoitaisi maksun ja sillä siisti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys paikallishallintouudistukseen liittyväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 182/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Lapuan patruunatehtaan hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle sekä ryhtyä eräisiin muihin yhtiön perustamiseen liittyviin järjestelyihin annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 183/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 184/1996 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies, ärade talman! Kun Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi, samassa yhteydessä neuvoteltiin Ahvenanmaan maakunnalle verotuksellinen erityisasema. Verotuksellisen erityisaseman tarkoituksena oli varmistaa se, että Ahvenanmaan ja mantereen välisessä lento- ja laivaliikenteessä voisi jatkua veroton matkustajamyynti senkin jälkeen, kun Euroopan unionin piirissä muutoin vuoden 1999 kesäkuussa poistuu veroton myynti EU:n sisäisestä liikenteestä. Tätä mahdollisuutta pidettiin koko valtakunnan kannalta tärkeänä ja erityisesti Ahvenanmaan liikenneyhteyksien ja varustamoelinkeinoon kannalta.

Kun tällainen poikkeus neuvoteltiin, se automaattisesti merkitsee sitä, että eräänlainen veroraja Ahvenanmaan ja muun Suomen välille on ennemmin tai myöhemmin pystytettävä. Tätä rajaa ei ole toistaiseksi toteutettu, vaan erikseen on säädetty lailla niin, että tilanne pysyy ennallaan Suomen ja maakunnan välisessä tavaroiden myynnissä ja siirrossa, eli verorajaa ei ole käytännössä toteutettu.

Tämä ratkaisu, joka varmasti olisi kaikin puolin yksinkertainen ja mukava, on kuitenkin Euroopan unionin yhteisöläinsäädännön vastainen. Asiasta on myös tehty Ahvenanmaan puolelta EU:n komissiolle kantelu, josta syystä nyt sisämarkkinoiden toimivuuden vuoksi — asia, joka on EU:n piirissä erittäin tärkeä, johon komissio kovasti puuttuu ja jota se valvoo — on nähty tarpeelliseksi käynnistää lainsäädäntövalmistelu, joka merkitsee sitä, että veroraja Ahvenanmaan ja mantereen välille tulee.

Hallituksen esitys merkitsee siis sitä, että veroraja säädetään ja se koskee arvonlisä- ja valmisteveroa. Tavaroiden myyntiä ja siirtoa Ahvenanmaan ja muun Suomen välillä kohdeltaisiin samojen verosääntöjen pohjalta kuin kauppaa Euroopan unionin ja sen ulkopuolisen maan välillä.

Ahvenanmaan ja Suomen välisessä kaupassa siis vienti vapautettaisiin verosta ja vastaava maahantuonti verotettaisiin.

Tässä ehdotuksessa on ehdotettu, että verorajaa valvoisi tullilaitos. Veroraja ei muuta valtion verotusoikeutta Ahvenanmaalla, vaan se tarkoittaa todellakin sitä, että Ahvenanmaalla sovellettaisiin samaa verojärjestelmää kuin muuallakin Suomessa verorajaan liittyvin poikkeuksin.

Kun on mietitty tapoja, joilla veroraja pystytetään, vaihtoehtoina oli tullilaitoksen kautta tapahtuva verorajan valvonta tai sitten se, että raja rakennettaisiin puhtaasti verohallinnon puolelle. Näillä kahdella esityksellä tai mahdollisuudella ei ole kovin dramaattista vaikutusta sinänsä siihen, miten elämä Ahvenanmaalla ja mantereella käytännössä järjestyy, vaan olennainen kysymys on se, onko verorajaa vai eikö ole.

Tullilaitos on valittu siitä syystä, että näin voitaisiin yhden viranomaisen toimesta huolehtia paitsi valvonnasta myös itse tullin ja veron keräämisestä. Mikäli olisi valittu se toinen vaihtoehto, jota myös hallituksen esityksessä on kuvattu, olisi tarvittu joka tapauksessa kaksi viranomaista ja tämän lisäksi verohallinnossa olisi pitänyt arvonlisäverotusta ja siihen liittyvää verorajaa varten perustaa kokonaan oma hallinnollinen ratkaisunsa, joka olisi ollut varmasti kovin mutkikas.

Tässä ehdotuksessa siis ehdotetaan, että verorajaa valvoisi tullilaitos. Kuitenkin tarkoituksena on koko ajan ollut, että veroraja mantereen ja Ahvenanmaan välillä olisi mahdollisimman yksinkertainen. Tässä tarkoituksessa Ahvenanmaan maakunnan kanssa on käyty neuvotteluja niistä käytännön ratkaisuista, jotka helpottavat ja tekevät selviksi myös verorajan käytännön vaikutuksia ahvenanmaalaisten yrittäjien ja asukkaiden kannalta.

Hallitus on pitänyt näitä keskusteluja ja keskusteluyhteyttä niin tärkeinä, että valtioneuvoston pöytäkirjaan liitettiin lausuma, jossa valtioneuvosto korostaa pyrkivänsä siihen, että Ahvenanmaan ja muun Suomen välisissä suhteissa niin arvonlisäverossa kuin valmisteverokohtelussa käytäntö tulee niin joustavaksi, kuin vain yhteisöläinsäädännön puitteissa on mahdollista. Tämän asian varmistamiseksi perustetaan yhteinen työryhmä, jossa ovat edustettuina sekä valtion asianomaiset viranomaiset että myös Ahvenanmaan maakuntahallituksen ja elinkeinoelämän edustajat.

Tämä veroraja merkitsee kuitenkin hyvin paljon Ahvenanmaan kannalta. Se tulee vaikeutta-

maan hyvin monella tavalla ahvenanmaalaisten yrittäjien toimintaa suhteessa mantereeseen. Se, että valtakunnan ja itsehallinnollisen Ahvenanmaan välillä on ylipäättänsä tulliviranomaiset, jotka näkyvät, ja on veroraja ja siihen liittyviä toimintoja, totta kai on dramaattinen muutos ahvenanmaalaisten kannalta. Tästä syystä Ahvenanmaalla on käytykin kovin kiivaasti keskustelua siitä, onko valtakunnan puolella omaksuttu liian vaikea tapa toteuttaa veroraja vai ei.

Haluan kuitenkin tässä yhteydessä korostaa sitä, että se, että veroraja on pystytetty ja että se tällä lailla nyt täytäntöön pannaan, johtuu nimenomaisesti poikkeuksesta, joka on neuvoteltu suhteessa sisämarkkinoihin, ja että tässä suhteessa neuvottelu komission kanssa ei ole johtanut sellaiseen lopputulemaan, että verorajaa voitaisiin lykätä esimerkiksi siihen saakka, kunnes veroton myynti yhteisön piirissä poistuu.

Sitä vastoin kaikilla mainitsemillani valtioneuvoston pöytäkirjaankin liitetyillä asioilla ja kaikilla valmisteluun liittyvillä keskusteluilla on pyritty huolehtimaan siitä, että Ahvenanmaan ja valtakunnan välillä olisi hyvä yhteisymmärrys siitä, miten käytännössä asiat sujuvat, ja että ne sujuisivat mahdollisimman joustavasti ja yksinkertaisesti. Mutta siitä ei päästä mihinkään, että muutos tulee, muutos on näkyvä ja tulee vaikeutamaan mantereen ja Ahvenanmaan välistä kanssakäymistä.

Verovapaan matkustajamyynnin osalta on esitetty tässä hallituksen esityksessä muutosta nykyiseen niin, että verovapaata matkustajamyyntiä laajennettaisiin Suomen ja Ahvenanmaan välillä kansainvälisillä linjoilla tapahtuvan laiva- ja lentoliikenteen osalta. Tämä on pieni asia, mutta on selvästi valtakunnan näkökulmasta katsottuna vastaantuloa niitten haitallisten tekijöiden minimoimiseksi, jotka verorajasta sinänsä aiheutuvat. Mutta sitä on korostettava, että nämä asiat eivät mittaluokaltaan vastaa toisiansa, vaan ehdottomasti verovapaan matkustajamyynnin laajentaminen on pienempi kysymys, mutta mainitsen sen tässä yhteydessä, koska sekin ehdotukseen kuuluu.

Mitä sitten merkitsee verorajan pystyttäminen taloudellisessa mielessä? Ratkaisusta johtuvat verotuottojen lisäykset ja vähennykset jäisivät muutamiin miljooniin markkoihin. Rajaverotuksen ja -valvonnan järjestäminen tulee lisäämään tullilaitoksen työmäärää, mutta näyttää siltä, että pääosa tarvittavista henkilöresursseista kuitenkin voidaan löytää tullilaitoksen sisältä.

Nyt, kun ehdotus, joka on aika monimuotoinen ja monessa mielessä mutkikaskin, on eduskunnalle annettu, toivon, että valiokunta perehtyy Ahvenanmaan verorajakysymykseen sillä perusteellisuudella, joka asian tärkeyden vuoksi ja ahvenanmaalaisten kannalta on tarpeellista. Hallituksen puolelta ilman muuta ollaan valmiita myös tässä yhteisessä työryhmässä keräämään aikanaan, kun käytännössä verorajaa sovelletaan, kokemuksia ja tarttumaan epäkohtiin niin, että verorajan vaikutukset voidaan mantereen ja Ahvenanmaan välillä minimoida.

Hallituksen puolelta ollaan myös valmiita käynnistämään keskusteluja komission kanssa kaikkien niiden yksinkertaisten menettelyjen aikaansaamiseksi, joiden puuttuminen nyt selvästi tulee vaikuttamaan aika kielteiselläkin tavalla tavallisten ahvenanmaalaisten asioimiseen mantereella. Näin on esimerkiksi postipakettien osalta. Tässä suhteessa haluan vakuuttaa hallituksen hyvää tahtoa sen suhteen, että me haluamme ensinnäkin korostaa hyvää yhteistyötä Ahvenanmaan ja valtakunnan välillä. Näemme, että veroraja, vaikka se merkitseekin muutosta ja hankaluutta Ahvenanmaan ja valtakunnan välisessä liikenteessä sekä viennissä ja tuonnissa, joka tapauksessa nähdään myöskin etuna, joka on haluttu aikaansaada juuri verottoman myynnin varmistamiseksi ja tämän poikkeusaseman hyödyntämiseksi.

Haluamme siis korostaa sitä, että Ahvenanmaan poikkeusasema on myös nähtävä Suomessa etuna ja yritettävä miettiä, miten sitä voitaisiin hyödyntää. Mutta samalla, kun näin sanon, on myös varmasti aiheellista todeta se, että Ahvenanmaallakin on syytä miettiä sitä, sitten kun kokemuksia verorajasta on saatu, onko se hyöty, jonka arvioidaan verorajasta tulevan aikanaan verottoman myynnin kautta, niin suuri, että ahvenanmaalainen yrityselymä ja ahvenanmaalaiset haluavat tämän rasituksen kantaa. Mutta se asia on Ahvenanmaalla itsessään ratkaistava.

Ärade talman! Avsikten är att mervärdes- och accisbeskattningen av transaktioner mellan Åland och det övriga Finland i praktiken blir så smidig och enkel som möjligt i enlighet med gemenskapslagstiftningen. Enligt gemenskapens tullagstiftning kan de behöriga myndigheterna ta i bruk förenklade förfaranden vid införseln och utförseln. De nu föreslagna bestämmelserna hindrar inte tillämpning av dessa förfaranden på transaktioner mellan Åland och det övriga Fin-

land och inte heller på transaktioner mellan Åland och andra medlemsstater.

Jag skall också påpeka att från regeringens sida vill vi att det goda samarbetet mellan Åland och riket skall fortsätta. Vi är redo att göra en bedömning av alla alternativ och konsekvenser som kan förekomma i praktiken efter att skattegränsen införts och vi vill gärna göra systemet så enkelt som möjligt. Vi vill också diskutera med kommissionen om realiserbara förslag som kunde bidra till att också skattegränsen blir så enkel som möjligt.

Arvoisa puhemies! Haluan siis vain korostaa sitä, että tämän jälkeen, kun muutos Ahvenanmaan ja valtakunnan välille tulee, hallituksen puolelta halutaan myös varmistua siitä, että käytännön kokemuksia kerätään ja että kaikkien mahdollisten epäkohtien ja hankaluuksien johdosta ryhdytään toimenpiteisiin. Tämä on ollut juuri sen työryhmän asettamisen tarkoituksena, jossa ovat edustettuina sekä valtion asianomaiset viranomaiset että Ahvenanmaan maakuntahallituksen ja elinkeinoelämän edustajat.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun kuuntelin ministeri Alhon selvitystä, niin oikeastaan koko laista ei löydy yhtään hyvää asiaa sinällään, ja kaikki johtuu Euroopan unionin kanssa tehdystä sopimuksesta. Jos tuollaista hirveää byrokratiaa tulee olemaan ja paljon joutavaa työtä ja vielä vaarantuu yrityselymä Ahvenanmaalla, jää jotenkin kysymään, onko koko hommelissa sinällään mitään järkeä. Jos työryhmä joskus vertailee näitä vaikeuksia ja pyrkii karikoita ohittamaan ja toteaa aikanaan, että ei tämä ole hyvä juttu, niin onko sitten mitään mahdollisuutta liittymissopimusta muuttaa jatkossa sillä tavalla, että voisi sanoa, ettei tästä verovapaasta myynnistä ollutkaan meille oikeastaan mitään hyötyä, vaan me suomalaiset olisimmekin sitä mieltä, että tästä pitää pyrkiä pois ja yksinkertaistaa suhteita Ahvenanmaan ja muun Suomen välillä?

En tiedä, tämä jää ilmaan. Jos ministeri haluaa vastata, niin onko mitään mahdollisuutta päästä joskus, jos todetaan, että tämä on vaikea juttu eikä ratkaisua löydy, pois sopimuksesta, mikä aikanaan on tehty?

Ed. J a n s s o n : Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan kiittää ministeri Alhoa perusteellisesta esittelypuheenvuorosta. Jatkan ruotsiksi.

Värderade talman! För tredje gången på två år har Ålands anslutning till EU blivit föremål för lagstiftning här i riksdagen. Frågan gäller fortfarande materialiseringen av protokoll nr 2 till fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen, det så kallade Ålandsprotokollet. Propositionen är denna gång mycket omfattande och synnerligen rik på detaljer, så som också ministern nämnde. Statsutskottets skattedelegation har en ansvarsfull uppgift framför sig. Tiden är knapp, eftersom de temporära arrangemangen kring skattegränsen mellan Åland och det övriga landet löper ut vid årskiftet.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitykseen sisältyvät neljä lakiehdotusta on rakennettu kaikkien hyökkäysten, myös Ahvenanmaan taholta tulevien, torjumiseksi. Ennen kaikkea niiden tulee vastata yhteisöläinsäädännön vaatimuksia ja vastata Ahvenanmaan pöytäkirjan tarkoitusta. Ahvenanmaan pöytäkirjan tavoitteena on, kuten kuulimme, Ahvenanmaan talouden säilyttäminen elinkelpoisena ja maan kuljetustalouden edistäminen. Pöytäkirjan soveltaminen ei saa vaikuttaa kielteisesti unionin etuihin tai unionin yhteisiin politiikkoihin. Se ei saa myöskään vaikuttaa yhteisön omiin varoihin.

Tämä on johtanut siihen, arvoisa puhemies, että Ahvenanmaa ei kuulu jäsenmaiden arvonlisäverotukseen, valmisteverotukseen tai muuhun välilliseen verotukseen liittyvän lainsäädännön harmonisointia koskevien EY:n säädösten soveltamisalueeseen. Eli lyhyesti sanottuna Ahvenanmaa kuuluu EU:n tullionioniin, mutta on verouunionin ulkopuolella. Tällaiset järjestelyt toki eivät ole mitenkään epätavallisia EU:n jäsenmaissa ja niissä sijaitsevilla alueilla. Muista Ahvenanmaan kuitenkin erottaa se, että Ahvenanmaan itsehallintoon ei kuulu lainsäädäntövalta välillisen verotuksen alalla, mikä puolestaan on asianlaita useimmilla muilla vastaavannalaisilla alueilla.

Kun Ahvenanmaan pöytäkirjaa kirjoitettiin, Ahvenanmaalla oli myös mielipidesuunta, joka ajoi linjaa, jonka mukaan ”ensin tulisi verotuksen siirto ja sitten EU:n jäsenyys”. Kahdessa kansanäänestyksessä syksyllä 94 ahvenanmaalaiset äänestivät EU-jäsenyyden puolesta. Epäselväksi on kuitenkin jäänyt, oliko äänestäneillä oikea kuva liittymisen ehdoista.

Tähänastisen EU-jäsenyyden aikana ahvenanmaalaiset ovat yleensä kokeneet jäsenyydestä olevan enemmän haittaa kuin hyötyä. Tämän

vuoksi verorajaproblematiikka onkin nyt kerta kaikkiaan selvitettävä. Ahvenanmaalla vallitseva epävarmuus vaikuttaa haitallisesti aloitteellisuuteen ja taloudelliseen toimeliaisuuteen. Ihmiset tuntevat huolta siitä, miten tässä oikein käykään. Ihmiset kysyvät itseltään ja muilta, minultakin, pitäisikö Ahvenanmaalta muuttaa pois. Toiset taas kysyvät, onko mahdollinen muutto Ahvenanmaalle nykynäkymillä järkevää, tasa-painottaako veroton myynti laivoilla ja lentokoneissa Ahvenanmaalta lähtevässä ja sinne tulevassa liikenteessä haitat, jotka voivat aiheutua tästä Kihdissä sijaitsevasta verorajasta.

Kaikkiin näihin kysymyksiin on saatava vastaukset, jotta Ahvenanmaan pöytäkirja lunastaisi siihen kohdistuvat odotukset. Vastausten on kuitenkin oltava hyviä. Verorajalakien soveltamisen on oltava joustavaa. Verorajan on oltava mahdollisimman näkymätön. Ennen kaikkea se ei saa tehdä Ahvenanmaalla asumista vielä nykyistäkin kalliimmaksi. Ahvenanmaan elinkeinoelämällä ei ole varaa menettää kilpailukykyään. Maanviljely, vesiviljely ja kalastus ovat herkkiä elinkeinoja, joiden harjoittajat tuntevat suurta huolta siitä, mitä tuleman pitää. Kotitalouksien postimyyntiostojen on voitava jatkoa.

Hallituksen esitys antaa vastaukset useimpiin ajateltavissa oleviin kysymyksiin. Tämä tapahtuu kuitenkin teoreettisella tasolla, eikä abstraktiselta lakiehdotukselta voi enempää vaatia-kaan. Kaikkien verorajan vaikutuspiiriin tulevien huomio kiintyy nyt käytännön ratkaisuihin. Mitä tapahtuu rajalla kaupalle, yksityishenkilöiden, esimerkiksi kansanedustajan, rajanylitykselle, alkutuotteiden viennille ja tuonnille, postimyyntille jne. jne? Miten verotetaan palvelujen kauppa? Voimmeko olla varmoja siitä, että kaksoisverotusta ei esiinny ainoassakaan tapauksessa?

Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan verojaosto tulee vierailemaan Ahvenanmaalla. Tuo matka onkin tehtävä, niin kuin veroraja olisi jo olemassa ja sitä valvottaisiin yhteisöoikeuden vaatimusten mukaisesti. Ahvenanmaalla on järjestettävä mahdollisimman laaja kuuleminen. Näkökohdat asiassa ovat monet. Sen sijaan on aika tarkastella verorajaa niin perustuslaillisin silmin, tarvittaessa perustuslakivaliokunnan avulla, kuin fiskaalisella mittatikulla. Sitten jaoston on arvioitava, onko 1.1.1997 sopiva ajankohta tämän lakipaketin voimaantulolle, ja jollei, onko valmiutta ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin sopivan ajankohdan löytämiseksi.

si vuodenvaihteen jälkeen; sellainen valmius on olemassa. Niiden Ahvenanmaalla, jotka eivät voi ollenkaan hyväksyä verorajaa, on myös tultava kuulluiksi, koska näitäkin on, luonnollisista syistä.

Värderade talman! Propositionen ger svar på de flesta frågor man kan ställa sig, men det sker på ett teoretiskt plan och mera kan man inte heller begära av ett abstrakt lagförslag. Det alla, som berörs av skattegränsen, nu iakttar, är hur det blir i praktiken. Vad sker vid gränsen med den kommersiella handeln, privatpersoners gränsöverskridande, export och import av primärprodukter, postorder med mera, hur beskattas handeln med tjänster, kan vi vara säkra på att dubbelbeskattning inte kan förekomma i något enda fall? Statsutskottets skattedelegation kommer att besöka Åland. Den resan bör företas under sådana former som om skattegränsen redan finns och bevakas enligt gemenskapsrättens krav. På Åland bör ett så brett hörande som möjligt arrangeras, synpunkterna är nämligen många. Därefter är det dags att granska skattegränsen både med konstitutionella ögon och vid behov med hjälp av grundlagsutskottet och fiskal mätstock. Sedan bör delegationen bedöma om den första januari 1997 är lämpligt datum för ikraftträdande av detta lagpaket. Om inte, så finns det beredskap att vidta de åtgärder som krävs för att hitta en lämplig tidpunkt efter årskiftet? De på Åland som inte alls kan godkänna skattegränsarrangemangen bör också få komma till tals.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Täytyy puhua hyvin hiljaisella äänellä, ettei tämä herkkä tilanne pääse räjähtämään Ahvenanmaan osalta käsiin.

Kyllä Ahvenanmaa on surkea osa maata, täytyy sanoa. Ainoa valopilkku on se, että sillä on niin fiksu ja miellyttävä kansanedustaja kuin ed. Jansson, ja ymmärrän, totta kai, että hänen täytyy oman alueensa puolta pitää, eihän siinä ole mitään.

Mutta siinä vaiheessa, kun Euroopan unionin sopimusta sorvattiin ja ahvenanmaalaisille annettiin mahdollisuus noukkia rusinat pullasta, niin kuin on tapahtunut, totesin, minkälaisiin vaikeuksiin tullaan tulevaisuudessa joutumaan. Tässä on yksi osa näitä vaikeuksia. Nyt Suomen ja Ahvenanmaan välille perustetaan tietynlaista tullirajaa, jota tulli ryhtyy valvomaan. Ja kyllä löytyy resursseja ja löytyy hallitukselta tahtoa neuvotella ja ponnistella Euroopan unionin

suunnassa, että saataisiin mahdollisimman hyvät edut alueelle, jolla työttömyys on tällä hetkelläkin vain kolmas- tai neljäsosa Suomen mannermaan työttömyydestä. Riittääköhän hallituksella haluja esimerkiksi suomalaisten Etelä-Suomen maanviljelijöiden puolesta artiklan 141 osalta neuvotella sillä tavalla, kuin ministeri Alho painotti, kuinka Ahvenanmaan puolesta nyt ponnistellaan?

Kyllä minä olen hiukan samaa mieltä kuin ed. Lahtela, tekemättä häntä nyt mitenkään kansanheimolaiseksi itselleni, kun on jokaisen varottava olemasta samaa mieltä kuin minä, mutta mietin kyllä, mitä tälle voisi tehdä. Pitäisikö Ahvenanmaalle antaa oma itsenäisyytensä ja sillä siisti? Kukaan muuhan ei enää huoli tuollaista syntipukkia kylkeensä, kuin Ahvenanmaa on kaikissa asioissa ja etujen kiskomisessa tämän kantamaan kustannuksella. Mutta tämä ei koske ed. Janssonia, sehän on ollut meidän välillämme aina selvä, että tämä ei ole henkilökohtaista.

Ed. Jansson: Arvoisa rouva puhemies! Kuuluu vähän ohjelmaan, kun puhutaan Ahvenanmaan asioista ja ongelmistakin, että kollega, ystäväni Aittoniemi puhuu suurin piirtein näin.

Toisaalta kyllä voin vakuuttaa, että Ahvenanmaa on lojaali osa Suomea ja myöskin että ahvenanmaalaiset kansalaisina ovat Suomen kansalaisia. Nyt on vain niin, että kansainvälisöidellisesti on asiat järjestetty niin, että Ahvenanmaalla on itsehallinto. Ahvenanmaa ei koskaan pyytänyt sitä, vaan se keksittiin aikoinaan presidentti Ståhlbergin aikana, kun vastustus Suomea kohtaan Ahvenanmaalla siihen aikaan oli erittäin voimakasta. Nyt on tilanne päinvastoin. Olo Suomen rajojen sisäpuolella on hyvä, meillä on uusi itsehallintolaki.

Sitten tuli ensin Eta-sopimus ja nyt tämä EU-jäsenyys, ja ongelmat ovat lähteneet siitä. Tähän asti on selvitty muistakin ongelmista. Toivon, että näistäkin selviydytään, mutta myönnän myöskin, että tämä on hankalimpia kohtia, mitä minä olen kohdannut 13 vuoden aikana tässä ominaisuudessa, jota hoidan parhaani mukaan, silloin tällöin ed. Aittoniemen tuella ja silloin tällöin hänen vastustuksensa alla, mutta eteenpäin pyrimme molemmat, siitä olen vakuutunut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain 47 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 185/1996 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tästä ongelmaliikasta tein aikanaan kirjallisen kysymyksen, ja tässä on tavallaan kysymys kahdestakin asiasta. Tässä Gramexille annetaan selkeyttävä lainsäädäntö siitä, että välittömästi tai välillisesti kuunnellusta musiikista pitää maksaa parturiliikkeissä tai huoltoasemilla tai kaupossa. Lisäksi nämä yritykset joutuvat maksamaan Teostolle Säveltäjäin tekijänoikeustoimistolle. Monissa tapauksissa syrjäseutujen pienillä huoltoasemilla, joilla myynti on kovin vähäinen, tuntuu aika huvittavalta tilanne, kun näitä maksuja siitä, että radiota voi kuunnella, joutuu maksamaan yli tonnin, parturiliikkeissä vähemmän, kun niissä on neliötä vähemmän. Siinä mielessä tässä lakiesityksessä täsmennetään nykyistä käytäntöä, että tällä hetkellä on ollut vähän epävarmuutta ja välttämättä ei ole tarvinnut maksaa.

Tein kirjallisen kysymyksen itse asiassa siltä pohjalta, että minusta nämä pitäisi vapauttaakin tästä maksusta, koska musiikkilevyistä ja -tuoksista jo Radion toimesta maksetaan molemmille, Gramexille ja Teostolle, maksut. Tässä menee niin kuin päällekkäiset maksut. Siinä mielessä minusta tuntuu aika huvittavalta lainsäädännöltä, että me teemme kahteen kertaan, välittömästi ja välillisesti, niin kuin täällä sanotaan lakiperusteluissa, peritään kaksinkertaiset maksutkin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 186/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys eläinlääkinnällistä rajatarkastusta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 187/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinotilastoista

Hallituksen esitys 188/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 189/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys maatalousyrittäjien lomituspalvelulaiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 190/1996 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys on selvästikin säästölaki. Hallitushan jo ohjelmassaan sitoutui erittäin suureen leikkaukseen maatalousyrittäjien lomituskustannuksista, neljänneksen leikkaukseen. Se on johtanut jo tänä vuonna monenlaisiin ongelmiin maatalousyrittäjien lakisääteisten lomituspalvelujen ja erityisesti sijaisapupalvelujen saatavuuden osalta.

Lomituspalvelulain muutoksessa lähtökohtana on hallituksella edelleen se, että nopeutetaan sovittujen säästöjen aikaansaamista, kuitenkin niin että maatalousyrittäjillä olisi edelleen oikeus 22 päivän vuosilomaan ja sijaisapuun osapuileen entisin ehdoin. Vuosiloma olisi edelleen maksuton, niin kuin pitääkin olla, mutta sijaisavusta perittäisiin maksu samaan tapaan, kuin

nytkin on peritty. Muutoksena lomituspalvelujen osalta on se, että subjektiivinen oikeus viikkovapaaseen poistettaisiin. Tämä on siis hallituksen esitykseen sisältyvä yksi heikkennys.

Pääpiirtein voi toki sanoa, että hallituksen esityksessä on nykytilanteeseen verrattuna myös parannuksia, lähinnä niiltä osin, että halutaan selkeästi turvata loman saanti, poistetaan nykyisessä laissa oleva työllistämismäärä, joka on selvästi osoittautunut, monilla pienemmillä tiloilla etenkin, esteeksi. Samoin pyritään edistämään myös itse hankittujen lomittajien saantia, myös niin että samalla tilalla asuvakin henkilö voisi toimia lomittajana. Tämä on siis nykyiseen lakiin nähden eräiltä osin toki parannus. Toisaalta voidaan sanoa, että useilla maataloilla tällaisen lomittajan saanti on, johtuen jo väestörakenteesta ja perheen tilanteesta, sellainen vaihtoehto, että se ei toimi.

Edelleen hallituksen esityksessä esitetään tehostettavaksi yritysperusteisten ja ammattimaisien lomituspalvelujen kehitystä ja maatalousyrittäjien mahdollisuutta käyttää niitä.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä voidaan toki olla varmasti tässä salissa yksimielisiä siitä, että se toimintamalli, jota tällä hetkellä hallitus ohjelmassa ja toimenpiteissään maatalousyritysten ja -yrittäjyyden osalta on ajanut, johtaa väijäämättä siihen, että tilakoko kasvaa tai sitä halutaan kasvattaa voimakkaasti ja pienet, erityisesti maidontuotantoalueilla toimineet yritykset vähenevät. Tällöin tullaan tilanteeseen, että lomituspalvelut ovat suurempien yksiköiden yrittäjille ja erityisesti nuorille yrittäjille entistä tärkeämmät. Tämän vuoksi keskusta on pitänyt kohtuuttomana sitä määrärahan leikkausta, jonka hallitus ohjelmassaan kirjasi ja jota se on nyt voimassa olevalla lailla ja nyt tälläkin esityksellä tavoittelemassa.

Olennaista on tietysti tästä eteenkinpäin se, että lomituspalvelut sekä vuosiloman että myös sijaisvun osalta voidaan turvata ja että ne toimivat kaikissa tilanteissa. Vastaan on tullut jo nyt useita tapauksia, joissa sijaisvun saanti on ollut ongelmallista. Tähän pitäisi ehdottomasti saada jatkossa parannus ja varmuus siitä, että kaikissa tilanteissa lomituspalvelut toimivat niin, kuin laki edellyttää.

Vuosilomaoikeushan viljelijöille ja erityisesti karjalousyrittäjille aikoinaan säädettiin juuri sen vuoksi, että he voivat irrottautua karjaloustoista täksi ajaksi. Tämän vuoksi pitäisi myös lomittajan töiden ja lomaoikeuden mitoituksen tai tuntien mitoituksen osalta lähteä siitä,

että lomittaja pystyy selviytymään joko yksin tai yhdessä toisen lomittajan kanssa tilan töistä.

Hallituksen esityksessä muutetaan kuitenkin nykyistä käytäntöä niin, että jos tilalla on oikeus kahteen vuosilomaan, vuosilomat tulisi pitää niin, että lomaan oikeutetut pitäisivät puolet vuosilomastaan samanaikaisesti, jos lomitus voidaan hoitaa yhden kokoaikaisen maatalouslomittajan keskimääräistä työaikaa vastaavalla työpanoksella. Näin hallituksen esityksessä todetaan.

Edelleen tässä edellytetään, että kuukausipalkkaisten lomittajien määrä tulee suhteuttaa kunnan järjestämiä lomituspalveluja käyttävien maatalousyrittäjien määrään. Tämä on aika kova määräys erityisesti alueilla, missä on pitkät välimatkat karjalousyritysten kesken ja missä myös tilojen tekninen taso on paljon puutteellinen ja yritykset paljon työvaltaisia. Voi olla, että tämä tavoite, josta asetuksella säädettäisiin tarkemmin, tulee saattamaan erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maatilat ja kunnat vaikeampaan asemaan. Pitäisi ottaa myös olosuhteet huomioon sekä lomittavilla tiloilla että toisaalta myös alueilla pitkät välimatkat ja niistä aiheutuvat monet ongelmat.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä siis päällimmäisenä on määrärahojen leikkauksen toteuttaminen, säästöjen aikaansaaminen, ja varmasti monta asiaa tässä on sellaista, jotka pidemmällä aikavälillä voitaisiin toteuttaa, mutta se aikajänne, jonka hallitus on nyt asettanut, on liian kireä. Se on johtanut, niin kuin alussa totesin, jo nyt moniin ongelmiin lomituspalvelujen saatavuuden ja järjestämisen osalta. Sen vuoksi pitäisi valiokuntakäsittelyssä nyt vielä ja eduskunnan käsittelyssä tarkoin harkita, mikä on järkevää ottaen huomioon myös lomittajien työllisyystilanne ja työllisyystilanne ylipäätänsä.

Leikkaushan johtaa, niin kuin keskusta jo nyt voimassa olevaa lakia käsiteltäessä vastalauseensa totesi, lomittajien irtisanomisiin. Näin on käynyt. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa viime vuonna kuukausipalkalla työskenteleviä lomittajia oli 353 ja nyt tilastoissa on enää 237 lomittajaa. Osa-aikaisten määrä on vastaavana aikana lisääntynyt. Aiemmin oli 115, nyt 172, mutta sitten tilapäisten, tuntipalkkaisten lomittajien osalta on käynyt erittäin suuri kato: 470:stä on nyt siirretty jo 215:een. Voidaan sanoa, että tämä johtaa siis lomitustoiminnan rapautumiseen, ongelmiin lomittajien saannissa ja koko järjestelmän toimivuuden olennaiseen heikkenemiseen, kun leikkausta tällä aikataululla, jota hallitus nyt

esittää ja on esittänyt, ajetaan läpi. Samalla tämä merkitsee lomituspalvelujen heikkenemistä ja lisää vaikeaa työttömyyttä alueilla, missä se ennestäänkin on erittäin vaikea.

Arvoisa puhemies! Ylipäätänsä toivoisi, että hallitus näitä ratkaisuja tehdessään ottaisi kokonaisuuden huomioon ja myös sen, että maa- ja metsätaloudessa on, jos oikein toimitaan, järkevää mielekästä tekemistä, joka kokonaisuuttakin ajatellen on myös työllisyystilanteen kannalta tärkeää. Tätä kautta saadaan oikealla tavalla työllisyyttä pidettyä yllä, sitä hoidettua siellä, missä työttömyys on vaikein, ja pitkällä aikavälillä näinkin saavutetaan ne säästöt ja säästötaavoitteet, joita hallitus nyt ajaa nopealla aikavälillä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Jari Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Väistö kävi läpi erittäin seikkaperäisesti hallituksen esityksen. Osittain olen samaa mieltä kuin hän siitä, että tämä tuo heikennyksiä, senkin takia kun viikkovapaa poistuu maatalousyrittäjiltä tai heidän täytyy se järjestää lähes kokonaan omalla rahallaan.

Mutta ei tämä nyt ihan niin huono esitys ole, kuin ed. Väistö totesi. Kyllähän tässä paljon hyvääkin on. Yhtenä pienenä esimerkkinä hyvistä asioista totean sen, että tähän mahdollistaa myös sen, että tästä eteenpäin myös maatalousyrittäjän lapset voivat toimia lomittajina vanhemmilleen. Tätä kautta nämä nuoret saavat vähän taskurahaa ja oppivat tekemään töitä. Sillä tavalla minäkin aikoinaan 14-vuotiaana ensimmäisiä rahoja hankin, ja toivottavasti se sitten antaa pontta jokaiselle ponnistella eteenpäin ja tehdä töitä tässäkin arvokkaassa ammatissa, maataloudessa.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on varmaan ihan oikean suuntainen. Mutta tässä tilanteessa, kun lomittajia on edelleen hyvin tarjolla ja meillä on suuri työttömyys ja lomittajat ovat pienipalkkaisia, ajatellen sosiaalista hyvinvointia, jota yhteiskunnassa myös haluttaisiin säilyttää, ja sitä, että viljelijöillä olisi mahdollisuus lomanviettoon myös yhdessä ulkopuolella kotipiiristä, tuntuu vähän oudolta, kun edellytetään, että täytyy pitää lomat osittain ainakin eri

aikaan. Mielestäni nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa voisi olla mahdollista työllistää maatalouden piiriin samalla rahalla, joka kuitenkin menee lomittajien työttöminä ollessa työministeriön kassasta.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jari Koskiselle totean, että esitykseen sisältyy myös parannuksia nykytilanteeseen verrattuna, ja minusta juuri tämä, minkä hän otti esille, että viljelijäperheen lapsetkin voivat nyt toimia lomittajina, on selkeä parannus vallitsevaan tilanteeseen.

On kuitenkin samaan aikaan myös todettava se, että kun näin nopeasti ollaan vakinaista lomittajakuntaa vähentämässä, se johtaa helposti koko järjestelmän olennaiseen heikkenemiseen erityisesti juuri kiireesti saatavan sijaisavun saannin osalta. Onkin todettava, että perheenjäsenetkin siirtyvät aikanaan pois tilalta ja siinä tilanteessa ei olekaan sitten saatavissa myöskään vuosiloman ajalle lomittajaa.

Minusta pitäisi selkeästi ottaa tavoitteeksi myös se, että vuosilomaa lisättäisiin. Sitähän puoltaa juuri se, että nyt luovutaan subjektiivisesta oikeudesta viikkovapaaseen. Lisättäköön nyt kokoaikaisten karjatalousyrittäjien vuosilomaoikeutta asteittain. Otettakoon se selkeäksi tavoitteeksi.

Ed. Jari Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen samaa mieltä ed. Väistön kanssa siitä, että sijaisapua on erittäin tärkeä. On kysymys myös tasa-arvosta maaseudulla, erityisesti maataloudessa emäntien kohdalla, että heilläkin olisi oikeus sijaisapuun silloin, kun sairautta tulee. Se on sama juttu, olivat sitten isännät tai emännät kipeitä, mutta joka tapauksessa apua tarvitaan silloin erittäin nopeasti.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En ole tutustunut lakiin lainkaan. Sen vuoksi liikun ed. Jari Koskisen esittämien näkemysten varassa, jotka keskustelussa ovat vahvistuneet. Toisin sanoen perheen lapset voivat olla lomittajina. Hän sanoi, että se on hyvä asia. Minä olen vähän toista mieltä. Aikoinaan pyrittiin kai pois siitä, jos oikein muistan, että puoliset voisivat toisiaan lomittaa. Perheen lasten lomituksessa saattaa käydä sillä tavalla, että lomalla ei ole kukaan, mutta rahat maksetaan lomittajiksi merkityille, ja se ei silloin vastaa tarkoitustaan. Tämä ei oikein palvele sitten ketään, eli lähtisin siitä, että

olisi parempi, jos lomitukset suoritettaisiin ulkopuolelta. Se olisi silloin lomaa. Sitä kautta joku saisi todella työtä eikä tavoiteltaisi pelkästään lapselle hankittavaa rahaa tässä tapauksessa ja oman raatamisen jatkamista. Minä en näe, mitä hyvää tässä on, että perheessä lapset voivat lomittaa vanhempiaan. Ei tämä ole järjestelmä, jota pitää tällä tavalla tukea. Minä olen ihan sitä mieltä, että on menty takaisin siihen huonoon suuntaan, josta on päästy pikkuhiljaa pois.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Aitto-niemelle totean, että on välttämätöntä huolehtia siitä, että maatalousyrittäjät ovat lomalla silloin, kun heillä lomaoikeus ja loma on. Näin tapahtuu tänä päivänä. Minusta se aika, jolloin tapahtui kenties niin, kuin ed. Aittoniemi toteaa, on jäänyt taakse. Maatalousyrittäjät tänä päivänä käyttävät vuosilomansa silloin, kun heillä loma on, ja jättävät yrityksensä lomittajan hoteisiin.

Sen vuoksi siellä tarvitaan ammattitaitoinen lomittaja, olkoonpa tämä sitten eräissä tapauksissa vaikkapa perheenjäsen, joka ei ole itse osakkaana yrityksessä eikä ole siis lomaan oikeutettu. Se on hyvin tärkeää. Puolisot eivät voi lomittaa toisiaan, jos he ovat lomaan oikeutettuja. Minusta on tärkeää tästä huolehtia. Mutta korostan ed. Aittoniemen tavoin, että pidetään yllä ammattitaitoinen lomittajakunta ja huolehditaan siitä, että pääsääntöisesti ulkopuolinen lomittaja olisi kuitenkin tiloilla. Näin varmistetaan se, että sijaisaputarpeen tullen on myös ammattitaitoinen lomittaja saatavissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden osastolle, jolle maa- ja metsätaloustieteiden osaston on annettava asiasta lausunto.

18) Hallituksen esitys laeiksi vuosilomalain 6 §:n, palkkaturvalain 12 §:n ja merimiesten palkkaturvalain 12 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 191/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

19) Talousarvioaloitteet 1—441/1996 vp

Lähetekeskustelu

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että talousarvioaloitteet lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Ilmoitetaan, että edustajien tekemät talousarvioaloitteet ovat tänään nähtävillä eduskunnan kansliassa pääsihteerin huoneessa.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Salo: Arvoisa rouva puhemies! Ihan muutama sana tekemistäni talousarvioaloitteista. Nythän edelleen eletään tietenkin rahallisesti niukkaa aikaa, koska valtion budjettia täytyy pitää ahtaalla ja turhia menoja sinne ei pidä kirjata. Niinpä olen lähtenyt omista aloitteistani siitä, että ne ovat samalla työllistäviä ja niillä kehitetään sitä maakuntaa, johon ne kohdistuvat, eli sillä tavalla ne ovat perusteltuja ja ovat investointeja tulevaisuuteen.

Aloite n:o 364 pitää sisällään hankkeen Mynämäki — Vehmaa — Vinkkilä-tien perusparantamisesta. Tie on museotie ja vaatii erityistä hoitoa ollakseen myös jälkipolville vanhan postitien arvoisen.

Suurempi ja merkittävämpi taloudellisessa mielessä on aloite n:o 365, määrärahan osoittaminen Someron ja Nummi-Pusulan Koisjärven välisen tien parantamiseen. Tie lähtee Valtatie 1:ltä Someron suuntaan, ja Someron ja Nummi-Pusulan rajalla on pääkaupunkiseudun soravarastot. Tie on erittäin huonokuntoinen ja liikenteellisesti vaarallinen.

Toisaalta, kun ajatellaan seudullista kehittämistä ja Valtatie 1:n rasiitteen keventämistä, tällä perusparannusosalla saataisiin aikaan myös se, että Someron kautta Loimaalle ja siitä eteenpäin suuntautuva liikenne voisi olla merkittävä sen jälkeen, kun Somero — Ypäjä — Loimaa — Laitila-tie saataisiin rakennettua ja osittain perusparannettua. Tälle tielle ohjattaisiin aika paljon liikennettä puuhuollon puolelta. Väliillä Rauma — Kirkniemi liikkuu selluloosaa, ja toisaalta juuri Varsinais-Suomen metsistä siirretään puuta Rauman selluloosatehtaalte. Aloite n:o 366 on otettukin Varsinais-Suomen kansanedustajien yhteisaloitteeksi. Toivon, että Varsinais-Suomen tielaitokselle osoitetaan 15 miljoonan markan määräraha tämän hankkeen suunnittelun loppuun viemiseksi niin, että myös päästäisiin toteuttamaan sitä.

Merkittävä ongelma on ollut tämän vuoden aikana määrärahojen loppuminen kesken pk-yri-tysten kehittämis- ja kansainvälistämismäärärahoista. Luodessaan uusia työpaikkoja yritystoi-

minta tarvitsee kehittämisedellytykset, ja niin kuin kaikki tiedämme, kansainvälistyminen on se mahdollisuus. Jos pienillä yrityksillä on halua kasvaa ja ne ovat mukana yhteiskunnan kehittämisessä, meidän pitäisi olla myös mukana siinä projektissa tukemassa kansainvälistymistä valtion, KTM:n tuen, turvin. Kun budjettikirjaan on lähemmin tutustunut, havaitsee, että siinä ovat nimennomaan kansainvälistymismäärärahat jääneet alimittaisiksi, ja siihen olisi osoitettava 10 miljoonaa markkaa, jotta tätä työllisyyden pulonkaulaa siltä osin voitaisiin hieman väljentää.

Aloite n:o 368 on tavallaan periaatteellinen siinä mielessä, että meillä on työvoimahallinnon puolella työministeriön budjetti, hieman vajaa 14 miljardia. Se on vain tällä hetkellä tilanteessa, jossa pidetään yllä työttömyyttä, eli se on yhteiskuntaa passivoiva budjetti. Siitä voitaisiin irrottaa hyvinkin merkittävä määrä rahaa suunnitelmiin, joilla aktiivisesti pyrittäisiin luomaan työpaikkoja.

Olen lähtenyt siitä, että Valtatie 8 Laitilan kohdalla on hyvin vaarallinen ja siihen tielaitoksen suunnitelmissa olevat eritasoliittymä ja silta-hankkeet ovat hyvin paljon työllistäviä. Esitän aloitteessani, että työministeriön momentilta 34.06.02 irrotettaisiin 2 miljoonaa markkaa Laitilan kaupungin eritasoliittymän rakentamiseksi Valtatie 8:lle. Tämä voisi olla sellainen kokeilu, josta lähdetään liikkeelle.

Nimittäin tielaitoksella on paljon hankkeita, mutta vähän rahaa. Olemme tilanteessa, jossa tiestöme edelleen rappeutuu, liikenneongelmat kasaantuvat, liikenneturvallisuus heikkenee ja sitä kautta yhteiskunnalle tulee kuitenkin lisää velvoitteita. Toivon, että kun budjetti tulee lopulliseen käsittelyyn, näitä esitettyjä arviomäärärahoja sisällytetään budjetin lopullisiin summiin.

Ed. B r e m e r : Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa ed. Aittoniemi, kiitoksia läsnäolosta!

Olen tehnyt viisi liikenneturvallisuuteen liittyvää talousarvioaloitetta. Tiedän, että ne menevät, niin kuin oletettavasti 440 muuta, valtiovainvaliokunnan rosikkeen. Siitä huolimatta en voi olla puolustamatta kolmea talousarvioaloitettani.

Ensimmäinen niistä pyytää vain 2,5 miljoonaa markkaa rahaa. Sen lisäksi se ei edes ole Helsingissä: Tämä on varmaan vallankumouksellista, tai jotain aivan uutta, mutta helsinkiläisenä kansanedustajana pyydän rahaa 2 kilometrin pätkälle soratietä, joka sijaitsee Pudasjärveltä pohjoiseen. Siellä on Ison-Syötteen ja Virkkusen kylän

välinen tie n:o 862 asfaltoitu. Siltä erkanee paikallistie n:o 18828 Syötekylän kohdalla. Se on 2 kilometriä soratieränniä, erittäin suuria korkeuseroja, hyvin mäkinen ja mutkainen soratie. Siinä ei ole minkäänlaista valaistusta. Se kulkee Syötekylän läpi sillä tavalla, että sen toisessa päässä on Pudasjärven suurimpiin kuuluvat matkailualan suuryritykset Kelosyöte ja Syötekeskus ja toisessa päässä kyläkauppa. Puolessavälissä on kylän ala-asteen koulu.

Tällä tiellä kulkee tieinsinöörin ilmoituksen mukaan 2 500 ajoneuvoa vuorokaudessa talvikauden aikana, autoja, asuntovaunuja, kuorma-autoja. Tällä samalla kapealla tiellä, jota reunustaa 2—3 metriä korkeat lumivallit, sehän on Suomen lumirikkainta seutua, yrittävät kouluun ja kauppaan kylän asukkaat potkukelkoilla ja miten kukin liukastellen hankien välissä tällaisen automäärän keskellä. Olen kaikenlaisia liikennesirkkuksia elämässäni nähnyt, mutta en minä mitään tällaista ole koskaan ennen nähnyt.

Tälle tielle on tehty peruskorjaussuunnitelma: päällystäminen, hiihtolatujen ja moottorikelkka-reittien alikulku, valaistus ja aivan selvä kustannusjako kunnan ja valtion kesken. Hinta-arvio valtion osuudesta on 2,5 miljoonaa markkaa. Jos suinkin voisin, irrottaisin Vuosaaren liikenneväylien suunnitteluun määrätystä 12,5 miljoonasta markasta mielelläni 2,5 miljoonaa markkaa tälle soratien pätkälle, joka on aivan ainutlaatuinen Suomessa, ainutlaatuinen siinä, miten se on jäänyt unohtuksiin, ja siinä, miten paljon siinä on liikennettä ja miten vaarallinen liikenneturvallisuuden kannalta se on kaikille, jotka sillä tiellä liikkuvat.

Lyhyesti menen kahteen Helsinkiä koskevaan talousarvioaloitteeseen.

Helsingin kaupungin liikennelaitos tekee 550 miljoonaa markkaa vuodessa tappiota, likimain 1,5 miljoonaa markkaa vuorokaudessa, sen takia että muun muassa täällä olevat kansanedustajat voisivat mahdollisimman halvalla kulkea Helsingin kaupungin liikennelaitoksen joukkokuljetusvälineillä. Tämän tappion kattamiseen yhdessä joukkoliikenteen väyliin liittyvien meluntorjuntatarpeiden kanssa tarvitaan Helsingissä vuosittain noin 22 miljoonaa markkaa. Valtion kustannusvastuu on 75 prosenttia, ja sitä rahaa ei tahdo löytyä. Helsinkiläiset maksavat 2 veroäyriä pelkästään liikennelaitoksen tappioiden kustantamiseksi sen takia, että myös ulkokuntalaiset voisivat täällä liikkua halvalla.

Meluhaittojen piirissä asuu noin 20 000 perhettä, reiteillä, joilla melu öisinkin ylittää melun-

torjuntalain vaatimukset. Pidän varsin kohtuullisena sitä, että joku heräisi huomaamaan myöskin tämän, ennen kaikkea valtiovarainvaliokunta, kun se käsittelee asiaa, ja myöntäisi 30 miljoonaa markkaa määrärahaa talousarvioon momentille 31.24.21 pääkaupunkiseudun liikenteen meluntorjunta- ja joukkoliikennehankkeisiin.

Kolmantena, aivan keskeinen läpikulkuväylä Helsingin niemellä on Hakamäentie, jonka varrelle tulee jotakuinkin koko valtakuntaa palveleva suurihalli. Se on 1+1 -kaistainen tie, jota pitkin kulkee noin 52 000 ajoneuvoa vuorokaudessa jo tällä hetkellä. Se on hirvittävä liikenne. Tietä on vuosikaudet suunniteltu parannettavaksi. Kustannusarviot liikkuvat välillä 150—250 miljoonaa markkaa. Jotta tielle ylipäätänsä suurihallin osalta saataisiin jonkunlaista järkeä ja liikenneturvallisuutta, Helsingin kaupunki on valmis sijoittamaan siihen 50—70 miljoonaa välittömästi ja pyytää, että valtio tulisi tähän keskeiseen liikennehankkeeseen mukaan 15 miljoonalla markalla talousarvion momentin 31.24.77 osalta.

Pidän näitä Helsingin liikennehankkeita vähintäänkin kohtuullisina. Niitä voisi ladella hyvin pitkän rivin lisää alkaen metrosta, mutta sitä en tee. Nämä ovat ensiarvoisen tärkeitä, jotka olen tehnyt talousarvioaloitteina n:o: 89 ja 91. Vielä kerran toivon, että sille 2 kilometrin soratietätkälle Pohjois-Suomessa löytyisi 2,5 miljoonaa. Toivon, että se vaikka erotettaisiin Vuosaaren sataman liikenneväylähankkeisiin varatuista suunnittelurahoista.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Jo viime kerralla, kun näitä asioita käsiteltiin, käytiin puheenvuoron, ja saattaa olla, että puhun ihan samoista asioista. Ei sitä tällä ikää niin tarkkaan muista, mitä on puhunut. Ed. R. Ojala on sellainen vartiomies. Hän oli paikalla silloin. Hän muistaa, mitä puhuin.

Ed. Bremerille huomautan, ettei ole mitenkään kumouksellista, että täältä etelän miehet tekevät Lapin suuntaan tiealoitteita. Itsekin olen tehnyt pari kertaa tielle, joka lähtee Ivalon keskustasta itään. Sitten parin vuoden kuluttua sinne tulikin määrärahaa ja tietä alettiin siellä tehdä ja enkös vain minäkin ilmestynyt kesällä paikkakunnalle kyseiseen kylään, jossa annoin vaatimattomasti ymmärtää olevani tämän tietyömaan ja rahoituksen takana, ja minuahan pidettiin kuin piispaa pappilassa tietenkä kylässä. Sehän on selvä asia, niin että kyllä näitä aina, ed. Bremer, kannattaa tehdä muillekin alueille.

Tässäkin aloiteluettelossa on minulta ehdotus Ivalon huuliharppufestivaalien avustamiseksi, tosin pienellä, muistaakseni 30 000 markan summalla, mutta pienet ovat tietysti soittimetkin.

Rouva puhemies! Ihan muutamalla sanalla asiaan mennäkseni, aloitteiden joukossa on pari varusmiehiä koskevaa.

Toinen niistä on kotiuttamisrahan maksamiseksi varusmiehille. Tästä kotiuttamisrahasta, joka muistaakseni edusti 10 miljoonan markan vuotuista summaa, luovuttiin aikanaan, kylläkin Ahon hallituksen aikana, Viinasen ehdotuksesta tietysti, jota nöyrästi täällä toteltiin. Tuo summa, muutama sata markkaa varusmiehelle, kun hän pääsee asevelvollisuutta suorittamasta, ei ole toki suuri raha, mutta se kuitenkin uskollisesti palveluksensa suorittaneelle olisi mukava summa pistää taskuun, että saisi edes pari päivää kulumaan, ennen kuin toimeentuloluukulle täytyy mennä. Minä katsoisin, että se olisi kohtuullista. En ymmärrä, että siitä on luovuttu. Kun taloudellinen tilanne on kuitenkin nyt parantunut, olen aina silloin tällöin kyselyillä ja myös näillä mitättömillä aloitteilla tästä asiasta huomautellut. Ei se mene nytäkään tietysti läpi, mutta olisi kyllä hyvä asiaa miettiä.

Toinen asia, josta saatoin puhua viime kerralla, mutta totean sen nyt vielä, on se, että varusmiehethän ajetaan joka viikonloppu perjantaina, joskus torstainakin, pois varuskunnasta. Toki sinne saa jäädä, jos haluaa jäädä sinne killistele-mään ikkunoista tyhjälle kasarmin pihalle. Mutta näillä varusmiehillä, jotka eivät voi mennä kotiinsa ja saada siellä ylöspittoa, on aikamoiset vaikeudet tulla toimeen 19 markan päivärahalta. Sen vuoksi olen eräässä aloitteessa ehdottanut määrärahaa siihen, että näille lomautettaville varusmiehille maksettaisiin korotettua lomapäivärahaa, niille nimenomaan, jotka eivät majoitu kotona, vaan joutuvat itse oman toimeentulonsa lomalla turvaamaan.

Tilannehan on se, että varusmiehelle ei yleensä toimeentuloluukulta anneta mitään. Tosin kymmenkunta kuntaa Suomessa on sellaisia, joissa näin on tehty, varusmiehelle maksetaan, en muista niiden kuntien nimiä, mutta niissä varusmiehille maksetaan myös toimeentulotukea, jos he sitä välttämättä tarvitsevat. Lakihan on niin kova, että muutamat varusmiehet ovat kielteisestä päätöksestä valittaneet ylempiin asteisiin, mutta valitukset ovat säännöllisesti tulleet hylätyiksi. Toisin sanoen jos maksettaisiin tuollainen 40 markan päiväraha näille sunnuntailomalla oleville varusmiehille, niin pystyisivät edes joten-

sakin tulemaan sillä toimeen, eivät toki kaksisesti silläkään.

Rouva puhemies! Vielä yksi asia on röntgenlaitteet Tampereen keskussairaalassa. Käsitukseeni mukaan valtio ottaa osaa tällaisiin suuriin hankintoihin. Kun olin edellisenä keväänä siellä eräissä tutkimuksissa ja katselin niitä röntgenlaitteita ja kyselin vähän niiden kunnosta, niin kyllä ne aika surkean näköisiä olivat. Eivät ne kyllä sivistysvaltion sairaalamiljöötä kovin paljon antaneet aihetta kehua. Siellä yhteenkin röntgenlaitteeseen millä kirveellä lienee aukko lyöty kylkeen, maalit rapistuneet, ja lääkäri sanoi, etteivät ne ole kaksisessa kunnossa, jopa ovat jossain määrin vaarallisia. Eli näihin röntgenlaitteisiin pitäisi saada rahaa, että ne pidettäisiin edes kohtuullisella tasolla. (Ed. R. Ojala: Siellä on uudet!) — Siellä saattaa olla. Tuskinpa sillä osastolla, missä minä olen ollut. Saattaa olla. Jos on, se on erinomainen asia, mutta tuskinpa näitä Keskussairaalan röntgenlaitteistoja kaikkia on uusittu. Jos näin on, niin silloinhan asia on hyvä ja puheeni on mitätön.

Vielä, rouva puhemies, eräs asia, johon viime kerrallakin puutu: nämä raha-asia-aloitteet. Minä en tiedä oikein, minkä takia niitä tehdään. Ehkä yksi syy on se, että voi lähettää kotikylän lehteen ja siellä saa julkaistua, että on aloitteen tehnyt. Kuka lähettää, kuka ei. Näillä ei ole mitään merkitystä, koska esimerkiksi tiemäärärahat annetaan könttösommina tiepiireille eikä näillä muutaman miljoonankaan markan esityksillä ei ole mitään merkitystä. Tässä on tavallaan vanha historiallinen tapa, oikeus tehdä aloitteita. Ehkä voi mielessään kuvitella, että kun jotakin asiaa, joitakin röntgenlaitteita tai varusmiesten asiaa, tällä tavalla vuodesta toiseen tuodaan esille, se jää jonkun virkamiehen tai korkean poliitikon aivokuoreen ja joskus toteutuu. Jos toteutuu, niin silloin on hyvä mennä peilin eteen ja sanoa itselleen, että onnistuipas se viimeinkin.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi tapansa mukaisesti vähätteli näitä teialoitteita. Ilmeisesti pohjoisessa ei tarvittaisi teitä enää ollenkaan uusia. No, se siitä. Itse kukin arvostamme omaa asiaamme.

Lähtisin kyllä liikkeelle teialoitteesta, mikä Oulun suunnalla on. Vieläkin toistaisin, että se samainen 50 miljoonaa on tuolla minun laatikossani jo kolmatta neljättä vuotta. Kun valtiovalta löytäisi saman verran, pystyttäisiin tuommoinen 100 miljoonan tai 70—80 miljoonan tie siellä rakentamaan. Summa on ollut monta kertaa jo

minun vähäisen edustajakauteni aikanakin budjetissa. Se aina on pyyhitty ihan viime tipassa, ja vaikuttaisi vielä siltä, että pohjoisen omat ministeritkään eivät välttämättä ehkä sitä ole riittävässä määrin puolustaneet. Joka tapauksessa 35:tä miljoonaa sinne olen esittänyt.

Toinen aloitteeni koskee Meripelastus ry:n toimintaa, sinänsä hyvin tärkeää vapaaehtoista toimintaa. Muutamaa kymmentätuhatta markkaa olen ehdottanut.

Sitten on erikoisen tärkeä, aivan eri luokkaa oleva asia. Sotaveteraaneille, joilla on rintamamiestunnus, maksetaan ylimääräistä rintamamieseläkettä vai millä nimikkeellä se on. Viime vuoden puolella korotettiin heidän eläkkeitään lain mukaan aivan oikein indeksillä, mutta se tuotti heille yhden markan korotuksen kuukaudessa. Tämä on, sallittakoon, arvoisa puhemies, lähes... No, en käytä semmoisia herraskaisia sanoja, mutta tämä oli suorastaan pilkkaa heitä kohtaan. He ymmärsivät tämän sillä tavalla, että tämän ovat tietien tahtoen valtion virkamiehet ilkeydessään tehneet. He eivät voineet käsittää, että laki näin edellyttää. Sen vuoksi tuohon kohtaan olen esittänyt muutamaa miljoonaa markkaa, niin että jos indeksi nostaa näitä eläkkeitä rintamamiesveteraaneille, niin pyöristetäköön sitä summaa ainakin 10:een tai 25 markkaan per kuukausi eikä tehdä kiusaa tällä yhdellä markalla nostamisella. Siitä varmasti kuluu huomattavasti enemmän kustannuksiin, kuin tulee hyötyä kenellekään.

Neljäntenä ja viimeisenä kohtana olen esittänyt myöskin rintamamiesväen osalle, joka koko ajan meiltä poistuu — 200 000 taitaa olla vuosittain, ja vauhti vain kiihtyy — peräti 70:tä miljoonaa vähäosaisten rintamamiesten tukeen. Heitä lasketaan olevan hyvin heikossa taloudellisessa tilassa 50 000 tällä hetkellä. Tuo 70 miljoonaa ei kovin paljon ole, vaikka summana tuntuu aika suurelta. Ei taida tehdä kuin 1 400 markkaa per veteraani. Näinä aikoina se olisi kuitenkin paikallaan, vaikka valtiovalta on todellakin ensi vuonna ottanut jo heitä huomioon jossakin määrin, mutta tämmöiset lisäsummat eivät varmasti-kaan olisi väärin eivätkä kohtuuttomia heitä kohtaan.

Ed. T a k k u l a : Rouva puhemies! Muutamalla sanalla kanssa ajattelin tässä ryydittää näitä talousarvioaloitteita, mitä olen tehnyt. Tuossa vain salin ulkopuolella, kun käytiin keskustelua näistä aloitteista, tuntui olevan sellaista henkeä, että täällä salissa näistä vain puhutaan lämpi-

mikseen. Usko siihen, että talousarvioaloite voisi mennä läpi ja tulla toteutetuksi, vaikutti yllättävä heikolta. Näin ollen näin uutena edustajana, kun tämmöiseen törmää, joutuu miettimään, minkä vuoksi tällaista perinnettä pidetään pysyvässä, jos tällä perinteellä ja näillä aloitteilla ei ole mitään merkitystä.

Toisaalta ehkä se osoittaa myös jollakin tavalla ajatusta siitä, mikä kansanedustajan tehtävä on ollut: Tähän tuodaan viestejä maakunnista niistä tarpeista, mitä siellä on. Mutta se ei enää tänä päivänä toimi, vaan päätöksenteko on mennyt yhä kauemmaksi ja yhä syvemmälle erilaisiin vallan kabinetteihin. Näin ollen ne puheet, mitä tässä salissa puhutaan, eivät läheskään aina saavuta niiden päättäjien korvia, jotka viimeisen sanan näiden talousarvioaloitteidenkin kohdalla sanovat. Joka tapauksessa muutaman sanan ajattelin sanoa ja sanonkin.

Tekemistäni aloitteista nostaisin esille Martti — Tulppio-tien parantamisen, vaikka tietenkin voidaan sanoa, että täällä ei tiepolitiikkaa niin kauheasti kannattaisi tehdä, mutta kun tämä Martti — Tulppio-tie otetaan esille, se on Urho Kekkosen kansallispuiston yhteydessä. Aikanaan, kun UKK-puistosta päätettiin, luvattiin, että kompensatiiona tämä tie hoidetaan kuntoon ja perusparannetaan. Sitä kompensatiota ei ole kuulunut, vaikka tässä ovat hallitukset menneet, tulleet ja vaihtuneet.

Näin ollen Savukosken kairassa kyllä usko päätöksentekoon ja usko eduskuntaan tältä osin on käynyt melko vähäiseksi. Joka kerta kun siellä kairassa olen käymässä, samaan asiaan törmään. Koska lupaus on ollut selvä ja kompensatiosta on puhuttu ja se on luvattu ja sitä ei ole tapahtunut vuosien saatossa, on selvää, että usko karisee. Kun on uusia hankkeita vanhojen metsien suojelun ja uusien luonnonsuojeluohjelmien myötä tulossa ja tässäkin yhteydessä puhutaan kompensatiosta, niin kyllä ihmisten usko on melko vähäistä, että sellaisesta kompensatiosta mitään tulisi.

Näin ollen eduskunnan arvovalan ja uskottavuuden vuoksi olisi kyllä paikallaan, että Martti — Tulppio-tien parantamiseen se raha löydetäisiin, mikä sinne on luvattu. Se on noin 40 miljoonaa kaiken kaikkiaan, ja niin tämä kompensatio lopulta tulisi hoidetuksi. Tiedän kyllä varsin hyvin, että noin puolitoista miljardia kaiken kaikkiaan on vielä maksamatta rantojensuojelun ja koskiensuojeluohjelmienkin erilaisia lunastus- ja kompensatorahoja, jotenka melko tiukalla tässä ollaan. Eletään aikaa, missä vain yhä enem-

män ja enemmän suunnitellaan luontoa suojeltavan tällä tavalla, sitä enemmän tai vähemmän sosialisoidaan ja otetaan yhteiseen käyttöön ja lupailaan, että jonkinlaista taloudellista vastiketta, jonkinlaista korvausta, siitä myös maanomistajat ja asianosaiset saavat. Kun se vain viipyy ja viipyy, niin usko hiipuu.

Toisaalta olisi myös hyvä huomioda, niin kuin eräessä talousarvioaloitteessani myös korostan, että nyt vanhoja metsiä suojellaan, mikä vaikuttaa melko voimakkaasti Lappiin ja siellä työpaikkoihin, koska suojelu nyt melko lailla yksipuolisesti kohdentuu juuri meidän alueellemme pohjoiseen Suomeen ja meidän talousalueemme elää melko voimakkaasti maasta ja metsästä. Näin ollen olisi myös paikallaan katsoa, että jonkinlaisia korvaavia työpaikkoja pyrittäisiin sinne luomaan muutenkin kuin sanoissa. Työtä ja tekemätöntä työtä siellä paljon riittää. Sen vuoksi sinne myös tällaisen määrärahan osoittaminen olisi paikallaan.

Rouva puhemies! Vaikken tässä nyt aivan siltarumpupolitiikkaan mene, kuitenkin yhden silta-hankkeen haluan tuoda esille. Ounasjoella Tapionkylässä on tällä hetkellä toiminut lossi. Se lossi on toiminut uuden mitoituksen ja uusien aikataulujen mukaan. Valitettavasti se on aikaansaanut melko paljon hankaluutta kyläläisten ja varsinkin viljelijäväestön elämässä, koska monesti tila on molemmilla puolilla jokea. Kun lossia on aikataulun mukaan pitänyt odotella ja tiukimpana kautena, kun on ollut heinäkorjuuta ja muuta, vielä iltaisin tai yöaikaan ei ole lossilla yli päässyt, se on tiennyt 60 kilometrin ajelua toiselle puolelle jokea, että on päässyt jatkamaan siellä töitään. Sama tietenkin koskettaa koululaiskuljetuksia ja muita. Kun 60 kilometriäkin alkaa olla matkaa hoitaa päivittäisiä, toimeentuloon liittyviä asioita tai koulumatka on tämän mittainen, on tietenkin selvää, että silloin olisi hyvä miettiä, miten tähän löydetäisiin taloudellinen ja hyvä ratkaisu.

Kun pitkässä juoksussa katsotaan, sillan rakentaminen Ounasjoen yli Tapionkylässä olisi sellainen ratkaisu. Onhan totta, niin kuin sieltä huudetaan, että siellä on lossi, mutta rospuuttoaikana lossi on melko huono kulkuväline. Toisaalta mikäli aikataulussa pysytään, se hankaloittaa elämää lujasti. — Kun on vielä kysymys kylästä, joka ei ole jokin sellainen kylä, joka koko ajan pienenesi, vaan on kysymys kasvavasta ja elinvoimaisesta kylästä, tämäkin vahvistaa sitä ajatusta, että sillanrakennuspuuhat olisi pikkuhiljaa saatava Ounasjoella ja Tapionkylässä

käyntiin, (Ed. Aittoniemi: Lossi on romanttinen!) puhumattakaan siitä, kuinka paljon Ounasjoen kehittämiseen on luvattu erilaista rahoitusta järjestää. Valitettavasti sitäkin rahoitusta ja kompensatiota, mikä Ounasjoelle aikanaan luvattiin, ei vielä ole näkyvissä.

Kaiken kaikkiaan toivon, että talousarvioaloitokeskustelu ei olisi ainoastaan historian jäänne, että täällä voidaan tuoda joitakin asioita esille niiden itsensä vuoksi tai sen vuoksi, että ikään kuin tällä jonkinlaista aktiivisuutta ylläpidettäisiin äänestäjien silmissä, vaan tämä olisi todellista vaikuttamista sillä tavalla, että myös hallituksessa ne, keillä korva on, kuulisivat tämän ja ottaisivat näitä maakunnan viestejä huomioon. Sitä kautta sitten maakuntia ja pohjoista Suomeakin kehitettäessä kauniit lupaukset voisivat käydä toteen.

Rouva puhemies! En minä tässä aivan vailla lupauksia ole. Kun ajatellaan näitäkin hankkeita, mitkä olen tähän laittanut, viime vaalien alla silloinen oppositiojohtaja, nykyinen pääministeri Paavo Lipponen vieraillessaan Lapissa hyvin pitkälle samalla lailla linjasi. Esimerkiksi Martti — Tulppion-tie tai vanhojen metsien suojelusta aiheutuvien työpaikkojen menetykset kyllä hyvin sopivat siihen aihepiiriin ja niihin kuvauksiin, mitä hän esitti. Voi sanoa, että hyvin kauniilla ilmestyskirjamaisilla kuvauksilla hän kuvasi, kuinka Lapissakin tulee koittamaan, mikäli valta vaihtuu, yltäkyläisyyden ajat, jolloin siellä susi ja lammas voivat kulkea rinta rinnan. Näinhän me olemme nyt nähneet, että se on onnistunut niin pitkään, kuin lammasta on ollut vaihtaa, mutta sillä tavalla ei kai tulisi tulevaisuutta rakentaa, vaan rakentaa sitä ei kauniilla kirjallisilla tai sanallisilla kuvauksilla vaan konkreettisilla hankkeilla. Niitä konkreettisia hankkeita näissä minun talousarvioaloitteessani on.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyynelten seasta näen talousarvioesityksen, jossa ed. Takkulalle on vastaus hänen toivomuksiinsa. Täällä nimittäin on myönnetty valtionapua lossien ja siltojen kunnossapitoon nimenomaan Pohjois-Suomessa 13 miljoonaa markkaa. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 4 miljoonaa yksityisten teiden lossien ja talvikaudeksi purettavien siltojen kunnossapitoon sekä 9 miljoonaa markkaa vanhojen metsien suojelupäätösten mukaisesti Pohjois-Suomen yksityisten teiden siltojen peruskorjaukseen. Näin voin ilahduttaa ed. Takkulaa, että hänen toivomuksensa ovat täytymässä.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! Tässä on useammassa puheenvuorossa jo todettu, mikä arvo näillä talousarvioaloitteilla on, eli todettu se, että varsin harvat näistä johtavat mihinkään. Kuitenkin haluaisin lyhyesti puuttua siihen, miten merkittävä asia on kansanedustajien aloitteellisuus tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa. Sen vuoksi hakisin ratkaisua siihen, millä tavalla eduskunnan aloitetoimintaa voitaisiin kehittää niin, että myös asiallisesti kansanedustajien aloitteellisuus pystyisi todella vastaamaan siihen murrokseen ja niihin suuriin vaatimuksiin, jotka meillä on käsillä.

Tämä liittyy hyvin kiinteästi siihen lainsäädäntötyöhön, jota me teemme. Olen muutamassa muussakin yhteydessä arvostellut sitä, että esimerkiksi työasiainvaliokunnassa me teemme lainsäädäntötyötä täysin muodollisella tasolla SAK:n etäispäätteenä. Kun siihen liittyy vielä tällainen muodollinen talousarvioaloitemylly, jolla ei ole mitään käytännön merkitystä, voidaan kysyä, miten me voimme todella uudistaa työtapoja niin, että kansanedustajien panos olisi nykyistä huomattavasti merkittävämpi siinä yhteiskunnallisessa uudistustyössä, jossa sovitaan yhteen lainsäädäntö ja budjettivallan käyttö tarkoituksenmukaisella tavalla.

Olen oikeastaan tämän vuoksi periaatteessa tehnyt kaksi talousarvioaloitetta, joissa pyrin irtautumaan perinteisestä talousarvioaloitelinjasta hakien ratkaisuja, jotka mahdollisesti toisivat jotain sisällöllistäkin lisäarvoa siihen yhteiskunnalliseen muutosprosessiin, jota me tällä hetkellä läpielämme. Nimittäin ihmettelen hyvin suuresti sitä, että hallituksen linja lähes kaikessa on sääntämisen linja, jonka arvon ja merkityksen uskoakseni me oppositiossakin ymmärrämme, mutta sen lisäksi vaadittaisiin nykyistä paljon selvempää otetta siihen, millä tavalla myös taloudellisia voimavaroja kohdennetaan uusiin, yhteiskunnallista lisäarvoa tuottaviin kohteisiin.

Tässä tullaan yrittäjyyden edistämiseen ja siihen, millä tavalla me luomme nykyistä selvästi parempia edellytyksiä nimenomaan pienyritystoiminnalle. Tähän lähtökohtaan liittyvät molemmat talousarvioaloitteet, jotka olen tehnyt.

Toisen kohteena on valtakunnallisen maaseutuyrittäjyyden edistämiskeskuksen aikaansaaminen. Maaseutu elää syvää murrosta. Varsinkin nyt Euroopan unionin jäsenyysolosuhteissa me joudumme ja olemme joutuneet sitoutumaan siihen peruslinjaan, joka merkitsee lähivuosina kymmenientuhansien maatilojen toiminnan loppumista, mutta sen rinnalla meidän on nähtävä,

että maaseudulla on runsaasti hyödyntämättömiä mahdollisuuksia, jotka uutta luovalla yritys-toiminnalla on otettava käyttöön. Tällä tavalla vaikutetaan työllisyyden parantamiseen ja uuden yritystoiminnan syntymiseen, mutta tämä ei synny itsestään. Tarvitaan investointeja, ennen kaikkea investointeja aineettomiin elementteihin, ja sellainen työväline, jonka puitteissa voidaan tehdä todella lisäarvoa tuottavaa työtä, maaseudun kehittämiseksi, monelta osin puuttuu meiltä Suomesta.

Toinen esimerkki liittyy toimialakohtaiseen kehittämiseen. Olen tässäkin salissa kuullut runsaan vuoden aikana hyvin monia puheenvuoroja, joissa on tuotu mekaanisen puunjalostusteollisuuden merkitystä esille, suomalaisen puun merkitystä esille, mutta ne välineet, joilla tätä kehittämistyötä tehdään, ovat varsin puutteelliset. Meillä 80-luvulla Suomessa käynnistettiin teknologiakeskusten rakentaminen. Meillä on muun muassa Oulun seudulla erinomaisia kokemuksia teknologiakylän toiminnasta, joka on nimenomaan edistänyt korkean teknologian yritystoiminnan eteenpäinviemistä.

Jotta mekaaninen puunjalostusteollisuus Suomessa merkittävästi lisääntyy — nimittäin tällä toimialalla on mahdollisuuksia tarjota jopa kymmeniätuhansia työpaikkoja tulevina vuosina maahamme — se edellyttää sitä, että me luomme uudet instrumentit, uudet instituutiot, jotka tukevat tämän toimialan kehittämistyötä. Selvästi näen, että eräs tällainen instrumentti olisi mekaanisen puunjalostuksen kehittämiskeskusten verkosto. Muutamiin maakuntiin, joissa mekaaninen puunjalostusteollisuus on hyvin merkittävä toimiala, perustettaisiin kehittämisyksiköitä, jotka ensisijaisesti tulisivat keskittymään tämän toimialan tuotekehitys- ja kansainväliseen markkinointityöhön.

Tältä pohjalta olen tehnyt ehdotuksen, joka vastaa myös Pohjois-Pohjanmaan metsästrategiassa esiin otettua näkökulmaa, että Pohjois-Pohjanmaalle tulee perustaa oma mekaanisen puunjalostuksen kehittämiskeskus. Olen todella esittämässä talousarvioaloitteessani, että tähän varattaisiin miljoonan markan määräraha. Korostan sitä, että tämän tyyppiseen uutta luovaan kehitystoimintaan tarvittavat panostukset monessa tapauksessa ovat varsin muodollisia. On enemmän kysymys arvoalinnasta, näemmekö Suomessa uuden luomisen, uuden toiminnan aikaansaamisen riittävän merkittävänä arvona ja tätä kautta suuntaamme myös budjettivaroja tämän tyyppiseen toimintaan.

Hallitus on ensi vuoden budjettiinkin varannut toki Teknologian kehittämiskeskukseksi lisää määrärahoja. Haluan lopuksi todeta, että tämä on hyvä peruslinjaus, mutta nimenomaan pienyritystoiminnan kehittäminen ei missään nimessä saa rajautua pelkästään Teknologian kehittämiskeskuksen resurssien varaan.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Jo kotolaisen pitkään tässä talossa olleena tiedän, että talousarvioaloitteet eivät johda juuri mihinkään. Niillä on aika tyly ja raaka kohtelu valtiovarainvaliokunnassa. Ehkä ainoa hyöty on, että asiat pysyvät esillä, kun niistä puhutaan ja ne menevät ministeriöitten tietoon. Kun itsekkin olen nyt oppositioedustajana ja myös hallituspuolueen edustajana talousarvioaloitteita tehnyt, haluan kiinnittää tässä lähetekeskustelussa neljään tekemääni aloitteeseen huomiota, ja ne ovat nimenomaan sosiaali- ja työjaostoon meneviä aloitteita.

Ennen kaikkea sotaleskien samoin kuin rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan toivoisin lisää määrärahaa, ja mielestäni ne määrärahat sopisivat erittäin hyvin nyt korotettaviksi tässä salissa joulun alla, kun ensi vuonna vietämme itsenäisyyden 80-vuotisjuhluvuotta. Kolmas aloite koskee aikuisväestön hammashuollon korvauksen laajentamista, juuri lakiesitystä, joka lähetettiin täällä muutama tunti sitten sosiaalivaliokunnan käsiteltäväksi. Neljäs aloitteeni tarkoittaa merkittävää lisäystä maatalousyrittäjien lomituspalveluihin, koska hallitus nimenomaan maatalousväestön lomituspalveluja on huomattavasti leikkannut ensi vuoden budjettiesityksessä.

Eiväthän nämä paljon mihinkään johda, mutta sitä vartenhan me täällä olemme, että me ainakin yritämme tehdä parannuksia, ja tässä tapauksessa täytyy sanoa: hallituksen näiltä osin huonoon budjettiesitykseen.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä on oikeassa, että nämä aloitteet kovin pitkälle eivät johda valtiovarainvaliokunnassa, ja siihen on kyllä erittäin hyvä syy. Aikoinaan hallituspuolueilla oli tapana jakaa ns. joululahjarahoja, mutta kun tuo käytäntö meni niin pitkälle, että alettiin tuhansia markkoja jakaa erilaisille yhdistyksille, joita ei ollut lainkaan edes olemassa, niin todettiin, että tämä käytäntö on tullut tiensä päähän. Siitä syystä on aivan oikein, että kaikki tällaiset aloitteet, jotka täällä eduskunnassa tehdään, hyvin tarkkaan valtiovarainvaliokunnassa harkitaan ja vain todelliseen tarpeeseen rahaa jaetaan.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tärkeänä pidän kuitenkin sitä, että näistä aloitteista puhutaan ja niitä pidetään näkyvässä ja julkisuudessa. Varsinkin niillä tähdätään tulevaisuuteen silloin, kun niistä tässä salissa puhutaan. Vaikka tilanne tuntuu turhauttavalta varmasti monta kertaa, niin niille, joista se tuntuu erityisen turhauttavalta, voin kyllä todeta, että ei meillä kuitenkaan ole mitään pakkoa tai velvoitetta tehdä aloitteita, mutta meillä on oikeus niiden tekemiseen — ei velvollisuutta.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Oikeastaan ed. Sasin innoittamana totean, että kun viime kerralla pari viikkoa sitten näitä asioita täällä käsiteltiin, puhuin tästä joululahjarahasytemistä ja ehdotin, että sellainen otettaisiin uudelleen käyttöön niissä puitteissa, kuin se oli joskus aikanaan, kunnes se lopetettiin. Sehän merkitsi sitä, että hallitusryhmien kansanedustajat saivat tietyin kokonaismäärärahan puitteissa yhden tai ehkä kaksikin pientä aloitetta läpi. Sitä, että siinä olisi ollut jotakin väärinkäytöksiä, en minäkään tiedä. Sen tiedän, että niillä rahoilla rahoitettiin kyllä konkurssitilassa olevia puolueiden kylpylöitä. Se oli sellaista, mitä minä en hyväksynyt, mutta että ihan selviä rikoksia olisi tapahtunut, on minulle ihan uutta.

Olen edelleenkin sitä mieltä, että joululahjarahasytemi muutaman kymmenen miljoonan markan edestä pitäisi ottaa käyttöön, enkä kadepdi ollenkaan esimerkiksi nykyisen hallituksen kansanedustajia, kun he nöyrästi tällaisen huonon hallituksen esityksille painelevat vihreätä valoa hartiat kyyryssä, vaikka kuinka mieli on maassa. Jos siitä semmoinen pieni palkinto annetaan, että joulun alla saa jollekin marttayhdistykselle vähän rahaa, niin minä ihan mielelläni sen antaisin palkkiona tästä. Olen sitä mieltä, että kannattaisi harkita hallituksen taholla, sieltähän ne aloitteet kuitenkin tulevat, että tämä järjestelmä uudelleen kehitettäisiin. Siinä moni ihan pienikin asia tuli hoidettua ja nämä yhteisöt saivat hyvään tarkoitukseen rahaa. Kyllä rikollisuus tietysti on saatavissa sieltä pois, ja semmoiset kansanedustajat, jotka tietoisesti tällaisia ehdotelevat, linnaanhan ne täytyisi sitten laittaa. Ei se sen kummempaa ole.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Minä myös ed. Sasin puheenvuorosta olisin sanonut, että jos joku joskus on toiminut väärin, niin eihän se edellytä sitä, että lopetetaan koko toiminta sen vuoksi, että jotkut käyttävät val-

taa, ilman että muistavat siihen liittyvän vastuun.

Mutta haluaisin vielä korostaa ed. Jukka Vihriälän aloitetta määrärahan osoittamisesta sotalaskien kuntoutustoimintaan. Viime viikolla olin tämän tyyppisessä tilaisuudessa mukana, missä oli sotalaskiä ja sotaorpoja. Siellä tämä nousi esille, ja kyllä olisi toivottavaa, että hallitus piirissä ja suuressa viisaudessaan ottaisi tämän asian käsittelyyn erityisellä tavalla. Vielä muutama vuosi meillä on mahdollisuus sotalaskille osoittaa myös varoja kuntoutustoimintaan ja näyttää sitä kautta, että me arvostamme myös käytännön teoilla sitä työtä, mikä on heidän osalleen tullut itsenäisyyden puolustamisen raskaina vuosina.

Sen verran vielä sanon, että minä haluan uskoa, että kun tänä vuonna ensimmäisen kerran olen jättänyt talousarvioaloitteita, ne tulevat käsitellyiksi. Nimittäin viime vuonna kävi niin, että minulle kerrottiin, että talousarvioaloitteet voi jättää myös ed. Matti Saariselle ja niiden lopputulokset on sama. Toimin silloin niin ja toivon, että nyt kun olen jättänyt ne keskuskansliaan, tulos olisi parempi.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Muistan vielä erittäin hyvin ne ajat eduskunnassa, jolloin hallituspuolueiden kansanedustajille sanottiin, että teillä on noin 50 000 tai 100 000 markkaa käytettävissä ja voitte miettiä, mihin hyvään tarkoitukseen nuo rahat antaisitte joululahjarahojen muodossa. Olin suuresti tyytyväinen, että aikoinaan keskeisesti saatoin vaikuttaa siihen, että joululahjarahojen myöntäminen lopetettiin eduskunnassa. Kyllä se rappio, mikä niihin liittyi, oli aivan ilmeinen. Muistan, että loppuvaiheessa alettiin jakaa jo eduskunnan toimesta 5 000 markan avustuksia erilaisille yhdistyksille. Voi sanoa, että nimenomaan SMP oli esittämässä näitä 5 000 markan määrärahoja, ja sitten kun yritettiin löytää niitä yhdistyksiä, joille ne rahat piti jakaa, niin valtiovarainministeriö ei koskaan saanut selville, mikä yhdistys se oli, kun nimiä oli kirjoitettu myös väärin aloitteisiin. Voi sanoa, että kyllä sellainen mentaliteetti, jossa kansanedustajat kavereilleen tai kavereiden yhdistyksille jakavat muutamia tuhansia markkoja, ei sovi siihen moraaliseen käsitykseen, mikä minulla on eduskunnan työstä. Eduskunnan tulee keskittyä suuriin poliittisiin linjoihin ja tehdä keskeisiä poliittisia päätöksiä eikä jakaa tuhannen markan avustuksia erilaisille kaveriyhdistyksille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja talousarvioaloitteet lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1997

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys 122/1996 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelu:

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Nyt puhumme hieman suuremmasta asiasta. Kyseessä on 31 miljardia markkaa nettolainanottoa. Emme puhu siis siltarummuista, vaan hyvin keskeisestä talousarviokysymyksestä.

Haluan todeta lyhyesti ensinnäkin sen, että eduskunta on joutunut budjettikäytäntöön hyvin keskeisesti kiinnittämään huomiota, koska siinä on ollut selviä puutteita. Muun muassa aikoinaan eduskunnan toimesta todettiin, että kun valtio myy velkakirjoja, niissä oli erittäin korkea korko, mutta samalla kirjattiin budjetin tulopuolella miljardien markkojen voittoja siitä syystä, että emissiokurssi velkakirjoissa oli huomattavan edullinen eli valtio teki emissiokurssilla voittoa. Se antoi tietysti täysin väärän kuvan siitä, mikä on valtion taloudellinen tilanne, koska korot jouduttiin tulevaisuudessa maksamaan, mutta voitto voitiin välittömästi tulouttaa. Tämän johdosta valtiovarainvaliokunnan verojaosto aikoinaan otti kantaa, että tulee pyrkiä nettobudjetointiin. Ensi vuoden alussa nettobudjetointi vihdoin toteutetaan.

Erityisesti valtiovarainvaliokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että tapana on ollut, että aina vuoden alussa otetaan erittäin huomattava määrä valtiolle velkaa, mikä johtaa siihen, että valtiolla on suuret korkokustannukset vuoden aikana. Tätä on pidetty erityisen epätarkoituksenmukaisena. Tilanne kärjistyi pankkikriisin aikana, kun valtio joutui ottamaan 30 miljardia markkaa velkaa yhden vuoden aikana, vaikka pankkitukimäärärahoja ei tarvittu tuona vuonna, vaan vasta useiden vuosien kuluessa. Tämä johtui pelkästään budjettitekniikasta, ja 30 miljardin markan velkojen korkokustannukset

muodostuivat erittäin suuriksi. Tämä johtui vain siitä, että säännöstö oli erittäin epätarkoituksenmukainen.

Tästä syystä valtiovarainvaliokunta lähtikin siitä, että järjestelmää täytyy muuttaa niin, että vaikka velkavaltuus annetaan, velan nosto voidaan toteuttaa useampana vuotena. Tältäkin osin täytyy todeta, että tämä tulee ilmeisesti ensi vuoden alussa toteutumaan. Tältä osin myös valtiovarainvaliokunta lausuu ehdotuksensa mieltinössään ja toivomme, että se mahdollisimman nopeasti toteutuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lainanottovaltuudet hyväksytään mietinnön ponnien mukaisina.

Asia on loppuun käsitelty.

21) Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarainhoidosta ja tilinpidosta vuonna 1993 ovat antaneet aihetta

Ainoa käsittely

Kertomus 7/1996 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 24/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

22) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1995

Ainoa käsittely

Kertomus 2/1996 vp

Talousvaliokunnan mietintö 15/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Poisto päiväjärjestyksestä

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksestä poistetaan 23) asia.

24) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tunisian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Euro-Välimeri -sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 96/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

25) Hallituksen esitys Kiinan kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 133/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 21/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelu:

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnassa käsitellään useita kansainvälisiä sopimuksia ja on todettu, että ihmisoikeuspolitiikka ei välttämättä saa riittävän suurta huomiota hallituksen toiminnassa, ei myöskään Suomen sopimuspolitiikassa. Tältä osin aikoinaan, kun eduskunnassa käsiteltiin Pakistanin verosopimusta, valtiovarainvaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että sopimuspolitiikalla on erittäin suuri merkitys, kun ajatellaan ihmisoikeuksien edistämistä eri maissa.

Tämän jälkeen valtiovarainvaliokunnassa on seurattu kansainvälisiä sopimuksia. Kun käsiteltäväksi tuli sopimus Kiinan kanssa, totesimme myös sen, että Kiinan osalta voidaan todeta eräi-

tä ihmisoikeusrikkomuksia, jotka ovat erityisesti tulleet esille silloin, kun on keskusteltu lapsista, lastenkodeista ja lasten kohtelusta ylipäättänsä Kiinassa.

Tästä syystä mietintöön, jonka valtiovarainvaliokunta on hyväksynyt, on merkitty lausuma, jossa valiokunta toteaa, että ”valtioiden välisillä sopimuksilla voidaan vaikuttaa osapuolina olevien maiden olosuhteisiin. Suomen sopimuspolitiikan tavoitteena tulee olla maailman laajuisen hyvinvoinnin ja ihmisoikeuksien edistäminen.”

Toivomme, että hallitus ottaa huomioon myös jatkossa sen, että ihmisoikeudet ovat keskeinen tekijä silloin, kun sopimuspolitiikkaa harjoitetaan. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja edistäminen tulisi ottaa erityisesti huomioon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

26) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1997

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 135/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 22/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

27) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 12 ja 15 §:n sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 143/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

28) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain ja apteekkimaksusta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 118/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 19/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

29) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoidon lain, kansanterveyslain 40 §:n ja Helsingin yliopistollisesta keskussairaalarasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 142/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 20/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

30) Hallituksen esitys laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 102/1996 vp
Talousvaltiokunnan mietintö 16/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaltiokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Hallituksen esitykset n:ot 193 ja 194 voitaneen nyt esitellä valtiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 193/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaltiokuntaan.

Hallituksen esitys laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain muuttamisesta

Hallituksen esitys 194/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaltiokuntaan.

31) Hallituksen esitys Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan kanssa tulo- ja omaisuuden kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 152/1996 vp
Valtiovarainvaltiokunnan mietintö 25/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

32) Hallituksen esitys laiksi sotilasvammalain muuttamisesta

Hallituksen esitys 176/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 22/1996 vp
Lakialoite 50/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

33) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 177/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 23/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

34) Hallituksen esitys kansaneläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien sosiaalivakuutustoimikuntaa koskevien säännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys 168/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 24/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

35) Hallituksen esitys laiksi ydinenergiain muuttamisesta

Hallituksen esitys 117/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

36) Hallituksen esitys laiksi työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 179/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 12/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

37) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 99/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

—————
P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

—————
Täysistunto lopetetaan kello 21.16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

